

Dr. Th. Korduba

*serul
leccccc*

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

2

TOMUL 8
1971

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

<https://biblioteca-digitala.ro/> / <https://www.antropologia.ro>

92

COMITETUL DE REDACȚIE

Redactor responsabil: prof. univ. dr. doc. OLGA NECRASOV,
membru corespondent al Academiei Republicii
Socialiste România

Redactor responsabil adjunct: dr. V. V. CARAMELEA

Membri { acad. ȘT.-M. MILCU
dr. SUZANA GRINȚESCU-POP
D. NICOLĂESCU-PLOPȘOR
dr. MARIA CRISTESCU

Secretar de redacție: ELENA RADU

În țară, abonamentele se primesc la oficiile poștale, agențiile poștale, factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții.

Comenzile de abonamente din străinătate se primesc la I. C. E. LIBRI, Căsuța poștală 134-135, Calea Victoriei 126, București, România, sau la reprezentanții săi din străinătate.

La revue „Studii și cercetări de antropologie” paraît 2 fois par an.

Toute commande à l'étranger sera adressée à I. C. E. LIBRI, Bolte postale 134-135, Calea Victoriei 126, Bucarest, Roumanie, ou à ses représentants à l'étranger.

En Roumanie, vous pourrez vous abonner par les bureaux de poste ou chez votre facteur.

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

Tomul 8, nr. 2

1971

SUMAR

Antropologie istorică

Pag.

- DARDU NICOLĂESCU-PLOPȘOR, WANDA WOLSKI, Mormintele de incinerare din necropola de secol IV de la Mogoșani 157

Antropologie contemporană

Studiul antropologic al populației din satul Sohodol (culoarul Bran)

- SUZANA GRINȚESCU-POP, MARIA VLĂDESCU, TH. ENĂCHESCU, Fizionomia constituțională a populației din satul Sohodol 165
CORNELIU VULPE, Aspecte ale morfologiei urechii externe la populația din Sohodol 175

Studiul antropologic al populației din satul Mara (jud. Maramureș)

- OLGA NECRASOV, Introducere 181
OLGA NECRASOV, MARIA CRISTESCU, D. BOTEZATU, C. FEDOROVICI, Studiul morfologic și tipologic al populației din satul Mara 183
MARIA CRISTESCU, D. BOTEZATU, Aspecte ale variabilității pigmentației părului și a ochilor cu vîrsta și sexul 195
MARIA ELENA GRAMATOPOL-ROȘCA, ANA LAZĂR-ȚARCĂ, GH. ȘTEFĂNESCU, OLIMPIA TUDOSE, Aspecte de ordin constituțional ale populației din Mara 203
ANA CEZARINA TEODORESCU-BĂLTEANU, D. RADU, Repartiția grupelor sanguine din sistemele OAB și MN și a factorilor lor ereditari în județul Maramureș. Nota II. Studiul frecvenței grupelor sanguine din sistemele OAB și MN în satul Mara 209
ANA LAZĂR-ȚARCĂ, RACHEL KLÜGER, Studiul amprentelor digitale și palmare la populația din satul Mara (Maramureș) 215

Antropologie socială și culturală

- TRAIAN HERSENI, Antropologie socială, psihologie socială, sociologie 227
V. V. CAMELEA, Contribuții de antropologie socială și economică la studiul vechilor obști țărănești din Mărginimea Sibiului 233

Varia

- VICTOR SĂHLEANU, LUCIA MĂRCUȘ, Note de antroponimie privind două așezări din zona Argeș 243

- Recenzii 247

MORMINTELE DE INCINERAȚIE DIN NECROPOLA DE SECOL IV DE LA MOGOȘANI

DE

DARDU NICOLĂESCU-PLOȘOR și WANDA WOLSKI

569.9

În cele două campanii succesive de săpături întreprinse în 1962 și 1963 în comuna Mogoșani, satul Pădureni, județul Dimbovița, s-au cercetat un număr de 84 de morminte dintr-o necropolă birituală de secol IV, de tip Sîntana de Mureș — Cerneahov¹. Majoritatea mormintelor, mai ales cele din partea centrală a cimitirului, au fost distruse, iar din mormintele de înhumatie s-au recoltat numai dinți, restul scheletului nemaipăstrându-se din cauza acidității solului.

Mormintele de incineratie de la Mogoșani, cu vasele arse secundar, sînt atribuite de autorul săpăturii, ca și mormintele identice de la Tîrgșor și Olteni, ramurii taifalice a triburilor nordice din familia purtătorilor culturii Pșevorsk, iar mormintele de înhumatie elementelor gotice și sarmatice. Două morminte de incineratie din zona de vest a necropolei (M 83 și M 84), prin forma și conținutul lor, se leagă de cultura goșilor timpurii de la Gura Vistulei². Importanța necropolei de la Mogoșani pentru lămurirea unor probleme legate de perioada migrațiilor a fost subliniată de Gh. Diaconu. Considerăm că analiza antropologică a resturilor incinerate aparținînd unui grup etnic unitar, străin de cel getodacic³, poate oferi o bază interesantă pentru studiul comparativ al ritualului funerar din perioada respectivă, ajutînd la desprinderea trăsăturilor

¹ Pentru rezultatele săpăturilor, a se vedea lucrările : Gh. Diaconu, *Mogoșani. Necropola din secolul IV e.n.*, Muzeul județean Dimbovița, Tîrgoviște, 1970. 60 p.; Gh. Diaconu, *Dacia*, N. S., 1969, XIII.

² „...este ușor de înțeles de ce goșii ca principali purtători ai culturii Cerneahov-Sîntana au folosit în cuprinsul necropolelor cerneahoviene ambele rituri de înmormintare cu variantele lor, pe baza cărora încercăm să definim și alte etnosuri, de pildă pentru înhumați componența sarmatică de cea gotică, iar pentru incinerati ramura Pșevorsk (taifalii și herulii) și aceea a dacilor liberi” (Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 36).

³ „...ne aflăm în fața unei populații dislocate în cursul secolului al IV-lea e.n. din aria răsăriteană a culturii Cerneahov”. Și mai departe : „Grupul uman care a folosit necropola de la Mogoșani a locuit temporar în regiunea dintre Tinoasa și Argeș, fapt care explică de ce în cuprinsul antichităților de aici nu au fost reperate elemente băștinașe ca în cuprinsul altor cimitire” (*ibidem*).

caracteristice elementului băștinaș, transmise pe linia unei continuități neîntrerupte⁴.

Din cele 50 de morminte de incinerare cercetate la Mogoșani ne-au parvenit la studiu oasele calcinate din 19 morminte, la care se adaugă fragmentele osoase adunate din pământul de umplutură a 2 morminte de înhumare și dintr-o descoperire întâmplătoare, datată dinaintea de începerea săpăturilor.

Mormîntul 20 (M 20): 18 fragmente incinerate, dintre care 3 craniene, iar restul din diafize de oase lungi, atestînd un *adult tînăr*, probabil de sex *masculin* (?). Părțile scheletului nu sînt reprezentate.

Mormîntul 21 (M 21): peste 260 de fragmente calcinate, dintre care 26 craniene (margine orbită, parietal, frontal și occipital), grosimea lor depășind minima întîlnită la craniile de bărbați adulți. Din diafizele de oase lungi se pot identifica 3 fragmente de tibie, 2 de cap humeral și 2 de femur, cu linia aspră. Grupa de vîrstă *adultă*, sexul *masculin*. Deși numărul de fragmente osoase este comparativ mare față de cel din alte morminte, principalele părți ale scheletului nu sînt reprezentate.

Amestecate cu resturile umane s-au găsit cîteva fragmente provenind de la ofrandă animală, dintre care sigur determinabile sînt 10 fragmente de la un ovicaprin (se păstrează chiar un fragment de corn), un fragment de la o pasăre relativ mare, aproximativ de talia gîștei, și 4 de la o pasăre mică, de mărimea unui pui sau porumbel.

Mormîntul 22 (M 22): 82 de fragmente osoase, dintre care 26 craniene, iar restul din diafize de oase lungi și capete articulare. După dimensiuni și din desenul porțiunilor suturale reiese că este vorba de grupa de vîrstă *adolescens*. Un fragment de occipital, cu un relief pronunțat al planului nucal în raport cu grupa de vîrstă, ar pleda pentru sexul *masculin* (?). Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 23 (M 23): 12 fragmente, dintre care 3 craniene, de grosimi foarte mici, un fragment de stîncă temporală și restul de diafize de oase lungi. Grosimea fragmentelor craniene și gradul de complicare a desenului sutural, ca și dimensiunile presupusei stînci temporale, indică grupa de vîrstă *infans I spre infans II*. Părțile scheletului sînt nereprezentate. Printre resturile calcinate se găsește și un fragment dintr-un pandantiv prismatic de os, cu ornamentul obișnuit.

Mormîntul 24 (M 24): peste 210 fragmente, dintre care 53 craniene, cu grosimi apropiate de valorile minime întîlnite la bărbați și, mai ales, la femeile adulte. Gradul de complicare a desenului sutural indică vîrsta subadultă. Pentru grupa de vîrstă *adolescens-adult* pledează și unele fragmente de oase lungi: epitrohleea și epicondilul humeral, fragmente de cap humeral, epifiza proximală a peroneului stîng, fără urme ale liniei cartilajului de creștere. Cu tot numărul relativ mare al fragmentelor, nu există vreun indiciu că adunarea de pe rug a resturilor calcinate s-a făcut în mod îngrijit, principalele părți ale scheletului fiind nereprezentate.

Mormîntul 28 (M 28): 42 de fragmente de diafize de oase lungi. Singurul fragment cranian nu este concludent pentru măsurători. Un fragment de cap humeral, pe care nu se păstrează nici măcar schișată

⁴ D. Protasc, *Riturile funerare la daci și daco-romani*, Edit. Academiei, București, 1971, 221 p.; D. Nicolăescu-Plopșor și W. Wolski, *Apulum*, 1971, IX.

linia cartilajului de creștere, corespunde grupei de vîrstă *adultă*. Se poate identifica și un mic fragment de astragal. Judecînd după grosimile diafizelor de oase lungi, ar putea fi vorba de un individ de sex masculin gracil sau, și mai probabil, de sex feminin. Nu dispunem de alte elemente pentru stabilirea sexului. Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 32 (M 32): 51 de fragmente de diafize de oase lungi. Un fragment de condil femural, care nu păstrează nici o urmă a desenului cartilajului de creștere, denotă grupa de vîrstă *adultă*. Nu există elemente pentru determinarea sexului. Scheletul nereprezentat.

Mormîntul 33 (M 33): circa 128 de fragmente osoase, dintre care 9 craniene, 1 de orbită dreaptă și restul din diafize de oase lungi (cubitus, femur, primul metatarsian, cu epifiza distală complet osificată). Grosimea fragmentelor craniene pledează pentru grupa de vîrstă *adultă*. Sexul probabil *masculin* (?). Scheletul nereprezentat.

Mormîntul 34 (M 34): 32 de fragmente calcinate. Se pot identifica 3 fragmente craniene, un cap femural stîng și unul drept, un corp de vertebră cervicală, un fragment din porțiunea proximală a diafizei unui femur, un fragment de tibie. Restul fragmentelor, nedeterminabile, sînt din diafize de oase lungi. Dimensiunile celor două capete femurale și caracterele fragmentului de diafiză femurală atestă cert grupa de vîrstă *adultă*. Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 35 (M 35): 21 de fragmente, majoritatea de dimensiuni foarte mici, atingînd cîțiva milimetri în lungime. Numai 4 fragmente ating 1 cm lungime. Trei fragmente craniene, foarte subțiri, cu diploia aproape inexistentă, ca la carnivorele tinere. Celelalte fragmente sînt nedeterminabile. O diagnoză diferențială precisă om-animal nu se poate face decît pe baza examenului histologic. Un număr de 7 fragmente provin de la un pandantiv prismatic de os, ornamentat cu cercuri și puncte. Prezența acestuia ar pleda pentru genul uman, iar dimensiunile restului fragmentelor pentru un copil de vîrstă mică, probabil sugar. Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 37 (M 37): 66 de fragmente, dintre care 7 craniene, cu grosimi de 5,3—5,7 mm, iar restul din diafize de oase lungi. Se pot identifica un fragment de cap femural, de epifiză distală de peroneu dreapta și astragal. Grupa de vîrstă *adultă*, sexul probabil *masculin* (?). Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 42 (M 42): 33 de fragmente. Singurul fragment cranian, din regiunea occipitală, gros de 8,3 mm, depășește valoarea minimă întilnită la femeile de vîrstă *adultă* (8,0 mm). Se poate identifica un fragment din epifiza distală a unui femur; restul fragmentelor, de dimensiuni foarte mici, provin din compacta diafizelor unor oase lungi. Grosimea fragmentului occipital pledează pentru grupa de vîrstă *adult tînr* sau *adolescent-adult*. Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 48 (M 48): 43 de fragmente, dintre care 3 craniene. Un fragment cranian măsurabil atinge 5,2 mm grosime. Restul provin din diafize de oase lungi: cap humeral, cu diametrul maxim, dar nu întreg, de 38 mm, astragal. Conform datelor lui N. G. Gejvall⁶, dimen-

⁶ N. G. Gejvall, Fornvannen, 1947, 42, citat de A. Malinowski în Przegląd antropologiczny, 1969, 35, 1, 134.

siunile fragmentului cranian și ale capului humeral depășesc valorile minime întâlnite la bărbații de vîrstă adultă. Este vorba deci de un individ de vîrstă *adultă*, cu scheletul nereprezentat, probabil de sex *masculin* (?).

Mormîntul 49 (M 49): 25 de fragmente incinerate din diafize de oase lungi. Grupa de vîrstă *adultă*, mai puțin probabil adolescent. Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 54 (M 54): 53 de fragmente de dimensiuni foarte mici, cu desprinderea în foi a oaselor lungi. Numai 2 fragmente craniene, cu grosimi de 4,1 și 3,8 mm. Grupa de vîrstă *adultă*. Scheletul nereprezentat.

Mormîntul 55 (M 55): 62 de fragmente, dintre care 11 craniene și un fragment de stîncă temporală. După dimensiunile acestora și după grosimea unor fragmente craniene, urna conținea resturile unui *adolescent*. Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 64 (M 64): 69 de fragmente, majoritatea de diafize de oase lungi. Nouă fragmente craniene, cu dimensiuni și grosimi mici și cu desen sutural simplu, atestă grupa de vîrstă *infans I*. S-au identificat fragmente din platourile tibiale și din condilii femurali. Caracterelor dimensionale ale fragmentelor de oase lungi corespund aceleiași grupe de vîrstă. Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 70 (M 70): în pămîntul de umplură al acestui mormînt de înhumăție s-au găsit resturi calcinate provenite de la un mormînt de incinerăție deranjat. Din totalul de 59 de fragmente, 6 sînt craniene, restul din diafize de oase lungi. Un fragment de rotulă și alte 2 de cap și col femural concordă dimensional cu caracterele fragmentelor craniene, atestînd grupa de vîrstă *adult tîndr* și sexul probabil *masculin* (?). Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 78 (M 78): peste 356 de fragmente. S-au identificat 86 de fragmente craniene, arcuri și corpuri vertebrale, capete humerale, fragmente de radius, falange, femur, ambele tibii (diafize), metatarsian, bazin. După dimensiuni și după unele caractere morfologice este vorba de un *infans I spre infans II*, cu toate părțile scheletului reprezentate, manifestîndu-se o grijă deosebită pentru craniu.

Mormîntul 79 (M 79): 42 de fragmente de diafize de oase lungi, recoltate din pămîntul de umplură al lui M 79, atestînd foarte probabil grupa de vîrstă *adolescent*. Scheletul este nereprezentat.

Mormîntul 80 (M 80): mormînt dublu, răvășit de lucrările agricole, cu osemintele depuse probabil în 2 urne separate. Primul grup cuprindea 92 de fragmente incinerate, 22 fiind craniene (printre acestea un condil mandibular dreapta, mastoida dreaptă, un fragment de parietal cu porțiuni suturale). Oasele lungi sînt reprezentate printr-o falangă de mîină, un fragment de diafiză de radius, un fragment de condil femural. Bosa parietală este bine dezvoltată. Judecînd după dimensiunile mastoidei, după grosimea fragmentelor craniene, după adîncimea șanțurilor vasculare endocraniene și comparînd cu craniile decalotote de copii (colecția dr. P. Firu), osemintele aparțin în mod sigur unui individ de sex *feminin*, cu limite extreme de vîrstă 15—18 ani, mai apropiat însă de 17 ani. Adunarea de pe rug s-a făcut neîngrijit. Împreună cu osemintele umane s-au găsit un fragment de os de pasăre și două fragmente dintr-un pieptene de os, cu gaura pentru nitul de bronz.

Al doilea grup a dat 39 de fragmente, dintre care 3 craniene (condilul și apofiza coronoidă a ramurii verticale stîngi a mandibulei), iar restul din diafize de oase lungi, cu dimensiuni și caractere specifice grupei de vîrstă *adolescent*. Scheletul este nereprezentat. Deși grupa de vîrstă este aceeași, indivizii sînt totuși diferiți, și într-un caz și în celălalt găsindu-se cîte un fragment de condil al ramurii verticale stîngi a mandibulei.

Mormîntul X (M X): 138 de fragmente provenite dintr-o descoperire întîmplătoare. Fragmentele craniene, în număr de 42, au grosimi ce corespund grupei de vîrstă *adolescent-adult* (un fragment de occipital măsoară, de exemplu, 7,8 mm grosime, la femeile adulte minima fiind de 8,0 mm, iar la bărbați de 8,5 mm). Desenul sutural și gradul de complicare a suturilor sagitală și lambdoidă concordă cu grupa de vîrstă *adult tînăr*. Restul fragmentelor provin din diafize de oase lungi. Scheletul este nereprezentat.

Din totalul de 22 de morminte analizate antropologic, a rezultat un număr de 23 de indivizi, repartizați pe grupe de vîrstă astfel: 2 infans I, 2 infans I—II, 5 adolescenți, 2 adolescenți-adulți, 12 adulți. Din cauza numărului mic de morminte cu osemintele recoltate și a dispersării lor în toate sectoarele cercetate, s-ar putea ca raportul dintre grupele de vîrstă să fie întîmplător. Există totuși o similitudine de situație cu mormintele de același tip de la Tîrșor și Olteni, unde se constată de asemenea o preponderență a indivizilor de vîrstă adultă, procentul de copii ridicîndu-se la Tîrșor la 18,5%, la Olteni la 14,7%, iar la Mogoșani la 17,3%. De aici nu se poate trage concluzia că în secolul IV e.n., de cînd datează necropolele menționate, s-ar înregistra o creștere a curbei de mortalitate paralel cu vîrsta, mortalitatea copiilor fiind în general scăzută. Sînt frecvente cazurile cînd o parte dintre copii, mai rar toți, erau înmormîntați în locuri aparte de ale adulților⁶; confirmarea acestei observații am avut-o de curînd cu studiul antropologic al necropolei hallstattiene tîrzii de la Ferigile⁷.

Dificultatea stabilirii sexului pe resturile incinerate și mărimea eșantionului de la Mogoșani nu permit discutarea repartiției grupelor de vîrstă pe sexe. Aplicînd numai criteriul antropologic, procentul de bărbați pare a fi mai ridicat. Dacă apelăm și la criteriul arheologic de determinare a sexului, cu toată prudența pe care acesta o comportă⁸, numărul femeilor egalează pe acela al bărbaților. Într-un caz, cele două criterii s-au suprapus (M 80,1). De asemenea, am putut verifica din nou că atribuirea cușitelor inventarului funerar al mormintelor de bărbați nu corespunde realității, întrucît ele sînt depuse și în mormintele de femei (M 28)⁹.

⁶ A. Häusler a adunat o serie de exemple din Europa și Asia, arătînd credințele care au stat probabil la baza acestui obicei (Arbeits- und Forschungsberichte zur Sächsischen Bodendenkmalpflege, 1966, 14/15).

⁷ O parte dintre copiii comunității hallstattiene de la Ferigile erau înmormîntați separat de adulți, cu un inventar bogat de arme și podoabe (W. Wolski și D. Nicolăescu-Plopșor, *Studiul antropologic al necropolei hallstattiene tîrzii de la Ferigile*, sub tipar).

⁸ Această problemă a fost discutată cu ocazia studierii necropolei de la Ferigile.

⁹ *Ibidem*.

Inventarul mormintelor de incinerare de la Mogoșani este sărăcăcios și, dacă adăugăm faptul că 10 din mormintele analizate antropologic sînt dintre cele lipsite de inventar, nu se poate stabili un raport între caracterul inventarului, grupa de vîrstă și sex. Pe baza datelor existente reiese că nu se făcea nici o deosebire între mormintele de copii și cele de adulți. Copiii erau incinerati de obicei împreună cu obiecte de podoabă (mărgelile, pandantive), care apar însă și în mormintele de adulți. Constatăm în această privință o perfectă analogie cu practicile rituale ale geto-dacilor de la Bugeac¹⁰. Analiza antropologică a reușit să identifice printre obiectele de inventar prezența pandantivelor prismatice de os și a pieptenilor, atestați numai pe bază de nituri, a căror lipsă a fost subliniată de autorul săpăturii.

O diferențiere pe grupe de vîrstă a fost în schimb surprinsă în modul de adunare a resturilor incinerate de pe rug : îngrijit la copii, încît principalele părți ale scheletului să fie reprezentate, o atenție deosebită acordîndu-se culegerii fragmentelor craniene (M 24, din 210 fragmente, 53 craniene ; M 78, din 356 fragmente, 86 craniene etc.), și simbolic la adulți. După cum am mai arătat, această trăsătură, repetată la toate mormintele de incinerare de secol IV cu vasele arse secundar, considerate taifalice de Gh. Diaconu, nu s-a constatat la mormintele de incinerare atribuite geto-dacilor, la care grija în adunarea osemintelor de pe rug privea pe adulți¹¹. Această practică, urmărită pe o perioadă îndelungată și izvorită din anumite credințe și obiceiuri, are, raportată la taifali, valoarea unui criteriu de diferențiere etnică¹². Trei dintre mormintele de copii se abat totuși de la regula generală (M 23, M 35, M 64), lucru explicabil dacă se are în vedere faptul că multe dintre mormintele de incinerare au fost distruse de gropile de înhumare sau răvășite cu ocazia lucrărilor agricole (M 35, M 64 (?)). Referitor la M 23, depunerea simbolică a fragmentelor incinerate în mormintele de copii la geto-daci concordă și cu alt element de ordin ritual, pus în evidență de Gh. Diaconu, și anume : urna nu este arsă secundar¹³, ceea ce ne determină să ne îndoim de originea taifalică a mormîntului.

Înmormîntările duble, de copii sau persoane adulte de sex diferit, arse sau nu pe același rug, întîlnite adesea în spațiul culturii geto-dacice, cu osemintele depuse în aceeași urnă, nu au fost depistate pînă acum la taifali. Necropola de la Mogoșani oferă însă două exemple de morminte colective, formate din cîte două urne : M 76, din care nu ne-au parvenit resturile la studiu, și M 80, ce cuprindea fragmentele calcinate a doi adolescenți de vîrstă apropiată, dintre care unul sigur de sex feminin. Asemenea morminte nu sînt nici ele străine lumii geto-dacice¹⁴.

Trei dintre mormintele de incinerare de la Mogoșani conțineau ofrandă animală (M 3¹⁵, M 21 și M 80,1), reprezentată prin păsări de

¹⁰ D. Nicolăescu-Plopșor și W. Wolski, *Annuaire roumain d'anthropologie*, 1971, VIII.

¹¹ D. Nicolăescu-Plopșor și W. Wolski, *Apulum*, 1971, IX.

¹² J. Gladkowska-Rzeczycka (*Folia Morph.*, 1971, XXX, I, 154) se referă la criteriul diferențial stabilit de noi, găsind anumite analogii la populația venedă din perioada romană, studiată de A. Malinowski în necropola de la Osiek.

¹³ Gh. Diaconu, *Mogoșani...*, p. 24.

¹⁴ D. Nicolăescu-Plopșor și W. Wolski, *Annuaire...*

¹⁵ Observația aparține lui Gh. Diaconu.

diferite talii (mai mari, de talia găștei, sau mai mici, de talia unui pui sau porumbel) și ovicaprine. Uneori, ofranda putea fi foarte bogată, cum este cazul lui M 21, în care s-au depus resturile unui adult, probabil de sex masculin, ars pe rug cu ofrandă de ovicaprin și păsări de talie diferită. Necropolele de la Tîrșor și Olteni au furnizat un număr mai mare de morminte taifalice de incinerare cu ofrandă animală de ovicaprin și pasăre. Credem că obiceiul depunerii ofrandelor de animale nu poate constitui un indiciu cu privire la anumite legături etnice, așa cum au susținut B. Mitrea și C. Preda¹⁶, el fiind frecvent întâlnit la geto-daci și la alte populații din afara teritoriului țării noastre¹⁷, după cum cantitatea mică de oase din majoritatea mormintelor de la Olteni nu se datorește incinerării cât mai „complete” a cadavrului, ci unui obicei ritual¹⁸.

Ne limităm la aceste câteva observații, sugerate de cele 22 de morminte de incinerare, analizate antropologic, din necropola birituală de la Mogoșani.

LES TOMBES À INCINÉRATION DE LA NÉCROPOLE DU IVème SIÈCLE DE MOGOȘANI

RÉSUMÉ

Les 22 tombes à incinération, attribuées aux Taiphales, découvertes à Mogoșani, dans la nécropole birituelle du IVème siècle de notre ère, ont livré à l'analyse anthropologique les ossements appartenant à 23 individus. La répartition par groupes d'âge porte à des analogies avec les nécropoles contemporaines du même type de Tîrșor et Olteni, le pourcentage des adultes, par rapport aux enfants, étant toujours très élevé. Nous sommes d'avis qu'il s'agit là d'une coutume commune à d'autres populations anciennes, comme nous l'a démontré la nécropole hallstattienne de Ferigile, d'ensevelir les enfants séparément des tombes des adultes.

La pauvreté du mobilier funéraire, de même que le nombre réduit des cas ne nous permettent pas de discuter s'il y a un rapport entre les éléments de l'inventaire, le groupe d'âge et le sexe. Les données existantes prouvent qu'il n'y a pas de différences entre les tombes des enfants et ceux des adultes. La seule différenciation par rapport aux groupes

¹⁶ B. Mitrea și C. Preda, *Necropole din secolul al IV-lea e.n. în Muntenia*, Edit. Academiei, București, 1966, p. 130.

¹⁷ D. Nicolăescu-Plopșor și W. Wolski, *Annuaire...*

¹⁸ B. Mitrea și C. Preda, *op. cit.*, p. 129.

d'âge qu'on a constatée, porte sur la pratique rituelle concernant les restes osseus ramassés du bûcher après la crémation : avec un soin particulier pour les enfants, toutes les parties du squelette étant représentées, tandis que chez les adultes on a déposé symboliquement un tout petit nombre de fragments dans la tombe. Dans les tombes de la même époque attribuées aux Gétos-Daces, le soin particulier pour recueillir du bûcher tous les restes incinérés a été accordé aux adultes. Par rapport aux Taïphales, cette pratique rituelle peut avoir donc la valeur de critérium de différenciation ethnique.

*Centrul de cercetări antropologice
București*

STUDIUL ANTROPOLOGIC AL POPULAȚIEI DIN SATUL SOHODOL (CULOARUL BRAN)

FIZIONOMIA CONSTITUȚIONALĂ A POPULAȚIEI DIN SATUL SOHODOL

DE

SUZANA GRINȚESCU-POP, MARIA VLĂDESCU și TIL ENĂCHESCU

572.512

În completarea studiului multilateral realizat asupra populației Sohodol își are locul și o contribuție referitoare la caracterele corporale interpretate în direcția fizionomiei constituționale.

În același timp, aceasta reprezintă o preocupare în continuare, o verigă în plus, prima lucrare de acest fel pentru zona Bran figurind pentru satul Șirnea, cu ocazia căreia, alături de rezultatele proprii, au fost expuse concepția, perspectivele și aspectele tehnice și metodologice ale antropometrografiei (prof. L. Brian), pe care am utilizat-o (8).

Desigur, într-o etapă atât de incipientă a informației pe care am cules-o privitor la tipul constituțional al populațiilor zonei Bran, nu vom putea încă trece la o treaptă de comparativitate, ci pentru moment prezentăm fapte ca atare, adică o caracterizare pe bază antropometrică a fizionomiei pe linia constituției populației autohtone (bărbați și femei originari și trăind de cel puțin trei generații în acest sat, subiecți de vîrstă adultă matură) din Sohodol.

Datele proprii acestei populații cu privire la variabilitatea caracterelor corporale luate în considerare pentru punerea în evidență a fizionomiei constituționale sînt prezentate în tabelul nr. 1.

În continuare, ca rezultat propriu, sînt prezentate în tabelele nr. 2 și 3 sistemele de referință respectiv pentru bărbații și femeile comunității Sohodol.

Tabelul nr. 1

Variabilitatea caracterelor metrice corporale

Nr. crt.	Caracterul	Sexul	Nr.	Intervalul de variație $\bar{X}_1 - \bar{X}_n$	Valorile statistice			
					$\bar{X}$	$\pm m$	$\pm \sigma$	C.V.
1	Statura totală	M	36	1567 — 1828	1670,62	9,73	58,40	3,50
		F	61	1450 — 1671	1573,92	6,43	50,20	3,19
2	Înălțimea convențională trunchi (sst-plan așezat)	M	36	530 — 646	578,39	4,58	27,50	4,75
		F	59	491 — 605	551,45	3,54	27,20	4,93
3	Înălțimea convențională torace (sst-xy)	M	32	138 — 197	168,25	2,63	14,90	8,86
		F	58	70 — 200	132,97	3,75	28,70	21,59
4	Înălțimea convențională abdomen (xy-plan așezat)	M	36	348 — 477	404,56	4,33	26,00	6,43
		F	60	362 — 485	423,81	3,65	27,80	6,56
5	Lungimea membrelor inferioare (statura minus șezînda)	M	36	645 — 857	773,94	7,20	43,20	5,58
		F	61	688 — 807	736,14	3,76	29,40	3,99
6	Diametrul antero-posterior toracic la nivel xifoidian	M	36	167 — 226	198,67	2,77	16,60	8,36
		F	61	137 — 226	172,70	2,51	19,60	11,35
7	Diametrul transvers toracic (a — a)	M	36	366 — 433	395,61	2,68	16,10	4,07
		F	61	323 — 400	357,78	1,93	15,10	4,22
8	Diametrul transvers abdominal (ic — ic)	M	36	214 — 311	279,22	3,35	20,10	7,20
		F	61	226 — 367	275,32	3,70	28,90	10,50
9	Perimetrul toracic la nivel xifoidian	M	36	840 — 1050	919,22	8,00	48,00	5,22
		F	58	730 — 990	842,26	6,64	50,60	6,01
10	Perimetrul abdominal (minimul mezogastric)	M	36	675 — 944	791,72	12,40	74,40	9,40
		F	60	610 — 960	724,84	10,43	80,80	11,15
11	Înălțimea șezînd	M	36	832 — 971	886,17	6,00	36,00	4,06
		F	61	759 — 911	837,29	3,96	30,90	3,69

În sfârșit, pe baza constituirii antropometrogramelor individuale, stabilirea formulelor antropometrografice, a diagnozelor parțiale și a diagnosticului de orientare pentru fiecare caz, s-a procedat la repartizarea pe categorii a tipurilor constituționale, a căror evidență o prezentăm în tabelul nr. 4, desfășurată apoi în detaliu în tabelul nr. 5.

Contribuția noastră este deci de tip document asupra naturii și frecvenței tipurilor constituționale din comunitatea autohtonă rurală Sohodol.

O succintă privire asupra datelor de ansamblu (tabelul nr. 4) arată că în populația Sohodolului excedează, pentru ambele sexe, subiecții dizarmonici (antropometrograme cu cel puțin trei din șase diagnoze între Dol și Bra); aceasta însă mai pregnant în seria feminină (σ — armonici 47,2%, dizarmonici 52,8%; ρ — armonice 38,6%, dizarmonice 61,4%).

În ceea ce privește tendințele opuse de vellețe — brahimorfie, manifestate la o intensitate mai mică, constituind opozabilitatea paralogilin (Lo) — parabrevilin (Br), sau mai marcată, dolicotip (Dol) —

Tabelul nr. 2

Grăficul general de referință (GG) pentru seria masculină, $\bar{X}$ statură = 1670,62; σ = 58,40; RMa = 1846,82; raport fundamental 1846/1671 = 1,10

	St	IcTr	IcTo	IcAb	IMi	DapTo	DtTo	DtAb	PmTo	PmAb	
R	1846,0	639,0	186,0	447,0	855,0	220,0	437,0	309	1016,0	875,0	Ma
+4	1811,8	626,8	182,4	438,6	838,8	215,8	428,8	303	996,6	857,6	+4
+3	1776,6	614,6	178,8	430,2	822,6	211,6	420,6	297	977,2	841,2	+3
+2	1741,4	602,4	175,2	421,8	806,4	207,4	412,4	291	957,8	824,8	+2
+1	1706,2	590,2	171,6	413,4	790,2	203,2	404,2	285	938,4	808,4	+1
B	1671,0	578,0	168,0	405,0	774,0	199,0	396,0	279	919,0	792,0	B
-1	1635,8	565,8	164,4	396,6	757,8	194,8	387,8	273	899,6	775,6	-1
-2	1600,6	553,6	160,8	388,2	741,6	190,6	379,6	267	880,2	759,2	-2
-3	1565,4	541,4	157,2	379,8	725,4	186,4	371,4	261	860,8	742,8	-3
-4	1530,2	529,2	153,6	371,4	709,2	182,2	363,2	255	841,4	726,4	-4
R	1495,0	517,0	150,0	363,0	693,0	178,0	355,0	249	822,0	710,0	Mi
Ma-Mi	351,0	122,0	36,0	84,0	162,0	42,0	82,0	60	194,0	166,0	
Gd	35,1	12,2	3,6	8,4	16,2	4,2	8,2	6	19,4	16,6	
Gd/2	17,05	6,1	1,8	4,2	8,1	2,1	4,1	3	9,7	8,3	

Tabelul nr. 3

Grăficul general de referință (GG) pentru seria feminină, $\bar{X}$ statură = 1573,92; σ = 50,20; RMa = 1724,52; raport fundamental 1725/1574 = 1,10

	St	IcTr	IcTo	IcAb	IMi	DapTo	DtTo	DtAb	PmTo	PmAb	
R	1725,0	604,0	146,0	464	807,0	189,0	392,0	302,0	923,0	794,0	Ma
+4	1694,8	593,4	143,4	456	792,8	185,8	385,2	296,6	906,8	780,2	+4
+3	1664,6	582,8	140,8	448	778,6	182,6	378,4	291,2	890,6	766,4	+3
+2	1634,4	572,2	138,2	440	764,4	179,4	371,6	285,8	874,4	752,6	+2
+1	1604,2	561,6	135,6	432	750,2	176,2	364,8	280,4	858,2	738,8	+1
B	1574,0	551,0	133,0	424	736,0	173,0	358,0	275,0	842,0	725,0	B
-1	1543,8	540,4	130,4	416	721,8	169,8	351,2	269,6	825,8	711,2	-1
-2	1513,6	529,8	127,8	408	707,6	166,6	344,4	264,2	809,6	697,4	-2
-3	1483,4	519,2	125,2	400	693,4	163,4	337,6	258,8	793,4	683,6	-3
-4	1453,2	508,6	122,6	392	679,2	160,2	330,8	253,4	777,2	669,8	-4
R	1423,0	498,0	120,0	384	665,0	157,0	324,0	248,0	761,0	656,0	Mi
Ma-Mi	302,0	106,0	26,0	80	142,0	32,0	68,0	54,0	162,0	138,0	
Gd	30,2	10,6	2,6	8	14,2	3,2	6,8	5,4	16,2	13,8	
Gd/2	15,1	5,3	1,3	4	7,1	1,6	3,4	2,7	8,1	6,9	

Tabelul nr. 4

Repartiția procentuală generală a indivizilor de sex masculin și feminin în raport cu cele trei tipuri constituționale principale

Sexul	Nr. total	Armonici						Dizarmonici					
		Lo		Paramedio		Br		Dol		Mediotipi		Bra	
		nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
M	36	6	16,7	3	8,3	8	22,2	11	30,6	1	2,8	7	19,4
F	57	8	14,0	5	8,8	9	15,8	15	26,3	8	14,0	12	21,1

Tabelul nr. 5

Repartiția procentuală a indivizilor de sex masculin și feminin în raport cu tipul constituțional

Dezvoltare	Morfie ±	Tip constituțional	Sex	Nr.	%
Armonici	megamorfi	paralongilini	M F	1 1	2,8 1,8
		paramediolini	M F	1 1	2,8 1,8
		parabrevilini	M F	4 3	11,1 5,2
	mediomorfi	paralongilini	M F	— 1	— 1,8
		paramediolini	M F	1 1	2,8 1,8
		parabrevilini	M F	— 1	— 1,8
	micromorfi	paralongilini	M F	5 6	13,8 10,5
		paramediolini	M F	1 3	2,8 5,2
		parabrevilini	M F	4 5	11,1 8,8
Dizarmonici	megamorfi	dolicotipi	M F	4 7	11,1 12,3
		mediotipi	M F	1 3	2,8 5,2
		brahitipi	M F	6 4	16,7 7,0
	mediomorfi	dolicotipi	M F	1 1	2,8 1,8
		mediotipi	M F	— 1	— 1,8
		brahitipi	M F	— 4	— 7,0
	micromorfi	dolicotipi	M F	6 7	16,7 12,3
		mediotipi	M F	— 4	— 7,0
		brahitipi	M F	1 4	2,8 7,0

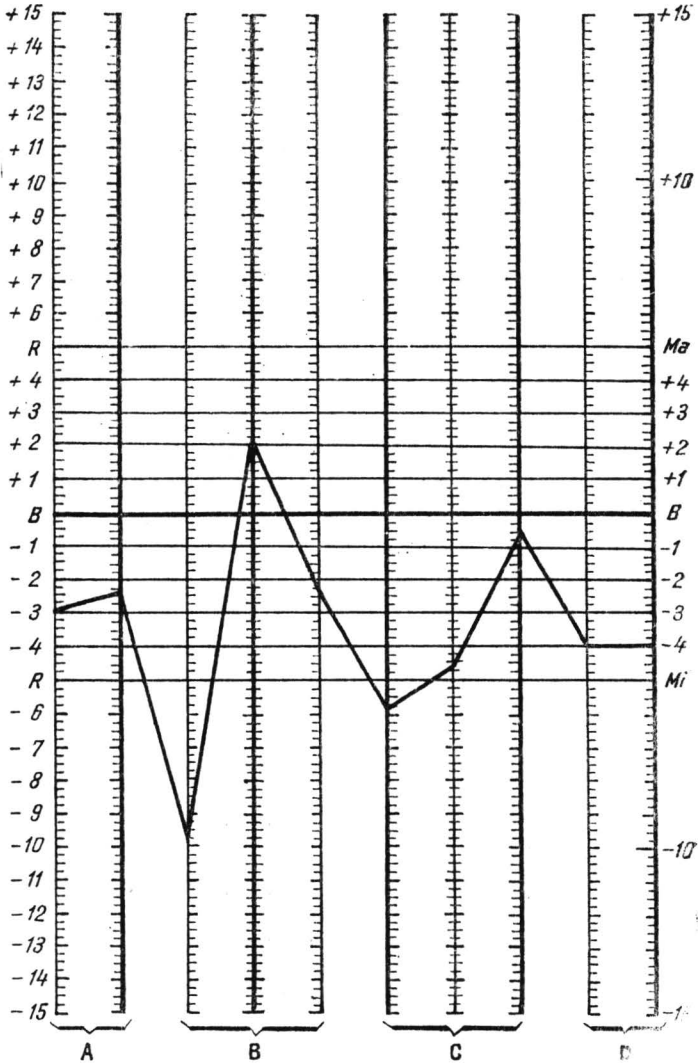

Fig. 1. — Antropometrograme (Amm) încrucișate: BB al seriei feminine înscris pe GG al seriei masculine. Diagnostic de orientare: fractomicromorf brahitip.

brahitip (Bra), se constată că în grupa subiecților care nu se abat pregnant de la fizionomia medie ideală (armonici) există pentru seria masculină o oarecare tendință în favoarea unei frecvențe sporite a categoriei parabreviline (δ —Br 22,2%, Lo 16,7%), pe cînd în grupa subiecților dizarmonici aceștia aparțin mai frecvent categoriei dolicotip, fapt bine subliniat pentru sexul masculin (Dol 30,6%, mediotipi 2,8%).

Analiza cifrelor de detaliu ale repartițiilor tipurilor constituționale (tabelul nr. 5) ne atrage atenția asupra citorva concentrări procentuale ce apar orientative pentru unele specificuri pe care le-am putea reține, și anume: bărbații megamorfi (cu dimensiuni mari) sînt mai curînd parabrevilini sau brahitipi, adică s-ar repartiza preferențial pe linia brahimorfiei, pe cînd bărbații micromorfi în cadrul celor armonici abia schițează o preferință pentru categoria paralongilină, în cadrul celor dizarmonici acest aspect preferențial reieșind clar (16,7% Dol față de 7% mediotipi și 7% Bra).

În seria feminină, femeile megamorfe urmează tipologia preferențială găsită pentru bărbat numai în cadrul compartimentului armonic, unde sînt și ele mai curînd parabreviline (5,2% Br față de 1,8% paramedioline și 1,8% Lo), dar acest aspect nu-l regăsim la femeia megamorfă dizarmonică, pentru care găsim o situație contradictorie celei de mai sus (12,3% Dol față de 5,2% mediotipi și 7% Bra), printr-o repartizare preferențială pentru categoria dolicotip.

În ceea ce privește femeia micromorfă se conturează net o situație paralelă bărbatului, adică o repartizie preferențială pentru categoriile de tip zvelt — paralongilin și dolicotip (10,5% Lo față de 5,2% paramediolini și 8,8% Br; 12,3% Dol față de 7,0% mediotipi și 7,0% Bra).

Fig. 2. — Subiect masculin (—)

Formulă antropometrică

1. St = -2
2. IcTr = - 3 3/4 (grupa A = Lo)
3. IcTo = + 1 1/4
4. IcAb = - 4 3/4
5. LMI = - 3/4 (grupa B = Dol. Dol)
6. DapTo = - 4 1/4
7. DtTo = - 1 1/4
8. DtAb = - 4 1/4 (grupa C = Dol. Dol)
9. PmTo = - 4
10. PmAb = - 8 (grupa D = Dol)

Diagnostic de orientare: fractomicromorf dolicotip.

Subiect masculin (---)

Formulă antropometrică

1. St = + 1 3/4
2. IcTr = + 3 3/4 (grupa A = Br)
3. IcTo = + 5 1/4
4. IcAb = + 3 3/4
5. LMI = + 1 1/2 (grupa B = Lo. Br)
6. DapTo = + 2 1/4
7. DtTo = + 2 1/2
8. DtAb = + 1 1/4 (grupa C = Lo. Lo)
9. PmTo = + 2 1/4
10. PmAb = + 4 1/4 (grupa D = Br)

Diagnostic de orientare: fractomegamorf paramediolin.

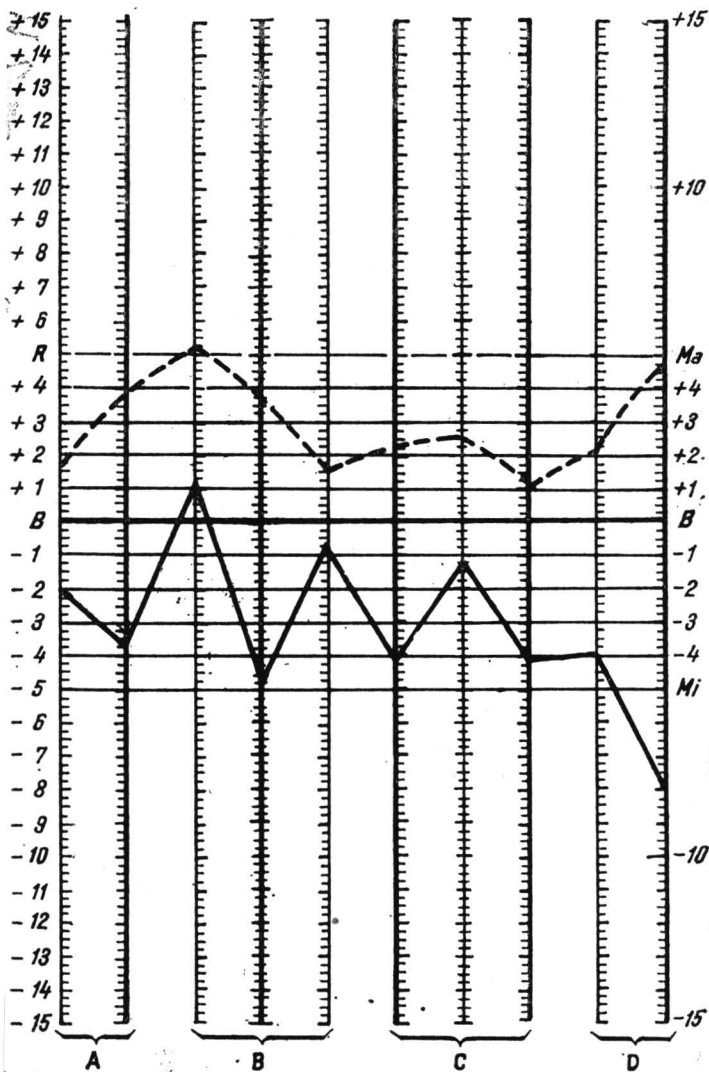

Fig. 2

Deoarece prin metoda antropometrică poate fi dusă mai departe investigarea, așa cum arată însuși autorul ei, în definiți comparative ale fizionomiilor medii ideale ale diferitelor grupe umane, ne-am propus să confruntăm tipologia constituțională feminină în cadrul populației noastre de la Sohodol, proiectând seria feminină pe graficul general al seriei masculine luat ca sistem de referință. Expresia acestei confruntări, redată în morfogramă (fig. 1), ne permite să specificăm că, față de seria masculină apartenență aceleiași populații, seria feminină a prezentat următoarea configurație: mai întâi ea se arată fractomicromorfă (9 din 10 dimensiuni sînt situate sub linia BB); urmărind cele 4 grupe de relație: A, B, C, D, diagnozele parțiale se înscriu pentru grupa A în categoria Br (parabrevilin); pentru grupa B obținem tipologia Bra, Bra (brahitip); pentru grupa C tipologia Lo, Bra (paralongilin și brahitip); pentru grupa D nu există diferență, fiind la același nivel (tipologie=). Aceste diagnoze parțiale ale celor 4 grupe de relații, sintetizate sub forma preponderenței ansamblului, pun accentul pe Bra (brahitip). Diagnosticul de orientare este, deci, fractomicromorf brahitip.

Data fiind circulația încă restrînsă în țara noastră a metodei prof. L. Brian, credem util să mai alăturăm cîteva exemplificări de antropometrograme pentru o mai bună familiarizare cu această metodologie (fig. 2).

LA PHYSIONOMIE CONSTITUTIONNELLE DE LA POPULATION DU VILLAGE DE SOHODOL

RÉSUMÉ

La population autochtone du village de Sohodol est caractérisée au point de vue de la présence et de la répartition des types constitutionnels selon la méthode anthropométrographique du Prof. L. Brian.

Une comparaison entre la série masculine et la série féminine est présentée à l'aide d'anthropométrogrammes croisés.

Il est à retenir quelques tendances préférentielles de répartition du type de développement disharmonique en regard de celui harmonique, puis une certaine fréquence de lignée parabréviligne — brachytype en faveur des mégamorphes, au contraire d'une fréquence accrue paralongiligne — dolichotype pour les micromorphes.

Quant aux caractères du graphique général (GG) de la série féminine projeté sur celui de la série masculine les femmes réalisent le diagnostic suivant: elles sont fractomicromorphes brachytypes.

BIBLIOGRAFIE

1. BRIAN L., *Somario sistematico di antropologia costituzionalistica*, Notiz. Biol., 1960, 25.
2. BRIAN L., *Antropometrografia Contributo ad una rielaborazione della metodologia costituzionalistica*, Atti VI Congr. int. Sc. Anthropol. Ethnol., Paris, 1960, 1962, 1

3. BRIAN L., *Construction immédiate des anthropométrogrammes et diagnostics constitutionnels d'orientation dans les recherches sur les échantillons très amples de populations humaines*, Anth., Brno, 1966, IV, 3.
4. BRIAN L., *Il Metodo Antropometrico grafico nello Studio e nella definizione della costituzione individuale*, Notiz. Biol., 1964, 26.
5. BRIAN L., *Tecnica ed applicazione degli antropometricogrammi per la Standardizzazione delle Schede costituzionalistiche individuali*, Arch. per l'Anthrop. e la Ethnologia, 1965, XCV.
6. BRIAN L., BOGGERO CH., *Fisionomia costituzionale di bambini liguri attraverso i grafici della metodologia antropografica. Nota I. Valori caratteristici e grafici generali*, Pammattone, 1964, I.
7. BRIAN L., BOGGERO CH., *Étude anthropométrographique comparée sur des échantillons d'Athlètes français et italiens*, Bull. Mém. Soc. Anthrop., 1966, 9, XI-e série.
8. POP-GRINȚESCU SUZANA, VLĂDESCU MARIA, ENĂCHESCU TH., *Fizionomia constituțională a populației din satul Șirnea*, St. cerc. antropol., 1970, 7, 2.

*Centrul de cercetări antropologice
București*

ASPECTE ALE MORFOLOGIEI URECHII EXTERNE LA POPULAȚIA DIN SOHODOL

DE

CORNELIU VULPE

572.7

Observațiile asupra urechii externe la populația din Sohodol s-au efectuat în cadrul cercetărilor de biologie umană pe care Centrul de cercetări antropologice le întreprinde într-o serie de localități din culoarul Branului.

Alcătuirea eșantionului s-a făcut pe baza fișelor genealogice, ținându-se cont ca subiecții triați să aibă o ascendență locală de cel puțin 3—4 generații, iar vârsta minimă să nu coboare sub 20 de ani la bărbați și 18 ani la femei, maxima nedepășind vârsta de 60 de ani la bărbați și 55 de ani la femei. Persoanele luate în studiu totalizează un număr de 107, dintre care 40 de bărbați și 67 de femei.

Caracterele observate au fost notate într-o fișă din care se poate sesiza că aprecierile s-au făcut pe urechea stângă, iar în cazul unor asimetrii întâlnite la urechea dreaptă acestea au fost menționate la sfîrșitul fișei.

REZULTATUL OBSERVAȚILOR

DIMENSIUNI ȘI INDICI

Stabilindu-se media lungimii și a lățimii urechii, atât la bărbați, cât și la femei se constată că nu există diferențe stînga-dreapta, dar se pot sesiza diferențe în funcție de sex datorită dimensiunilor mai crescute ale urechii bărbaților. Comparînd mediile la cele două sexe, se poate observa că la bărbați urechea este cu aproximativ 4 mm mai lungă și cu circa 2 mm mai lată decît la femei (tabelul nr. 1). Față de scara

Tabelul nr. 1

Media lungimii, a lăţimii şi indicele fizionomic al urechii externe la populaţia din Sohodol

Sex	Bărbaţi 40						Femei 62						
	Dimensiune	n	min.	max.	X	±m	±σ	n	min.	max.	X	±m	±σ
Lungime	st. 40	56,0	74,0	65,10	0,70	4,33	67	52,0	70,0	61,46	0,46	3,72	3,74
	dr. 40	56,0	72,0	65,10	0,67	4,22	67	52,0	68,0	61,40	0,42	3,42	3,42
Lăţime	st. 40	31,0	42,0	35,50	0,42	2,67	67	28,0	39,0	32,94	0,29	2,56	2,41
	dr. 40	30,0	41,0	35,65	0,42	2,67	67	28,0	38,0	33,06	0,28	2,32	2,32
Indice	st. 40	47,0	61,0	54,73	0,62	3,93	67	42,4	62,5	53,75	0,44	3,12	3,62
	dr. 38	47,8	61,3	54,55	0,59	3,65	66	44,6	62,5	54,18	0,42	3,42	3,42

Tabelul nr. 2

Gruparea urechilor în funcţie de lungime

Lungimea urechii		Stînga		Dreapta		Stînga + dreapta	
		nr.	%	nr.	%	nr.	%
<i>Bărbaţi</i>		40	—	40	—	80	—
Scara Martin	hipermikrot (x - 54,9)	—	—	—	—	—	—
	mikrot (55,0 - 59,9)	5	12,50	5	12,50	10	12,50
	mesot (60,0 - 64,9)	13	32,50	13	32,50	26	32,50
	makrot (65,0 - x)	22	55,00	22	55,00	44	55,00
<i>Femei</i>		67	—	67	—	134	—
Scara Martin (modificată)	hipermikrot (x - 50,9)	—	—	—	—	—	—
	mikrot (51,0 - 55,9)	4	5,97	2	2,98	6	4,47
	mesot (56,0 - 60,9)	25	37,31	27	40,30	52	38,81
	makrot (61,0 - x)	38	56,72	38	56,72	76	56,72

Martin¹, media lungimii urechii indică, atît pentru bărbaţi, cît şi pentru femei, că urechile sînt în general de tip makrot, fapt atestat şi de valorile procentuale înscrise în tabelul nr. 2, unde urechile au fost grupate în funcţie de lungime în patru categorii (hipermikrot, mikrot, mesot şi makrot). În ceea ce priveşte indicele otolic, el nu a pus în evidenţă nici diferenţe de latură şi nici de sex, valorile lui grupîndu-se în jurul mediei de 54 atît la bărbaţi, cît şi la femei (tabelul nr. 1).

CARACTERE MORFOLOGICE

O privire de ansamblu asupra urechii externe arată că, pe lângă dimensiunile în general medii atît la bărbaţi, cît şi la femei, există la bărbaţi o mai accentuată variabilitate dimensională, dată atît de numărul crescut de urechi mari, cît şi de cele mici. Conformaţia, în majori-

¹ Pentru femei s-a utilizat scara modificată folosită de Marta Dumitrescu şi Horia Dumitrescu la studiul populaţiei de la Bătrina (2).

Tabelul nr. 3

Frecvența unor detalii de structură ale urechii externe la populația din Socoloși

Caracterul	Nr. crt.	Caracteristici	Aprecieri de detaliu	♂		♀		Caracterul	Nr. crt.	Caracteristici	Aprecieri de detaliu	♂		♀			
				nr.	%	nr.	%					nr.	%	nr.	%		
Generalități	1	mărime	mică mijlocie mare	7	17,50	5	7,46	Scafa	26	întindere	1/3 2/3 3/3	—	—	1	1,49		
				24	60,00	58	86,57					36	90,00	65	97,02		
	9	22,50	4	5,97	4	10,00	1				1,49						
	2	conformație	brahi mezo lepto	7	17,50	1	1,49				27	lățime	îngustă mijlocie lată	8	20,00	40	59,70
				24	60,00	54	80,60							28	55,00	25	37,31
9	22,50	12	17,91	10	25,00	2	2,98										
3	grosime	subțire mijlocie groasă	—	—	1	1,49	28	adâncime	superficială mijlocie adâncă	6	15,00	3	4,48				
			33	82,50	60	89,55				20	50,00	30	44,78				
7	17,50	6	8,96	14	35,00	34	50,74										
4	poziție	lipită mijlocie depărtată	—	—	8	11,94	29	trecere în lob	pierde în opr. nivel continuă în	3	7,50	19	28,36				
			33	82,50	59	88,06				33	82,50	42	62,69				
7	17,50	—	—	4	10,00	6	8,95										
5	împărțire față de O A E	jos la același nivel sus	36	90,00	50	74,63	30	fosa terminală	absentă superficială mijlocie adâncă	14	35,00	39	58,21				
			4	10,00	15	20,39				1	2,50	11	16,42				
—	—	—	—	2	2,98	6	15,00	5	7,46								
Conca	6	înălțime	joasă mijlocie înaltă	4	10,00	22	32,84	Tragus	31	formă	alungită rotundă buton	8	20,00	7	10,45		
				29	72,50	43	64,18					27	67,50	58	86,57		
				7	17,50	2	2,98					5	12,50	2	2,98		
7	lățime	îngustă mijlocie lată	4	10,00	2	2,98	32	dezvoltare	mic mijlociu mare	6	15,00	9	13,43				
			30	75,00	37	55,22				27	67,50	55	82,09				
			6	15,00	28	41,79				7	17,50	3	4,48				
8	cimba/cavum	egală mică f. mică	10	25,00	24	35,82	33	relief	șters mijlociu puternic	—	—	4	5,97				
			30	75,00	43	64,18				33	82,50	57	85,07				
			—	—	—	—				7	17,50	6	8,96				
Antehelix	9	profil longitudinal	arcuit mijlociu apr. drept	4	10,00	26	38,81	34	trecere : tragus-helix	incizură atinge se petrece	36	90,00	65	97,02			
				32	80,00	41	61,19				3	7,50	1	1,49			
				4	10,00	—	—				1	2,50	1	1,49			
	10	profil transversal	marcat rotund aplatizat	—	—	2	2,98	35	tuberculum supratragicum	— ± +	13	32,50	33	49,26			
				27	67,50	63	94,02				12	30,00	17	25,37			
				13	32,50	2	2,98				15	37,50	17	25,37			
11	lățime	îngustă mijlocie lată	—	—	3	4,48	36	grad de dezvoltare	mic mijlociu mare	13	32,50	11	16,42				
			26	65,00	57	85,07				24	60,00	48	71,64				
			14	35,00	7	10,45				3	7,50	8	11,94				
12	ramura sup. — orientare	oblică mijlocie verticală	3	7,50	21	31,34	37	relief	șters mijlociu puternic	11	27,50	9	13,43				
			37	92,50	44	65,67				26	65,00	50	74,63				
			—	—	2	2,98				3	7,50	8	11,94				
13	ramura inf. — cutare	ștersă cută lată creastă	—	—	—	—	38	direcție	oblică mijlocie orizontală	3	7,50	14	20,89				
			25	62,50	13	19,40				22	55,00	51	76,12				
			15	37,50	54	80,60				15	37,50	2	2,98				
14	ramura inf. — direcție	oblică mijlocie apr. orizont.	30	75,00	15	22,39	39	orientare	în plan mijlocie îndoit în afară	11	27,50	6	8,95				
			8	20,00	40	59,70				24	60,00	58	86,57				
			2	5,00	12	17,91				5	12,50	3	4,48				
Fossa triangularis	15	formă	rot.-lată mijlocie lung-îng.	—	—	2	2,98	40	traiect	continuu mijlociu frint	6	15,00	11	16,42			
				35	87,50	60	89,55				31	77,50	55	82,09			
5	12,50	5	7,46	3	7,50	1	1,49										
Antehelix/helix	16	corpus/helix	+ antehelix egal + helix	2	5,00	15	22,39	41	lungime	scurtă mijlocie lungă	7	17,50	2	2,98			
				11	27,50	30	44,78				26	65,00	54	80,60			
27	67,50	22	32,83	7	17,50	11	16,41										
Helix	curbură ansamblu	curbură internă	curbă mijlocie colțurată	7	17,50	7	10,45	Incisura intertragică	42	lățime	îngustă mijlocie lată	5	12,50	9	13,43		
				30	75,00	47	70,15					23	57,50	52	77,61		
				3	7,50	13	19,40					12	30,00	6	8,96		
	segment superior	18	lățime	îngustă mijlocie lată	5	12,50	3	4,48	43	formă	v u	9	22,50	5	7,46		
					28	70,00	37	55,22				31	77,50	62	92,54		
					7	17,50	27	40,30				7	17,50	17	25,37		
	19	grad de rulare	0 îndoit rulat înd.-aplatizat	—	—	—	—	44	mărime	mic mijlociu mare	7	17,50	17	25,37			
				9	22,50	4	5,97				24	60,00	40	59,70			
				31	77,50	59	88,06				9	22,50	10	14,93			
	—	—	4	5,97	45	lungime	scurt mijlociu lung	5	12,50	11	16,42						
3	7,50	—	—	24				60,00	43	64,18							
37	92,50	66	98,51	11				27,50	13	19,40							
20	poziție supraaurale	anterioară centrală posteroară	—	—	1	1,49	46	lățime	îngust mijlociu lat	10	25,00	14	20,90				
			3	7,50	—	—				24	60,00	41	61,19				
			—	—	1	1,49				6	15,00	12	17,91				
21	direcție	oblică mijlocie apr. dreaptă	14	35,00	23	34,33	47	formă	1/2 cerc 1/4 cerc arc limbă	12	30,00	20	29,85				
			26	65,00	40	59,70				2	5,00	4	5,97				
			—	—	4	5,97				10	25,00	37	55,22				
22	formă	dreaptă mijlocie arcuită	4	10,00	7	10,45	48	orientare în spațiu	în plan ridicat retras	30	75,00	54	80,60				
			33	82,50	55	82,09				3	7,50	—	—				
			3	7,50	5	7,46				7	17,50	13	19,40				
23	grad de rulare	0 îngroșat îndoit rulat înd.-aplatizat	—	—	—	—	49	poziție	nerăsucit mijlociu răsucit	21	52,50	37	55,22				
			7	17,50	15	22,39				15	37,50	27	40,30				
			21	52,50	36	53,73				4	10,00	3	4,48				
4	10,00	5	7,46	50	trecere în antehelix și helix	lină mijlocie în treaptă	3	7,50	22	32,84							
8	20,00	11	16,42				31	77,50	36	53,73							
—	—	7	10,45				6	15,00	9	13,43							
Tuberculum Darwini	24	urechea stângă	0 prezent ascuțit rotund vizibil	31	77,50	37	55,22	51	contur marginal	continuu mijlociu discontinuu	25	62,50	41	61,19			
				—	—	7	10,45				15	37,50	23	34,33			
				1	2,50	—	—				—	—	3	4,48			
4	10,00	15	22,39	52	concreșcență	concreșcut mijlociu liber	2	5,00	10	14,93							
4	10,00	8	11,94				—	—	—	—							
—	—	1	1,49				38	95,00	57	85,07							
7	17,50	13	19,40														
2	5,00	6	8,96														
Eșantion				40		67						40		67			

tatea cazurilor mezomorfa la ambele sexe (frecvența fiind ceva mai mare la femei), indică totuși un procent mai crescut de urechi leptomorfe și brahimorfe la bărbați. Grosimea urechii este mai accentuată la bărbați, iar ca poziție pavilionul tinde spre o depărtare față de cutia craniană la bărbați și spre o alipire la femei. Față de planul Frankfurt, mai mult de jumătate din pavilion se află sub acest plan (♂ și ♀), cu deosebirea că la femei există o ușoară tendință de împărțire în două jumătăți egale a urechii față de acest plan (tabelul nr. 3).

Dintre particularitățile de structură ale urechii externe, conca poate fi plasată printre caracterele ce pun în evidență elemente de dimorfism sexual. Astfel, dacă într-un număr destul de mare de cazuri la femei ea este mai joasă și mai lată, la bărbați conca este în general de înălțime și lățime medie, prezentînd doar o ușoară tendință spre forme mai înalte. Cimba, în comparație cu cavum, de cele mai multe ori mică atît la bărbați, cît și la femei, tinde la femei spre o egalare dimensională.

Corelativ cu situația întîlnită la concă, apare forma antehelixului, care are un profil longitudinal mai arcuit și unul transversal mai rotund la femei, în timp ce la bărbați este mai puțin arcuit și mai aplatisat. Corpusul este în general mai lat la bărbați, ca de altfel și ramura inferioară a antehelixului, pe cînd la femei această ramură are mai adesea forma de creastă și este orientată mai puțin oblic decît la bărbați.

Raportînd corpusul antehelixului la helix, se observă că de cele mai multe ori la bărbați segmentul posterior al helixului este mai reliefat decît antehelixul, pe cînd la femei în majoritatea cazurilor cele două segmente sînt în același plan, manifestîndu-se totuși tendința spre o reliefare mai accentuată a corpusului.

Helixul este mai lat și mai rulat în porțiunea superioară, în special la femei, în timp ce în partea posterioară el se îngustează, prezentînd o gamă de variabilitate mai largă în privința gradului de rulare, dar cu elemente de dimorfism sexual neînsemnate.

Tuberculum Darwinii în majoritatea cazurilor lipsește, iar atunci cînd este prezent apare mai frecvent la femei și ceva mai des la urechea dreaptă a ambelor sexe.

Scafa, șanțul ce separă helixul de antehelix, se oprește de cele mai multe ori la nivelul lobului sau uneori se pierde în lob (♂ și ♀), iar în cazuri mai rare străbate și lobul în întregime. Ea este mai îngustă și mai adîncă la femei, în timp ce la bărbați este mai lată și moderat de adîncă. Fosa terminală a scafei este mai des întîlnită la bărbați.

Tragusul are, în general, forma rotundă, în special la femei, iar la bărbați pot fi întîlnite destul de frecvent forma alungită și cea de buton. Ca dezvoltare și relief se constată că la bărbați el tinde spre o dezvoltare și reliefare mai puternice. Tot la bărbați se poate sesiza că *tuberculum supratragicum* apare mai des și mai bine schițat decît la femei.

Opus tragusului, antitragusul prezintă tendința spre o dezvoltare și reliefare mai accentuate la femei. Ca direcție, el tinde spre o poziție mai orizontală la bărbați și mai oblică la femei, în timp ce ca orientare față de planul urechii manifestă o mai largă variabilitate de poziții la bărbați. Dacă la femei se orientează de cele mai multe ori într-o pozi-

ție ușor depărtată de planul urechii, la bărbați, pe lângă această poziție, întilnim destul de des și orientarea în planul urechii, precum și cea răsfrîntă în afară.

Incizura intertragică, în general medie ca lățime și lungime la ambele sexe, tinde la bărbați spre o lățire și o scurtare mai accentuate, în timp ce la femei tinde să devină mai lungă și mai îngustă. Ca formă, de cele mai multe ori ea seamănă cu litera u atît la bărbați, cît și la femei, iar atunci cînd ia aspectul literei v frecvența este mai mare la bărbați.

Lobul auricular, în general de dimensiuni medii, tinde la bărbați spre dimensiuni mai mari, iar la femei spre dimensiuni mai mici. Forma cea mai frecvent întilnită la bărbați este cea de limbă, iar la femei forma de arc. Trecerea de la lob la helix și antehelix înclină să ia aspectul unei trepte la bărbați, pe cînd la femei trecerea este mai lină, tinzînd spre nivelare. Lobul, în general liber la ambele sexe, manifestă o ușoară tendință spre concreștere la femei.

Pe baza mediilor calculate, se poate conchide că urechea bărbaților este cu circa 4 mm mai lungă și cu circa 2 mm mai lată decît a femeilor, iar după scara Martin, atît la bărbați, cît și la femei, majoritatea urechilor se încadrează în tipul makrot.

Din studiul caracterelor de observație au rezultat o serie de elemente de dimorfism sexual, dintre care de menționat sînt unele de ordin general, cum ar fi: mărimea ceva mai crescută și tendința de depărtare a urechii față de neurocraniu la bărbați, în timp ce la femei este în general de dimensiuni mai mici și tinde spre o alipire.

Din punctul de vedere al caracterelor morfologice, urechea bărbaților prezintă o concă de înălțime și lățime medii, un antehelix mai lat, mai puțin arcuit și mai puțin reliefat, un tragus care, pe lângă forma rotundă, apare destul de des sub forma alungită și de buton, un *tuberculum supratragicum* mai bine conturat decît la femei, un antitragus mai orizontal și cu un relief mai șters, o incizură intertragică mai lată și mai scurtă, un lob mai mare, mai liber și mai adesea în formă de limbă.

Față de bărbați, urechea femeilor prezintă o concă mai joasă și mai lată, iar corelativ cu aceasta se întilnește un antehelix de formă arcuită, mai îngust și cu o reliefare mai puternică, un tragus de cele mai multe ori rotunjit, un antitragus mai bine reliefat decît la bărbați și dispus mai oblic, o incizură intertragică mai lungă și mai îngustă, un lob ce are mai frecvent forma de arc și care tinde spre concreștere.

ASPECTS DE LA MORPHOLOGIE DE L'OREILLE EXTERNE CHEZ LA POPULATION DE SOHODOL

RÉSUMÉ

De l'étude de l'oreille externe chez la population de Sohodol ont résulté quelques éléments de dimorphisme sexuel, donnés aussi bien par les dimensions plus grandes de l'oreille des hommes que par certaines particularités de structure des caractères morphologiques. Parmi ces

dernières on remarque la conque, qui tend à devenir plus basse et plus large chez les femmes, étant encadrée par un anthélix plus arqué et plus saillant que chez les hommes. En rapportant le corpus au segment postérieur de l'hélix, on a mis en évidence un relief plus accusé de l'hélix chez les hommes tandis que chez les femmes c'est l'anthélix qui est plus saillant. Un autre caractère accusé chez les hommes est le tragus, avec un tuberculum supratragicum mieux esquissé que chez les femmes, contrairement à l'antitragus qui est plus en relief chez les femmes. L'incisure intratragica apparaît le plus souvent large et courte chez les hommes, tandis que dans le cas des femmes elle est généralement plus longue et plus étroite. Le lobe, plus libre et, dans la plupart des cas, en forme de langue, tend à devenir conerescent et à prendre l'aspect d'arc chez les femmes.

BIBLIOGRAFIE

1. LANGE GÜNTER, *Familienuntersuchungen über die Erbllichkeit metrischer und morphologischer Merkmale des äusseren Ohres*, Z. Morph. Anthrop., 1966, **57**, 2.
2. MILCU ȘT., DUMITRESCU H., *Cercetări antropologice din Ținutul Pădurenilor — satul Bătrlna*, București, 1961, p. 96—98.
3. VULPE C., *Variabilitatea unor caractere morfologice ale urechii externe la populația din Fundata*, St. cerc. antropol., 1969, **6**, 1, 73—78.

*Centrul de cercetări antropologice
București*

STUDIUL ANTROPOLOGIC AL POPULAȚIEI DIN SATUL MARA (jud. Maramureș)

INTRODUCERE

DE

OLGA NECRASOV

572.7

Satul Mara este situat în bazinul râului Mara, aproape de izvoarele sale, unde valea „se crăcește”, de unde a provenit probabil și vechiul nume al acestei așezări, Crăcești, schimbat destul de recent în Mara. El a făcut parte din „marele cnezat” al văii Mara, extins pe tot bazinul locuibil al acestui râu (inclusiv afluenții acestuia), care cuprindea un număr de 10 sate.

Satul Crăcești (Mara) apare menționat pentru prima oară în documente în anul 1415 împreună cu Hărnicești, drept aparținând unor nepoți și strănepoți ai lui Giulea din Giulești. După arheologul Radu Popa, satul ar fi fost întemeiat la sfârșitul secolului al XIV-lea, „poate în legătură cu dispariția treptată a unui sat învecinat, Copăcești”.

Satul este situat la o altitudine de 500—600 m și cuprinde astăzi un număr de aproximativ 2 500 de locuitori. Majoritatea sînt agricultori și crescători de vite. Puțini dintre ei sînt lucrători forestieri sau muncitori (mecanici, fierari etc.). Ancheta noastră asupra profesiei seriei masculine de 100 de subiecți cercetați ne-a dat următoarea situație :

Agricultori	96 %
Forestieri	2 %
Muncitori	2 %

Femeile muncesc în marea lor majoritate alături de bărbați la munca ogorului, precum și la creșterea vitelor.

În prezent, satul Mara este integrat în comuna Desești (fig. 1).

Cercetările asupra populației din satul Mara s-au desfășurat în luna decembrie 1970. Au fost studiați 100 de bărbați și 100 de femei,

în vîrstă de 21—60 de ani. Vîrsta medie a seriei masculine este de 41 de ani și a seriei feminine de 38 de ani. Subiecții au fost astfel aleși încît fiecare dintre ei să prezinte o ascendență locală, paternă și maternă, de cel puțin trei generații.

Totodată au fost studiați toți copiii de vîrstă școlară sub aspectul creșterii și dezvoltării, precum și din punctul de vedere al grupelor sanguine și al dermatoglifelor.

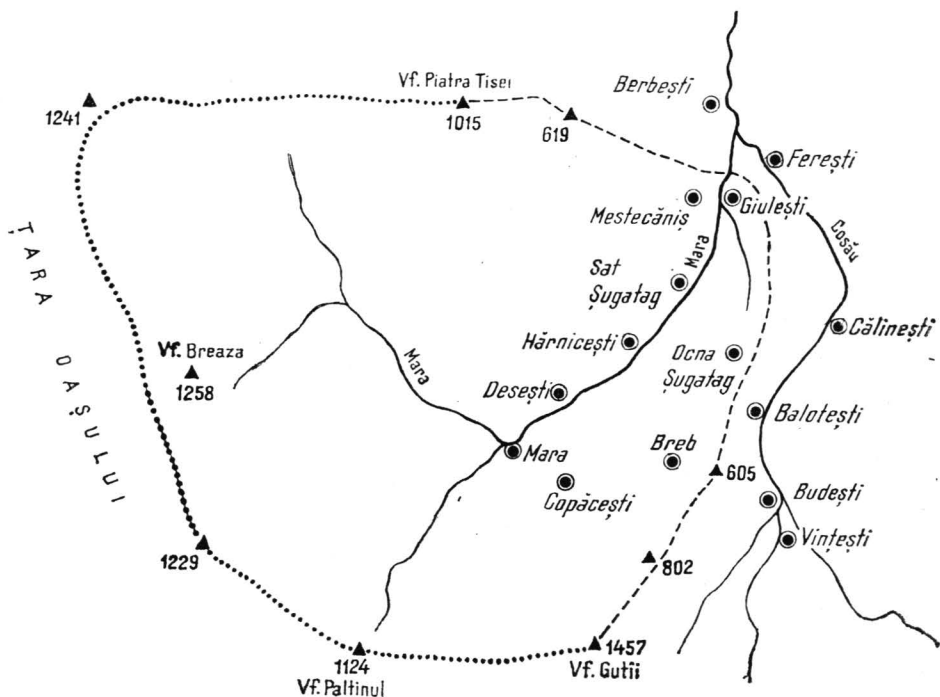

Fig. 1. — Harta bazinului Mara, cu principalele centre locuite.

Cercetările au fost orientate spre :

- 1) studiul caracterelor antropometrice și morfologice în vederea caracterizării tipologice a populației date;
- 2) studiul variabilității unor caractere în raport cu vîrsta și sexul;
- 3) studiul tipurilor constituționale;
- 4) studiul grupelor sanguine;
- 5) studiul dermatoglifelor digitale și palmare;
- 6) creșterea și dezvoltarea copiilor, problemă care va face obiectul unui studiu integrat în acela al întregii regiuni.

Ne facem o plăcută datorie să mulțumim Direcției sanitare a județului Maramureș și personal tovarășului director al acesteia, dr. M. Pop, pentru sprijinul acordat.

Universitatea „Al. I. Cuza” Iași,
Catedra de anatomie și antropologie

Primit în redacție la 21 iunie 1971

STUDIUL MORFOLOGIC ȘI TIPOLOGIC AL POPULAȚIEI DIN SATUL MARA

DE

OLGA NECRASOV, MARIA CRISTESCU, D. BOTEZATU și C. FEDOROVICI

572.7

Acest studiu se bazează pe cercetarea celor două serii de adulți, una masculină și alta feminină, menționate în introducere.

Tehnica de lucru întrebuințată pentru antropometrie este cea clasică a lui R. Martin. Observațiile somatoscopice au fost făcute utilizându-se caracteristicile date de E. von Eickstedt, precum și de J. Weninger. Studiul statistic, de ordin populaționist, a fost completat de unul individualizant, după metoda lui E. von Eickstedt, ușor modificată.

În tabelul nr. 1 dăm valorile statistice pentru principalele dimensiuni și indici calculați.

REGIUNEA CEFALICĂ : DIMENSIUNI ȘI CONFORMAȚIE

Conformația calotei cefalice se caracterizează printr-o medie mijlocie a lungimii sale la bărbați (183,68 mm). La femei, calota este în mod normal mai scurtă, potrivit cu dimorfismul sexual (175,69 mm), încadrându-se și ea în categoria mijlocie a scării feminine. Lărgimea calotei se situează la ambele sexe în categoriile mijlocii ale scării dimorfice, oferind, așa cum este și normal, o lărgime mai mică la femei (152,70 mm față de 159,18 mm).

Indicele cefalic mediu al seriei masculine (86,84) corespunde cu categoria hiperbrahicană, ca și acela al seriei feminine (87,06), care este puțin mai ridicat.

Dezvoltarea în înălțime a calotei se caracterizează prin medii integrate în categoria mijlocie a acestei dimensiuni, situându-se la limita spre categoria înaltă la ambele serii (125,49 și 119,89 mm). În raport cu dimorfismul sexual, calota este însă, în medie, puțin mai joasă la femei decât la bărbați.

Tabelul nr. 1

Parametrii de poziție și dispersie ai principalelor caractere antropometrice la serile masculină și feminină din satul Mara

Caracterul	Bărbați (nr. = 100)						Femei (nr. = 100)					
	min.	max.	M ↓	cM	σ ↓	V	min.	max.	M ↓	cM	σ ↓	V
g - op	160	201	183,68	0,45	7,58	4,27	161	189	175,69	0,34	5,82	3,31
eu - eu	141	177	159,18	0,40	6,81	4,27	141	165	152,70	0,31	5,30	3,47
ft - ft	99	122	112,58	0,25	4,28	3,80	97	119	108,91	0,24	4,07	3,73
t - v	114	136	125,49	0,29	4,91	3,91	104	133	119,89	0,30	5,08	4,23
n - gn	109	143	125,87	0,40	6,71	5,33	102	130	115,60	0,34	5,78	5,00
zy - zy	129	154	143,65	0,32	5,36	3,73	121	150	131,23	0,33	5,54	4,22
n - sto	66	91	80,59	0,29	4,92	6,10	62	85	74,13	0,26	4,36	5,88
n - sn	48	64	57,05	0,21	3,66	6,41	45	59	53,54	0,21	3,50	6,53
go - go	98	125	111,74	0,31	5,20	4,65	90	115	102,44	0,29	4,90	4,78
al - al	26	44	33,35	0,16	2,83	8,48	25	38	30,87	0,14	2,38	7,70
Ind. cefalic	78,0	96,0	86,84	0,24	4,11	4,73	76,0	97,0	87,06	0,24	4,06	4,66
Ind. vert.-tr.	68,0	85,0	78,43	0,18	3,04	3,87	66,0	86,0	78,47	0,19	3,33	4,24
Ind. vert.-long.	60,0	78,0	68,02	0,19	3,31	4,86	60,0	75,0	68,27	0,17	2,93	4,29
Ind. fr.-par.	61,0	79,0	70,69	0,20	3,42	4,83	64,0	79,0	71,21	0,13	2,91	4,08
Ind. jug.-par.	80,0	98,0	90,26	0,23	3,93	4,35	70,0	96,0	89,08	0,21	3,50	3,92
Ind. jug.-mand.	69,0	88,0	76,81	0,18	3,08	4,00	62,0	83,0	75,42	0,18	3,06	4,05
Ind. fr.-jug.	70,0	84,0	78,19	0,16	2,77	3,54	73,0	89,0	80,24	0,16	2,72	3,38
Ind. fac. tot.	76,0	100,0	87,96	0,30	5,06	5,75	72,0	98,0	85,12	0,28	4,73	5,55
Ind. fac. sup.	46,0	65,0	55,79	0,21	3,55	6,36	47,0	60,0	54,49	0,18	3,08	5,65
Ind. nazal	44,0	75,0	57,68	0,40	6,76	11,71	46,0	80,0	57,57	0,36	6,12	10,63
Statura	150	185	166,37	0,39	6,56	3,94	139	168	152,38	0,35	5,87	3,85
St. șezind	78	98	87,71	0,18	3,13	3,56	75	88	81,35	0,16	2,68	3,29

Indicele vertico-longitudinal, care exprimă raportul dintre înălțimea și lungimea calotei, oferă medii aparținând categoriei hipsicefale mijlocii, cu valori asemănătoare la bărbați și la femei (68,02 și 68,27).

Indicele vertico-transversal, exprimând raportul dintre înălțimea și lărgimea cefalică, se integrează însă prin mediile sale în categoria tapecinocefală (din cauza mării dezvoltări a diametrului transversal), oferind iarăși valori medii asemănătoare în seria masculină și cea feminină (78,43 și 78,47).

Diametrul frontal minim al frunții o caracterizează drept largă în medie la bărbați și la femei atît din punct de vedere absolut (112,58 și 108,91 mm), cît și din punct de vedere relativ, indicele fronto-parietal mediu aparținând categoriei eurimetope (70,69 și 71,21). În raport cu dimorfismul sexual, media diametrului frontal minim este mai mică la femei decît la bărbați, dar micșorarea acestei dimensiuni este aici mai puțin pronunțată decît cea a diametrului transversal al calotei, așa cum indică valoarea puțin mai ridicată a indicelui fronto-parietal la femei decît la bărbați.

În tabelul nr. 2 dăm repartiția pe categorii a dimensiunilor și indicilor calotei.

Din punctul de vedere al *particularităților somatoscopice* ale calotei, seria masculină se caracterizează printr-o oarecare predominanță a formei arcuite a creștetului, formele aproape orizontale urmate de cele ascendente fiind încă bine reprezentate. Occipitalul este predominant mijlociu arcuit, formele aplatizate fiind de două ori mai puțin frecvente, occipitalele bombate fiind mult mai rare, iar cele foarte bombate absente. Fruntea este cel mai frecvent înclinată, mai rar dreaptă și excepțional foarte înclinată. Relieful frontal este fie slab, fie mijlociu, relieful puternic fiind excepțional.

Seria feminină prezintă cel mai frecvent forma orizontală a creștetului (aproape la jumătate din cazuri), formele arcuite și ascendente fiind mai puțin frecvente, cu toate că intrunesc încă procente apreciable și aproape egale între ele. Occipitalul prezintă o repartiție a formelor destul de apropiată de cea masculină, forma mijlociu bombată fiind cea predominantă, urmată de forma plată și de cea bombată, care intrunesc de data aceasta procente aproape asemănătoare. Ca și la bărbați, nu se întilnesc formele foarte bombate. Fruntea este majoritar dreaptă, frunțile înclinate sînt mult mai rare, cele foarte înclinate fiind absente. Relieful frontal este în marea majoritate a cazurilor foarte slab, cel mijlociu fiind foarte rar.

REGIUNEA FACIALĂ : DIMENSIUNI ȘI CONFORMAȚIE

Dezvoltarea în înălțime a întregii regiuni faciale se înscrie prin mediile obținute în categoria înaltă (la limita inferioară) atît la bărbați (125,87 mm), cît și la femei (115,60 mm), cu toate că, din acest punct de vedere, dimorfismul sexual dimensional este mai pronunțat. Prin mediile lărgimii bizigomatice, regiunea facială se integrează atît la bărbați, cît și la femei în categoria fețelor mijlociu de largi, la limita spre categoria

Tabelul nr. 2

Repartiția pe categorii a dimensiunilor și indicilor calotel în seria masculină și feminină din satul Mera

Caracterul	Bărbați			Femei			
	categoria	nr.	%	categoria	nr.	%	
g-op (scara Lebzelter-Saller)	f. scurt	x-169	5	5,00	x-161	1	1,00
	scurt	170-177	16	16,00	162-169	14	14,00
	mijlociu	178-185	34	34,00	170-176	40	40,00
	lung	186-193	39	39,00	177-184	39	39,00
	f. lung	194-x	6	6,00	185-x	6	6,00
eu-cu (scara Lebzelter-Saller)	f. îngust	x-139	—	—	x-134	—	—
	îngust	140-147	5	5,00	135-141	1	1,00
	mijlociu	148-155	25	25,00	142-149	32	32,00
	larg	156-163	48	48,00	150-157	49	49,00
	f. larg	164-x	22	22,00	158-x	18	18,00
Ind. cefalic (scara Martin-Saller)	hiperdolico	x-70,9	—	—	x-71,9	—	—
	dolico	71-75,9	—	—	72-76,9	1	1,00
	mezo	76-80,9	10	10,00	77-81,9	9	9,00
	brahi	81-85,4	31	31,00	82-86,4	33	33,00
	hiperbrahi	85,5-90,9	41	41,00	86,5-91,9	43	43,00
	ultrabrahi	91-x	18	18,00	92-x	14	14,00
t-v (scara Routil)	f. jos	x-109	—	—	x-103	—	—
	jos	110-117	9	9,00	104-111	5	5,00
	mijlociu	118-125	47	47,00	112-119	46	46,00
	înalt	126-133	38	38,00	120-127	44	44,00
	f. înalt	134-x	6	6,00	128-x	5	5,00
Ind. vertico-longitudinal (scara Martin-Saller subimpărțită)	camecefal	x-57,9	—	—	—	—	—
	ortocefal	58-62,9	5	5,00	—	4	4,00
	hipsicefal moderat	63-67,9	47	47,00	aceeași	37	37,00
	mijlociu	68-72,9	43	43,00	scară	52	52,00
	marcat	73-x	5	5,00	—	7	7,00
Ind. vertico-transversal (scara Martin-Saller)	tapeinocefal	x-78,9	58	58,00	—	54	54,00
	metriocefal	79-84,9	39	39,00	aceeași	44	44,00
	acrocefal	85-x	3	3,00	scară	2	2,00
ft-ft (scara Martin-Saller)	f. îngustă	x-92	—	—	—	—	—
	îngustă	93-99	1	1,00	—	2	2,00
	mijlocie	100-106	8	8,00	aceeași	31	31,00
	largă	107-113	52	52,00	scară	55	55,00
	f. largă	114-x	39	39,00	—	12	12,00
Ind. fronto-parietal (scara Martin-Saller)	stenometop	x-65,9	7	7,00	—	5	5,00
	metriometop	66-68,9	24	24,00	aceeași	15	15,00
	eurimetop	69-x	69	69,00	scară	80	80,00

(modificat - 6 mm)

largă la bărbați (143,65 mm), dar la mijlocul acestei categorii la femei (131,23 mm).

Indicele facial total oferă o medie masculină de tip mezoprosop, situându-se aproape de limita categoriei leptoprosope (87,96). Media feminină (85,12) se situează la limita inferioară a categoriei leptoprosope din scara dimorfică și în categoria mezoprosopă din scara unitară.

Dezvoltarea în înălțime a masivului facial propriu-zis (exprimată prin n -sto) se integrează prin media masculină (80,59 mm) și prin cea feminină (74,13 mm) în categoria foarte înaltă a acestei dimensiuni (după scara dimorfică), media feminină situându-se însă numai în categoria înaltă a scării unitare. Raportată la lărgimea bizigomatică, această dimensiune dă un indice facial superior de tip mezen atît în seria masculină, cît și în cea feminină (55,79 și 54,49).

Dezvoltarea în lărgime a etajului inferior al feței (go-go) se situează prin media masculină (111,74 mm) la limita inferioară a categoriei foarte largi și prin media feminină (102,44 mm) în categoria largă. Raportată la diametrul bizigomatic al feței, această dimensiune dă un indice jugomandibular de categorie mijlocie atît în seria masculină (76,81), cît și în seria feminină (75,42), ceea ce înseamnă că, în comparație cu diametrul maximal al feței (care aparține categoriei largi), lărgimea bigoniană nu oferă decît o dezvoltare mijlocie. Același raport, mai jos la femei decît la bărbați, ne indică la femei o descreștere mai puternică a diametrului bigonian decît a diametrului bizigomatic.

RAPORTURILE DINTRE DIMENSIUNILE CEFALICE ȘI FACIALE

Lărgimea maximă a feței (zy-zy), raportată la lărgimea maximă a calotei (eu-eu), se încadrează atît prin media masculină (90,26), cît și prin cea feminină (89,08) în categoria mijlocie a indicelui jugo-parietal sau cranio-facial transversal.

Raportul dintre lărgimea minimă a frunții (exprimînd dezvoltarea etajului infero-anterior al calotei) și lărgimea maximă a feței se încadrează în seria masculină în categoria indicilor fronto-jugali mijlocii (78,19). În seria feminină, acesta se încadrează în aceeași categorie mijlocie (80,24) din scara dimorfică, situându-se în categoria largă din scara unitară.

Raportul dintre înălțimea totală a feței și înălțimea calotei (indicele cranio-facial vertical) dă la bărbați o medie de 100,30, în timp ce la femei acest indice, fiind în medie inferior cifrei 100 (96,42), subliniază faptul că fața este aici în medie mai micșorată decît calota în comparație cu bărbații.

Dăm în tabelul nr. 3 repartitia pe categorii a dimensiunilor și a indicilor regiunii faciale.

CONFORMAȚIA NASULUI

Lungimea nasului prezintă o medie aparținînd categoriei lungi în seria masculină (57,05 mm) și aceleiași categorii în seria feminină (53,54 mm), apreciată după scara dimorfică, dar categoriei scurte dacă o apreciem după scara unitară.

Tabelul nr. 3
Repartiția pe categorii a dimensiunilor și a indicilor regiunii faciale

Caracterul	Bărbați			Femei			
	categoria	nr.	%	categoria	nr.	%	
zy-zy (scara Lebzelter-Saller)	f. îngust	x-127	—	x-120	1	1,00	
	îngust	128-135	9	121-127	8	8,00	
	mijlociu	136-143	44	128-135	41	41,00	
	larg	144-151	41	136-142	41	41,00	
	f. larg	152-x	6	143-x	9	9,00	
n-gn (scara Lebzelter-Saller)	f. joasă	x-111	2	x-102	1	1,00	
	joasă	112-117	9	103-107	8	8,00	
	mijlocie	118-123	20	108-113	31	31,00	
	înaltă	124-129	40	114-119	41	41,00	
	f. înaltă	130-x	29	120-x	19	19,00	
Ind. facial total (scara Martin-Saller)	hipereuriprosop	x-78,9	4	x-76,9	4	4,00	
	euriprosop	79-83,9	18	77-80,9	13	13,00	
	mezoprosop	84-87,9	29	81-84,9	34	34,00	
	leptoprosop	88-92,9	32	85-89,9	32	32,00	
	hiperleptoprosop	93-x	17	90-x	17	17,00	
n-sto (scara Weninger)	f. jos	x-58,9	—	x-53,9	—	—	
	jos	59-64,9	—	54-59,9	—	—	
	mijlociu	65-70,9	4	60-65,9	5	5,00	
	înalt	71-76,9	20	66-71,9	25	25,00	
	f. înalt	77-x	76	72-x	70	70,00	
Ind. facial (scara Martin)	hipereurien	x-46,9	1	1,00	—	—	
	eurien	47-51,9	12	12,00	aceeași	17	17,00
	mezen	51-56,9	47	47,00	scară	58	58,00
	lepten	57-60,9	33	33,00	—	25	25,00
	hiperlepten	61-x	7	7,00	—	—	
go-go (scara Weninger)	f. îngust	x-92,9	—	x-85,9	—	—	
	îngust	93-98,9	1	86-91,9	4	4,00	
	mijlociu	99-104,9	15	92-97,9	15	15,00	
	larg	105-110,9	35	98-103,9	42	42,00	
	f. larg	111-x	49	104-x	39	39,00	
Ind. jugo-mandibular (scara Lebzelter-Saller)	f. îngust	x-69,9	1	x-67,9	1	1,00	
	îngust	70-74,9	24	68-72,9	18	18,00	
	mijlociu	75-79,9	60	73-77,9	64	64,00	
	larg	80-84,9	14	78-82,9	16	16,00	
	f. larg	85-x	1	83-x	1	1,00	
Ind. fronto-jugal (scara Lebzelter-Saller)	f. îngust	x-69,9	—	x-71,9	—	—	
	îngust	70-74,9	14	72-76,9	8	8,00	
	mijlociu	75-79,9	56	77-81,9	68	68,00	
	larg	80-84,9	30	82-86,9	22	22,00	
	f. larg	85-x	—	87-x	2	2,00	
Ind. fronto-jugal (scara Olivier)	mic	x-89,9	45	x-87,9	41	41,00	
	mijlociu	90-92,9	32	88-90,9	32	32,00	
	mare	93-x	23	91-x	27	27,00	

Lărgimea nasului (al-al) prezintă o medie masculină (33,35 mm) de tip îngust spre mijlociu și de tip mijlociu în seria feminină (30,87 mm) dacă o apreciem după scara dimorfică, dar de tip foarte îngust dacă o apreciem după scara unitară.

Raportul dintre aceste două dimensiuni, exprimat prin indicele nazal, oferă medii aproape identice în ambele serii (57,68 și 57,57), care corespund categoriei leptorine.

Dăm în tabelul nr. 4 repartitia pe categorii a dimensiunilor și a indicilor nasului.

Tabelul nr. 4

Repartitia pe categorii a dimensiunilor și a indicilor nasului

Caracterul	Bărbați			Femei			
	categoria	nr.	%	categoria	nr.	%	
n—sn (scara E. von Eickstedt)	f. scurtă	x—49	2	2,00	x—45	1	1,00
	scurtă	50—52	7	7,00	46—48	8	8,00
	mijlocie	53—55	23	23,00	49—51	22	22,00
	lungă	56—58	27	27,00	52—54	31	31,00
	f. lungă	59—x	41	41,00	55—x	38	38,00
al—al (scara E. von Eickstedt)	f. îngustă	x—30	21	21,00	x—27	10	10,00
	îngustă	31—33	40	40,00	28—30	44	44,00
	mijlocie	34—36	33	33,00	31—33	38	38,00
	largă	37—39	5	5,00	34—36	7	7,00
	f. largă	40—x	1	1,00	37—x	1	1,00
Ind. nazal (scara Martin-Saller)	hiperleptorin	x—54,9	32	32,00	aceeași scară	38	38,00
	leptorin	55—69,9	63	63,00		60	60,00
	mezorin	70—84,9	5	5,00		2	2,00
	camerin	85—99,9	—	—		—	—
	hipercamerin	100—x	—	—		—	—
Ind. nazal (scara E. von Eickstedt)	f. îngust	x—54,9	32	32,00	aceeași scară	38	38,00
	îngust	55—59,9	35	35,00		27	27,00
	mijlociu	60—64,9	19	19,00		23	23,00
	larg	65—69,9	5	5,00		10	10,00
	f. larg	70—x	5	5,00		2	2,00

PARTICULARITĂȚILE SOMATOSCOPICE

Caracterele somatoscopice ale regiunii faciale caracterizează diferențial conturul feței în seria masculină și în cea feminină. În timp ce în prima predominau conturile pentagonale alungite, urmate de cele triunghiulare, acoperind împreună jumătatea seriei respective, restul distribuindu-se în mod mai mult sau mai puțin egal în celelalte categorii, în seria feminină predomină conturul oval, urmat, cu valori mai mici, dar între ele aproape egale, de fețe cu conturul pentagonal alungit, triunghiular și dreptunghiular rotunjit. Celelalte forme sînt mediocru reprezentate.

Orientarea malarelor cea mai frecvent întilnită în ambele serii este cea intermediară (80—75% din cazuri), urmată de orientarea frontalizată (cu 15—29% din cazuri), orientarea temporală fiind mult mai rară.

Relieful malarelor este cel mai frecvent de tip mijlociu atât la bărbați, cât și la femei, fiind întâlnit în ambele serii la aproximativ 75% din subiecți. Categoria următoare, ca frecvență, este aceea a malarelor slab pronunțate la bărbați, în timp ce la femei, din contra, categoria malarelor puternice este mai frecventă.

Atât la bărbați, cât și la femei, bărbia pronunțată este cea mai frecventă (peste 50% din cazuri), dar și bărbiile de tip mijlociu (aproape drepte) sînt destul de frecvent întâlnite. Bărbiile retrase sînt însă foarte rare. Din punctul de vedere al înălțimii regiunii simfizare, a mandibulei, iarăși atât la bărbați, cât și la femei predomină formele de înălțime mijlocie (în jurul a 50% din cazuri). Cele înalte întrunesc însă la bărbați un procent aproape tot atât de mare ca cele precedente, în timp ce la femei ele sînt mai puțin frecvente, cele joase fiind aici, în schimb, puțin mai des întâlnite.

Ramul orizontal al mandibulei oferă cel mai frecvent o orientare de tip intermediar atât la bărbați, cât și la femei. Cum frecvența acestei forme este mai mare la acestea din urmă decît la bărbați, orientarea pronunțat oblică întrunește procente mai înalte în seria masculină decît în cea feminină.

Nasul oferă o carenă cel mai frecvent dreaptă în ambele serii (cu procente puțin mai joase decît 50%). În schimb, carenele convexe sînt puțin mai frecvente la bărbați decît la femei, la care spinările nazale ondulate sînt puțin mai frecvente. Virful propriu-zis al nasului este de cele mai multe ori orientat drept, mai rar în sus și foarte rar în jos. Planșeul nazal este cel mai frecvent orizontal sau ușor ascendent și rar descendent.

Fanta palpebrală este cel mai frecvent dreaptă, dar direcția ușor oblică în sus se întâlnește aproape tot atât de des.

Mărimea fantei bucale este în marea majoritate a cazurilor cea mijlocie (87 și 91%). Categoria mică este mult mai puțin frecventă, cea mare într-adevăr excepțională.

Ortochelia constituie un caracter majoritar, reprezentînd peste 90% din cazuri în ambele serii. Prochelia este foarte rară, iar opistochelia absentă.

Pavilionul urechii este de mărime mijlocie la majoritatea bărbaților și a femeilor studiate (la aproape 70% din fiecare serie). Frecvența următoare corespunde la bărbați categoriei mari, în timp ce la femei categoriei urechilor mici. În seria masculină, urechile drepte sînt puțin mai frecvente decît cele de tip mijlociu, în timp ce în seria feminină acestea din urmă constituie majoritatea, urechile depărtate fiind mult mai rare. În ambele serii frecvența cea mai mare aparține lobului de mărime mijlocie, iar lobul mic este mai frecvent întâlnit printre femei decît printre bărbați.

STATURA

Statura medie (166,37 cm) a seriei masculine se situează la limita superioară a categoriei talilor masculine mijlocii (după scara lui Martin), în timp ce statura seriei feminine (152,38 cm) corespunde cu limita superioară a categoriei talilor feminine submijlocii (după scara dimorfică a lui Martin).

În tabelul nr. 5 dăm repartitia pe categorii a acestei dimensiuni.

Acest tabel ne permite să constatăm că în seria masculină staturile se repartizează aproape egal în categoriile mică, submijlocie, mijlocie, supramijlocie și mare, taliile foarte mari fiind excepționale, iar cele foarte mici absente. Situația este însă diferită în seria feminină, în care domină procentele taliilor submijlocii și mici (formînd împreună 60% din total).

Tabelul nr. 5

Repartitia pe categorii a staturii

Seria masculină				Seria feminină		
categoria	nr.	%	categoria	nr.	%	
F. mică (130–149,9)	—	—	f. mică (121–139,9)	1	1,00	
Mică (150–159,9)	16	16,00	mică (140–148,9)	27	27,00	
Submijlocie (160–163,9)	20	20,00	submijlocie (149–152,9)	33	33,00	
Mjlocie (164–166,9)	20	20,00	mijlocie (153–155,9)	16	16,00	
Supramijlocie (167–169,9)	20	20,00	supramijlocie (156–158,9)	10	10,00	
Mare (170–179,9)	22	22,00	mare (159–167,9)	12	12,00	
F. mare (180–199,9)	2	2,00	f. mare (168–187,9)	1	1,00	

Taliile mijlocii, supramijlocii și mari întrunesc procente mult mai mici, dar încă semnificative, în timp ce taliile extreme, foarte mici și foarte mari, poartă un caracter excepțional.

Dimorfismul sexual pe planul staturii, exprimat prin diminuarea celei feminine, pare astfel să se exprime mai puternic decît ne-am putea aștepta, luînd în considerație limitele de variabilitate a categoriilor de talie, așa cum ele au fost stabilite de R. Martin în scara sa dimorfică.

PIGMENTAȚIA IRISULUI ȘI A PĂRULUI

În tabelul nr. 6 dăm repartitia culorii irisului (scara R. Martin și B. K. Schultz).

Tabelul nr. 6

Repartitia procentuală a culorii irisului

Culoarea	Seria masculină	Seria feminină
Deschisă (1 a – 2 b)	17	22
Intermediară (3–11)	50	36
Închisă (12–14)	33	42

Din examinarea cifrelor acestui tabel se constată că în populația din satul Mara există un oarecare dimorfism în ceea ce privește repartitia culorii irisului. În timp ce în seria masculină predomină irisurile intermediare, în cea feminină irisurile de culoare închisă sînt cele care întrunesc procentul cel mai ridicat, cu toate că culorile intermediare

oferă încă și aici un procent destul de înalt. Dacă reunim însă categoria deschisă cu cea intermediară în ambele serii, atunci constatăm că nuanțele deschise și intermediare sînt cele care, luate împreună, predomină în populația studiată.

În tabelul nr. 7 dăm repartiziția pigmentației părului (scara Fischer-Saller).

Tabelul nr. 7

Repartiția procentuală a culorii părului

Culoarea	Seria masculină	Seria feminină
Blond închis (M-O)	—	2
Castaniu (P-T)	3	3
Brun (U-Y)	97	94
Roșcat (I-VI)	—	1

Tabelul ne permite să constatăm că atît în seria masculină, cît și în cea feminină părul brun predomină în mod covârșitor. Totodată trebuie observat că în seria feminină apar și părul blond închis, precum și cel de nuanță roșcată, chiar dacă procentele corespunzătoare sînt extrem de joase.

Prezentăm în tabelul nr. 8 asocierile dintre pigmentația ochilor și cea a părului.

Tabelul nr. 8

Asocierile tipului pigmentar al irisului cu acela al părului

Culoarea irisului	Culoarea părului			T
	blondă	castanie	brună	
Deschisă	♂	—	1	16
	♀	1	3	17
Intermediară	♂	—	1	49
	♀	1	—	35
Închisă	♂	—	1	32
	♀	—	—	42

Acest tabel ne permite să constatăm că în amîndouă seriile asocierile principale sînt cele ale ochilor de nuanță intermediară cu părul brun, precum și cele ale ochilor de nuanță închisă cu părul brun. Din acest punct de vedere însă, se observă (așa cum și era de așteptat) că, în timp ce la bărbați combinația ochi intermediari — păr brun intru-nește un procent mai ridicat, la femei combinația ochi de culoare închisă — păr brun este aceea care oferă un procent mai mare. În ambele serii, combinația păr brun — ochi de culoare deschisă prezintă încă procente destul de apreciable, în timp ce toate celelalte combinații poartă un caracter sporadic.

TIPURILE ANTROPOLOGICE

Analiza de ordin populaționist a caracterelor antropometrice și morfologice, prezentată mai sus, precum și studiul individualizant ne permit acum să ajungem la concluzii referitoare la tipologia populației din satul Mara.

Examinând caracterele antropologice în mod izolat, ajungem la concluzia că ele pot fi atribuite în mod predominant următoarelor tipuri: dinaric, nordic, mediteranid, contribuția tipului alpin și a celui esteuropid fiind mult mai modestă. La acestea trebuie să mai adăugăm și foarte rare trăsături mongoloide.

Din punctul de vedere al contribuției fiecărui tip clasic, am putea califica structura antropologică a populației din satul Mara drept aparținând unui complex dinaro-nordico-mediterranean, cu influențe sensibile alpine și esteuropide.

Studiul modului de asociere a caracterelor antropologice pe fiecare individ ne pune în prezența unor combinații fenotipice foarte numeroase, printre care predomină în primul rând combinațiile dinaro-nordico-mediterraneană, dinaro-nordico-esteuropidă, precum și dinaro-nordico-mediterranean-esteuropidă. Combinațiile mai simple, și anume dinaro-mediterraneană, dinaro-nordică și nordico-alpină, apar mai puțin frecvent, celelalte combinații de caractere fiind foarte rare.

ÉTUDE MORPHOLOGIQUE ET TYPOLOGIQUE DE LA POPULATION DU VILLAGE DE MARA (DÉPARTEMENT DE MARAMUREȘ)

RÉSUMÉ

L'étude des caractères morphologiques et typologiques d'une série de 100 hommes et d'une série de 100 femmes, originaires du village de Mara au moins depuis trois générations, nous permet de caractériser cette population comme suit :

Les hommes offrent une moyenne de la taille qui se situe dans la catégorie moyenne, tandis que celle des femmes correspond à la catégorie sous-moyenne. Les moyennes des indices de la calotte appartiennent à la catégorie hyperbrachycéphale, hypsicéphale et tapéinocéphale, chez les deux sexes. Les visages sont en moyenne assez élevés et de largeur moyenne, ce qui correspond à un indice facial total moyen se situant dans la catégorie mésène à la limite avec la catégorie leptène. L'indice nasal moyen est leptorhinien dans les deux séries. La pigmentation offre une très grande fréquence des cheveux bruns chez les deux sexes, les iris les plus fréquents étant ceux de nuance intermédiaire ainsi que ceux de couleur brune. À ce dernier point de vue, nous constatons une certaine différence entre les hommes et les femmes, chez les premiers les yeux de couleur inter-

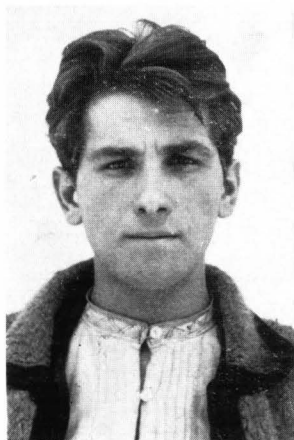
médiaire étant les plus fréquents, tandis que chez les secondes ce sont les yeux bruns.

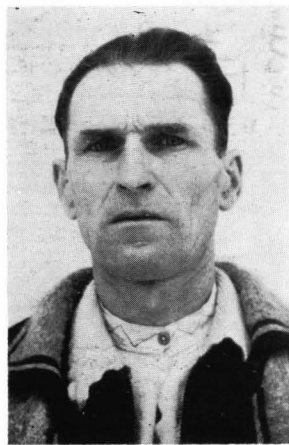
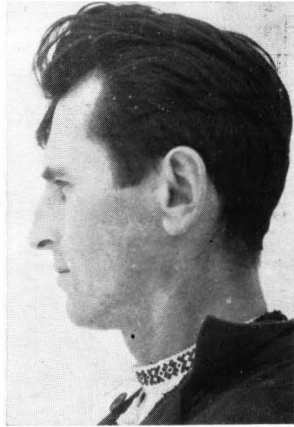
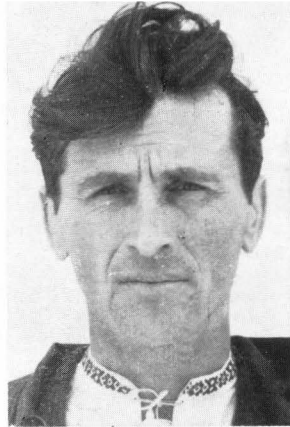
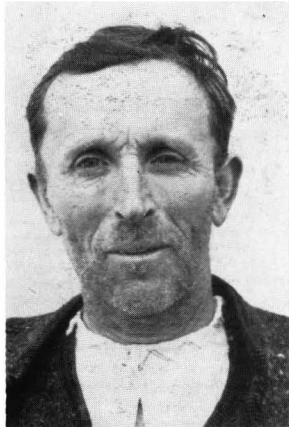
Du point de vue typologique, la population se caractérise par un complexe dinaro-nordico-méditerranéenne, la contribution du type alpin et du type esteuropéen étant plus modeste.

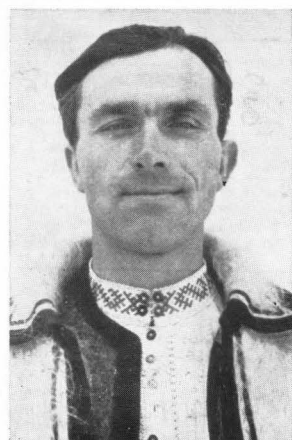
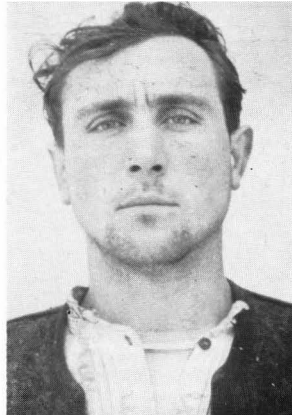
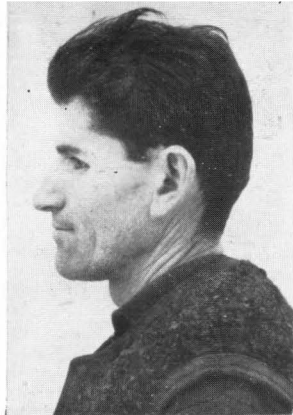
BIBLIOGRAFIE

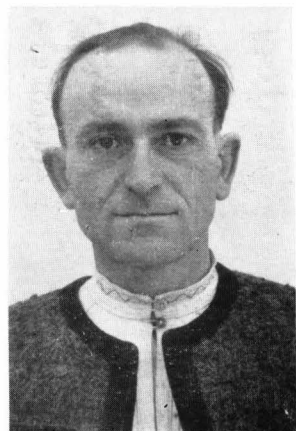
1. CRISTESCU M., BOTEZATU D., GRAMATOPOL-ROȘCA M. E., FEDOROVICI C., *Studiul morfologic și tipologic al populației din satul Giulești cu o privire specială asupra evoluției diacronice a unor caractere*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 1.
2. NECRASOV O., CRISTESCU M., BOTEZATU D., FEDOROVICI C., *Studiul regiunii cefalo-faciale, al pigmentației și al tipului antropologic din satele Cuhea, Ieud, Dragomirești*, St. cerc. antropol., 1968, 5, 2.
3. POPA R., *Cnezatul Mării*, Baia Mare, 1968.
4. POPA R., *Țara Maramureșului în veacul al XIV-lea*, București, 1970.

Universitatea „Al. I. Cuza” Iași,
Catedra de anatomie și antropologie
și Centrul de cercetări biologice Iași,
Sectorul antropologic

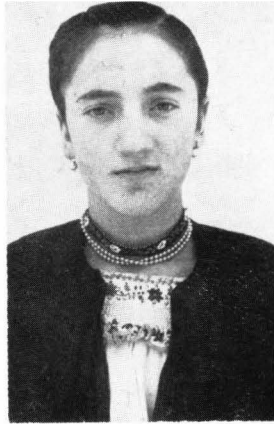
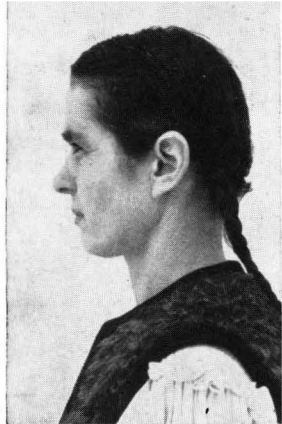
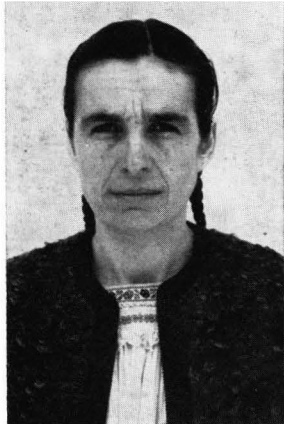

ASPECTE ALE VARIABILITĂȚII PIGMENTAȚIEI PĂRULUI ȘI A OCHILOR CU VÎRSTA ȘI SEXUL

DE

MARIA CRISTESCU și D. BOTEZATU

572.7

Intensificarea pigmentației în decursul ontogenezei în special la populația europoidă este un fenomen semnalat de mai mulți autori. Pentru țara noastră, el a fost remarcat numai în satul Bătrina de către H. Dumitrescu și colab.

Considerăm, pe de o parte, că acest fenomen a fost în general puțin studiat, iar pe de altă parte că manifestările sale pot varia de la populație la populație. Am apreciat că este util să întreprindem un studiu mai adâncit în câteva sate din țara noastră a căror populație se caracterizează în perioada adultă printr-o pigmentație dizarmonică (heterocromă), ochii fiind în majoritate de culoare deschisă sau intermediară, în timp ce părul este negru sau brun.

MATERIAL ȘI METODĂ DE LUCRU

Studiul nostru se bazează pe examinarea culorii părului și a ochilor la 1025 de băieți și 1164 de fete între 6 și 15 ani, precum și la unele serii de indivizi adulți între 20 și 60 de ani, dintre care 366 bărbați și 386 femei. Întreaga populație, separată pe sexe, a fost repartizată în următoarele grupe: 6—10 ani, 11—15 ani, 20—40 ani și 41—60 ani.

Populația studiată este originară din satele Ieud, Bogdan Vodă, Dragomirești și Săliștea (jud. Maramureș). Repartiția sa pe sex și grupe de vîrstă în fiecare sat este prezentată în tabelul nr. 1.

Scara utilizată pentru aprecierea culorii părului a fost cea a lui Fischer-Saller, nuanțele A—Y fiind grupate, după acești autori, în următoarele categorii:

- păr blond foarte deschis, A;
- păr blond deschis, B—E;

Tabelul nr. 1

Repartiția numerică a populației studiate în satele Ieud, Bogdan Vodă, Dragomirești și Săliștea în funcție de vîrstă și sex

Sate	Sexul	Vîrsta (ani)			
		6—10	11—15	20—40	41—60
Ieud	♂	155	128	42	54
	♀	212	193	60	32
Bogdan Vodă	♂	104	98	38	61
	♀	93	115	54	46
Dragomirești	♂	140	130	60	30
	♀	108	120	65	30
Săliștea	♂	149	121	31	50
	♀	156	167	55	44

- păr blond, F—L;
- păr blond închis, M—O;
- păr șaten, P—T;
- păr brun-negru, U—Y.

În cadrul ultimei categorii noi am separat două subcategorii: brun (U—W) și negru (X—Y).

Pentru culoarea ochilor am utilizat scara Martin-Schultz cu următoarele repartizări pe categorii, după aceiași autori:

- ochi albaștri, 1 a — 2 b;
- ochi de culoare intermediară deschisă, 3—6;
- ochi de culoare intermediară închisă, 7—11;
- ochi bruni, 12—16.

REZULTATE

1. VARIABILITATEA CU VÎRSTA ȘI SEXUL A CULORII PĂRULUI

Avînd în vedere că diferențele în ceea ce privește pigmentația părului la populațiile celor 4 sate studiate sînt, în perioada adultă, destul de mici (deoarece cea din satul Săliștea este ceva mai puțin pigmentată decît celelalte trei), pentru sesizarea fenomenelor generale am urmărit mai întîi evoluția pigmentației părului în funcție de vîrstă și sex pe ansamblul populației din cele 4 sate de pe valea Izei. Rezultatele obținute în urma prelucrării statistice a datelor sînt înscrise în tabelul nr. 2.

Din analiza frecvențelor înscrise în acest tabel se constată pentru ambele sexe următoarele:

a) La populația studiată de noi, în toate etapele ontogenetice luate în considerație limitele de variabilitate a culorii părului se înscriu

Tabelul nr. 2

Repartiția procentuală pe grupe de vîrstă și sex a populației din satele Ieud, Bogdan Vodă, Dragomirești și Sălișteu (seria sintetică) în funcție de culoarea părului

Culoarea ochilor	6—10 ani		11—15 ani		20—40 ani		41—60 ani		
	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	
Seria masculină									
M	5		0,91	5	1,04	1	0,57	2	1,04
N	2	2,54	0,36	2	0,41	—	—	—	—
O	7		1,27	6	1,25	1	0,57	1	0,52
P	17		3,10	9	1,88	1	0,57	2	1,04
Q	7		1,27	3	0,62	2	1,15	1	0,52
R	26	24,24	4,74	16	3,35	—	—	2	1,04
S	15		2,73	12	2,51	—	—	1	0,52
T	68		12,40	50	10,48	3	1,73	7	3,62
U	128		23,35	102	21,38	16	9,24	10	5,18
V	101	60,94	18,43	86	18,03	18	10,40	13	6,73
W	105		19,16	117	24,52	42	24,27	37	19,17
X	46		8,39	50	10,48	71	41,04	65	33,67
Y	21	12,22	3,83	19	3,98	18	10,40	52	26,94

Seria feminină

M	20		3,51	7	1,17	—	—	1	0,65
N	3	5,97	0,53	4	0,67	—	—	—	—
O	11		1,93	2	0,33	4	1,70	—	—
P	21		3,70	17	2,85	2	0,85	1	0,65
Q	9		1,58	13	2,18	4	1,70	1	0,65
R	40	25,48	7,02	21	3,53	4	1,70	2	1,30
S	14		2,46	13	2,18	1	0,43	—	—
T	61		10,72	63	10,58	7	2,99	5	3,29
U	148		26,01	142	23,86	24	10,25	13	8,55
V	98	60,98	17,22	115	19,32	19	8,12	15	9,86
W	101		17,75	130	21,84	69	29,48	28	18,42
X	38	7,56	6,68	55	11,42	78	33,34	54	34,87
Y	5		0,88	13	2,18	22	9,40	33	21,72

numai între nuanțele M și Y ale scării Fischer-Saller. Nuanțele A—L nu au fost niciodată întilnite.

b) Părul blond (M, N, O) este foarte rar întilnit în toate etapele de vîrstă, diferențele dintre copii și adulți fiind în această privință nesemnificative.

c) La copii, culoarea predominantă a părului este șaten închis (U, V, W) la ambele grupe de vîrstă, această categorie întrunind procente net majoritare, al doilea loc ca frecvență ocupîndu-l culoarea șaten deschis (Q—T), iar părul negru (X—Y) fiind întilnit în frecvențe relativ

joase (12,22 și 14,46%). La adulți, în ambele etape de vîrstă (20—40 și 41—60 ani) culoarea predominantă este, din contra, cea neagră; urmează apoi, în ordinea frecvenței, culoarea șaten închis, cea șaten deschis fiind foarte rară.

Se poate deci conchide că progresiv cu vîrsta are loc o intensificare a pigmentației. La copii, de la prima etapă de vîrstă la cea de-a doua se petrec o descreștere a nuanțelor șaten deschis și o creștere a celor șaten închis și brun (de mare amploare însă). De la etapa peripuberală (11—15 ani) la etapa adultă (20—40 ani) se continuă descreșterea frecvenței părului șaten deschis și a celui șaten închis (brun), crescînd în mod masiv frecvențele părului negru. Această evoluție cu vîrsta a pigmentației face ca în etapa copilăriei curba distribuției nuanțelor părului să prezinte un caracter mult mai simetric decît în etapa adultă. Are loc deci, progresiv cu vîrsta, o puternică deplasare a frecvențelor spre nuanțele închise, astfel încît la maturi curba capătă un aspect aproape sigmoid.

Pentru a putea realiza adaptarea curbelor noastre teoretice la curba teoretică normală, am recurs la transformarea numerică a diferitelor nuanțe ale scării Fischer-Saller, obținînd astfel valori cuprinse între 1 și 25 (limitele valorilor în seriile noastre au fost între 13 și 25). Aceasta ne-a dat posibilitatea să calculăm media, deviația standard (tabelul nr. 3) și χ^2 . Ne-am permis să recurgem la metoda de transformare a unui caracter calitativ într-un caracter cantitativ pe baza faptului că și alți autori au procedat în aceeași manieră (de exemplu Cummins pentru punctele de terminație ale liniilor principale ale mîinii). Aceasta cu atît mai mult cu cît, după cum se exprimă Olivier, „aceste notații corespund finalmente la ceva cantitativ”.

Tabelul nr. 3

Parametrii de poziție și dispersie ai culorii părului (după transformarea cantitativă a scării Fischer-Saller) calculați pe grupe de vîrstă

Grupa de vîrstă	Seria masculină		Seria feminină	
	M	σ	M	σ
Grupa I (6—10 ani)	21,27	2,26	20,92	2,57
Grupa II (11—15 ani)	21,58	2,19	21,35	2,20
Grupa III (20—40 ani)	23,06	1,71	22,73	2,03
Grupa IV (41—60 ani)	23,27	2,08	23,19	1,86

În toate cazurile, χ^2 obținut este mult superior celui din tabelele Fischer pentru numărul de grade de libertate respective (χ^2 variază de la 68,42 pînă la 180,54 la diversele grupe de vîrstă pentru cele două sexe, deci superior totdeauna valorilor din tabelul Fischer pentru gradele de libertate respective, care variază între 9,48 și 16,91).

În felul acesta, pentru nici una din etapele de vîrstă considerate nu s-a testat o distribuție gaussiană a culorii părului, deși distribuția este relativ mai simetrică la copii, la adulți devenind, așa cum am arătat, aproape sigmoidă.

Dacă analizăm variabilitatea pigmentației părului la nivelul populației fiecărui sat, constatăm că în satele Bogdan Vodă și Ieud la seriile de adulți frecvența părului negru este mai ridicată, atât la bărbați (70,70 și 63,54%), cât și la femei (54,00 și 55,46%), în raport cu celelalte două sate (Dragomirești ♂ 51,11%, ♀ 47,37%; Săliștea ♂ 35,80%, ♀ 36,26%).

Aceste diferențe nu se regăsesc însă la copii, unde uneori, din contra, se întâlnește o frecvență mai mare de păr deschis la copiii unui sat în care adulții se caracterizează printr-o pigmentație relativ mai închisă. Astfel, de exemplu, în satul Bogdan Vodă, unde adulții se disting printr-o pigmentație a părului relativ mai închisă decât cei din satul Săliștea, seria de fete de 6—10 ani prezintă păr șaten în proporție de 34,42%, iar păr brun în proporție de 47,32%, în timp ce în cel de-al doilea sat părul șaten se întâlnește la numai 21,00%, iar părul brun la 69,23% din cazuri.

Se poate deci presupune că există ritmuri de pigmentare diferite în diversele populații determinate probabil ereditar, care fac ca unele populații să fie mai constante în decursul ontogenezei din punctul de vedere al evoluției pigmentației părului.

Ca rezultat, unele populații cu o pigmentație a părului mai deschisă în copilărie pot deveni în perioada adultă cu un păr în ansamblu mai închis decât altele care în copilărie au prezentat fie o distribuție asemănătoare, fie chiar, din contra, un păr mai închis.

La populația studiată de noi, părul negru ($X - Y$) prezintă factori ereditari (de apariție!), a căror manifestare fenotipică se realizează cel mai târziu (uneori și după 40 de ani).

În ceea ce privește diferențele sexuale (tabelul nr. 2), populația feminină din toate grupele de vîrstă studiate ale seriei sintetice se caracterizează printr-o frecvență relativ mai mică a nuanțelor închise decât populația masculină. Cea mai mare amploare a diferențelor sexuale se înregistrează la grupa de vîrstă cuprinsă între 20 și 40 de ani, dovedind influențe de ordin hormonal, deoarece această perioadă de vîrstă corespunde cu maximum de diferențiere și activitate hormonal-sexuală.

2. VARIABILITATEA CU VÎRSTA ȘI SEXUL A CULORII OCHILOR

În tabelul nr. 4 am înscris distribuția populațiilor din cele 4 sate studiate (seria sintetică), repartizate în cele 4 grupe de vîrstă considerate, în funcție de culoarea ochilor.

Analiza cifrelor acestui tabel ne înfățișează o variabilitate surprinzătoare a distribuției culorii ochilor atât prin amploarea diferențelor procentuale de la o grupă de vîrstă la alta, cât și prin sensul lor, care este contrar datelor clasice. Într-adevăr, dacă este cunoscut din literatură că pigmentația ochilor se închide cu vîrsta, în seriile noastre, din contra, frecvențele ochilor de culoare deschisă la copii (de ambele sexe) sînt semnificativ mai mici decât la adulți. Așa, de exemplu, ochii albaștri la seria matură de bărbați se găsesc în procent aproape dublu (27,39%) față de băieții din prima grupă de vîrstă (14,82%), unde predomină în mod majoritar ochii bruni (42,19%) și cei intermediari închiși (31,87%).

Tabelul nr. 4

Repartiția procentuală pe grupe de vîrstă și sex a populației din satele Bogdan Vodă, Ieud, Dragomirești și Sălișteu (seria sintetică) în funcție de culoarea ochilor

Culoarea ochilor	6-10 ani		11-15 ani		20-40 ani		41-60 ani	
	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
Seria masculină								
1a-2b	82	14,82	81	16,82	41	23,68	54	27,39
3-6	61	11,03	89	18,49	47	27,16	47	23,86
7-11	176	31,87	137	28,47	29	16,78	43	21,82
12-14	233	42,19	174	36,18	56	32,39	53	26,89
Seria feminină								
1a-2b	81	14,13	100	16,68	33	13,99	30	19,35
3-6	71	12,38	76	12,68	59	25,01	33	21,29
7-11	148	25,83	174	29,01	66	27,96	43	27,74
12-14	273	47,64	250	41,67	78	33,05	49	31,61

Asemenea diferențe, desigur, nu mai pot fi puse pe seama unor fluctuații cu vîrsta ale culorii ochilor, chiar dacă și Olivier găsește la franco-vietnamezi tendința că subiecții mai tineri prezintă ochi de culoare mai închisă (variația aici fiind însă ușoară și nesemnificativă statistic).

Este vorba probabil de modificări de ordin genetic care au intervenit de la o generație la alta, al căror determinism rămîne deocamdată neclarificat. Studiul longitudinal și totodată la nivel de familie început de noi în aceste sate sperăm să ne aducă o serie de precizări.

În ceea ce privește diferențele sexuale se înregistrează o tendință ca femeile să prezinte ochi de culoare ușor mai închisă decît bărbații la toate nivelele de vîrstă (tabelul nr. 4).

3. VARIABILITATEA PIGMENTAȚIEI PĂRULUI ȘI A OCHILOR ÎN FUNCȚIE DE MATURITATEA SEXUALĂ

În tabelul nr. 5 dăm distribuția subiecților în funcție de culoarea ochilor și a părului, calculată separat pentru fetele și băieții puberi comparativ cu cei impuberi la nivelul clasei de vîrstă de 14 ani (singura unde a fost asigurată statistic).

Tabelul nr. 5 arată că atît fetele, cît și băieții puberi prezintă la nivelul aceleiași clase de vîrstă frecvențe relativ mai mari de nuanțe închise decît impuberii, atît în ceea ce privește culoarea părului, cît și a ochilor.

Rezultatele noastre susțin astfel datele clasice cu privire la sensul modificărilor pigmentației o dată cu realizarea pubertății. Materialul nostru dovedește însă că evoluția pigmentației părului spre nuanțe mai închise continuă cu și mai multă intensitate în perioada postpuberală și chiar în perioada maturității.

Tabelul nr. 5

Repartiția procentuală a fețelor și a băleșilor puberi și impuberi în funcție de pigmentație

Categorii	Băieți				Fete			
	puberi		impuberi		pubere		impubere	
	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
<i>Păr</i>								
M-O	1	2,27	1	1,96	—	—	1	1,79
P-T	5	11,36	12	23,53	7	14,00	14	25,01
U-W	32	72,73	34	66,67	36	72,00	34	60,70
X-Y	6	13,64	4	7,84	7	14,00	7	12,50
<i>Ochi</i>								
1a-2b	10	22,63	11	21,46	7	14,00	7	12,27
3-6	7	15,91	9	17,64	4	8,00	10	17,54
7-11	11	25,00	19	37,24	18	36,00	17	28,31
12-14	16	36,37	12	23,53	21	42,00	23	40,35

4. ASOCIAȚIA CULORII PĂRULUI ȘI A OCHILOR

Pe baza unui tabel de contingență cu dublă intrare am analizat modul de asociere a culorii părului cu cea a ochilor (tabelul nr. 6). După cum era de așteptat, frecvența heterocromilor glaucopi este mai puțin pronunțată la copii decât la adulți.

Tabelul nr. 6

Asocierea pigmentației părului cu pigmentația ochilor (%)

Ochi	Păr	Copii				Adulți			
		blond	șaten	brun	negru	blond	șaten	brun	negru
Albaștri		1,42	6,93	7,65	0,51	1,09	2,73	15,02	6,55
Intermediari		1,12	11,42	27,14	4,59	—	1,63	16,39	26,77
Negri		0,30	4,28	25,81	8,77	0,27	0,81	5,73	22,95

La copii, modalitățile cele mai frecvente de asociere a pigmentației părului cu cea a ochilor sînt următoarele:

- ochi albaștri cu păr șaten și brun (în frecvențe aproape egale);
- ochi intermediari cu păr brun;
- ochi bruni cu păr brun.

La adulți, situația din punctul de vedere al maximului de frecvență a modului de asociere este următoarea:

- ochi albaștri cu păr brun;
- ochi intermediari cu păr negru;
- ochi bruni cu păr negru.

Rezultă deci că în populația studiată de noi caracterul heterogen al pigmentației părului și a ochilor este deosebit de pronunțat.

ASPECTS DE LA VARIABILITÉ DE LA PIGMENTATION DES YEUX ET DES CHEVEUX SELON L'ÂGE ET LE SEXE

RÉSUMÉ

Les auteurs analysent la variabilité de la pigmentation des yeux et des cheveux, dans la population de 4 villages de Maramureș (à structure anthropologique assez unitaire). Les sujets sont répartis d'après le sexe et l'âge en 8 groupes (4 groupes masculins et 4 groupes féminins, selon le tableau 1).

On constate une augmentation du pourcentage des cheveux foncés dans les groupes âgés, en comparaison des plus jeunes. Les auteurs apprécient que ce phénomène peut signifier une intensification continue de la pigmentation individuelle, non seulement au moment de la puberté, mais aussi durant la période post-pubérale.

Pour ce qui est de la pigmentation des yeux, la grande fréquence des iris clairs dans les classes d'âge mûr, en comparaison des premières classes d'âge (déterminée génétiquement) ne permet pas de suivre la variabilité avec l'âge de ce caractère au moyen d'une étude transversale, cette dernière étant ici masquée par le facteur génétique.

BIBLIOGRAFIE

1. CHAMLA M. C., *Note sur l'évolution de la pigmentation des cheveux et des yeux des Français entre 1880 et 1940*, Biotypologie, 1964, XXV, 3-4.
2. DUMITRESCU H., TIBERA-DUMITRU M., DUMITRESCU M., *Distribuția complexului pigmentar. Cercetări antropologice în ținutul Pădureni — satul Bătrîna*, București, 1966.
3. OLIVIER G., *Anatomie anthropologique*, Paris, 1965.
4. OLIVIER G., *Les caractères descriptifs des mélanges franco-vietnamiens*, Bull. Mém. Soc. Anthropol., Paris, 1967, 12, 1.
5. SALLER K., *Lehrbuch der Anthropologie*, Stuttgart, 1964.

Centrul de cercetări biologice
Iași

ASPECTE DE ORDIN CONSTITUȚIONAL ALE POPULAȚIEI DIN MARA

DE

MARIA ELENA GRAMATOPOL-ROȘCA, ANA LAZĂR-ȚARCĂ, GH. ȘTEFĂNESCU
și OLIMPIA TUDOSE

572.512

Studiul nostru este realizat pe un eșantion din populația adultă a satului Mara, reprezentat printr-un număr de 100 de bărbați și 100 de femei în vîrstă între 20 și 60 de ani.

Diagnoza tipurilor constituționale s-a făcut după metoda lui M. Barbara. Valorile statistice ale dimensiunilor și indicilor corporali cu care se operează în această metodă constituțională sînt redată în tabelul nr. 1.

REZULTATELE OBTINUTE

Încadrarea indivizilor în categoriile sistemului lui M. Barbara (tabelul nr. 2), stabilite prin considerarea raportului dintre dezvoltarea trunchiului și cea a membrilor, reflectă caracteristicile variabilității constituționale a populației studiate, pe care le vom analiza în cele ce urmează prin prezentarea frecvențelor de realizare ale tipurilor principale și ale subtipurilor lor.

Normotipii dețin o frecvență de 8% la bărbați și 10% la femei, remarcîndu-se la bărbați o ușoară predominanță a subtipului microsomic armonic (5%) față de subtipul macrosomic armonic (2%) și cel mediu (1%), în timp ce la femei predomină ușor, cu frecvențe egale (4%), subtipurile microsomic armonic și macrosomic armonic în comparație cu subtipul mediu (2%).

Longitipii reprezintă 50 și, respectiv, 51% din bărbații și femeile eșantionului.

La bărbați, cea mai mare frecvență o deține longitipul deficitar $T < M -$ (17%), urmînd, cu frecvențe egale (11%), longitipul excedentar $T + < M +$ și longitipul cu antagonism.

Celelalte două subtipuri, longitipul excedentar $T o < M +$ și longitipul deficitar $T - < M o$, prezintă frecvențe de numai 6 și, respectiv, 5%.

Tabelul nr. 1

Valorile statistice ale dimensiunilor și indicilor corporali (♂ și ♀)

Caracterul	Sexul	Nr.	Interva- lul de variație	M	m	σ	V
Statură	B	100	150—185	166,37	0,39	6,56	3,94
	F	100	139—168	152,38	0,35	5,87	3,85
Înălțime stern (sst-xy)	B	100	10—20	15,64	0,08	1,40	8,95
	F	100	10—18	14,67	0,08	1,37	9,33
Înălțime abdomen superior (xy-epg)	B	100	8—21	15,23	0,13	2,20	14,44
	F	100	8—18	13,27	0,08	1,83	13,79
Înălțime abdomen inferior (epg-sy)	B	100	11—25	18,50	0,12	2,09	11,29
	F	100	10—24	17,25	0,13	2,26	13,10
Lungimea membrului super. (a-art. rad. carp.)	B	100	51—71	58,10	0,19	3,27	5,62
	F	100	39—60	51,20	0,17	2,98	5,82
Lungimea membrului inf. (sy-sph)	B	100	71—90	79,18	0,23	3,97	5,01
	F	100	64—85	73,36	0,24	4,09	5,57
Diametrul toracic antero-posterior	B	100	15—23	19,72	0,09	1,59	8,06
	F	100	14—22	17,31	0,08	1,43	8,26
Diametrul toracic transvers	B	100	21—33	27,52	0,11	1,85	6,72
	F	100	21—30	24,59	0,09	1,62	6,58
Diametrul hipocondriac antero- posterior	B	100	16—26	20,56	0,10	1,81	8,80
	F	100	14—22	16,88	0,08	1,48	8,76
Diametrul hipocondriac transvers	B	100	23—30	27,55	0,10	1,74	6,31
	F	100	20—28	22,54	0,09	1,59	7,05
Diametrul biliac	B	100	24—33	29,08	0,09	1,62	5,57
	F	100	25—34	29,02	0,10	1,75	6,03
Indice torace	B	100	5—15	8,37	0,09	1,56	18,63
	F	100	4—9	5,98	0,06	1,13	18,89
Indice abdomen superior	B	100	4—13	8,51	0,10	1,80	21,15
	F	100	3—10	5,39	0,07	1,31	24,30
Indice abdomen inferior	B	100	6—16	10,83	0,10	1,81	16,71
	F	100	5—18	8,31	0,11	1,87	22,50
Indice abdomen total	B	100	12—28	19,34	0,16	2,81	14,52
	F	100	9—25	13,47	0,13	2,28	16,92
Indice trunchi	B	100	18—41	27,98	0,24	4,05	14,47
	F	100	13—35	19,53	0,17	2,98	15,25
Indice membre	B	100	123—159	137,37	0,39	6,57	4,78
	F	100	109—146	124,52	0,30	6,29	5,05

La femei se detașează ca frecvență aceleași trei subtipuri ca și la bărbați, frecvența cea mai mare fiind deținută însă de longitipul cu antagonism (16%), urmat de longitipul excedentar $T+ < M+$ (15%) și longitipul deficitar $T- < M-$ (13%), celelalte două subtipuri, longitipul excedentar $T o < M+$ și longitipul deficitar $T- < M o$, avind frecvențe mai mici, de 4 și, respectiv, 3%.

Tabelul nr. 2

Repartizarea indivizilor în categoriile sistemului lui M. Barbara

Categoriile tipologice			Bărbați		Femei	
			nr.	%	nr.	%
Normotipi	subtip mediu	$T o = M o$	1	1,00	2	2,00
	macrosomic armonic	$T + = M +$	2	2,00	4	4,00
	microsomic armonic	$T - = M -$	5	5,00	4	4,00
Longitipi	longitip excedentar	$T + < M +$	11	11,00	15	15,00
	longitip excedentar	$T o < M +$	6	6,00	4	4,00
	longitip cu antagonism	$T - < M +$	11	11,00	16	16,00
	longitip deficitar	$T - < M -$	17	17,00	13	13,00
	longitip deficitar	$T - < M o$	5	5,00	3	3,00
Brahitipi	brahitip excedentar	$T + > M +$	9	9,00	5	5,00
	brahitip excedentar	$T + > M o$	6	6,00	1	1,00
	brahitip cu antagonism	$T + > M -$	13	13,00	11	11,00
	brahitip deficitar	$T - > M -$	9	9,00	15	15,00
	brahitip deficitar	$T o > M -$	5	5,00	7	7,00

Brahitipii, care totalizează 42% dintre bărbați și 39% dintre femei prezintă următoarele frecvențe ale subtipurilor:

La bărbați, cel mai frecvent este subtipul brahitip cu antagonism (13%), urmat, cu frecvențe egale (9%), de brahitipul excedentar $T + > M +$ și brahitipul deficitar $T - > M -$. Brahitipul excedentar $T + > M o$ și brahitipul deficitar $T o > M -$ au frecvențe mai mici, de 6 și, respectiv, 5%.

La femei predomină brahitipul deficitar $T - > M -$ (15%) și brahitipul cu antagonism (11%), urmînd brahitipul deficitar $T o > M -$ (7%), brahitipul excedentar $T + > M +$ (5%) și brahitipul excedentar $T + > M o$ (1%).

Se poate remarca deci că, spre deosebire de longitipi, unde cele trei subtipuri predominante sînt aceleași la cele două sexe, brahitipii au numai două subtipuri predominante la ambele sexe (brahitipul cu antagonism și brahitipul deficitar $T - > M -$).

CONCLUZII

Luînd în considerație cele trei terdințe mari de variabilitate tipologică, se constată că populația din Mara, atît bărbații, cît și femeile, prezintă, în raport cu o normalitate constituțională slab reprezentată

(8% la bărbați și 10% la femei), o tendință mai accentuată spre longitipie (50% la bărbați și 51% la femei) decât spre brahitipie (42% la bărbați și 39% la femei). Această situație a fost întâlnită de noi și în studii anterioare, efectuate asupra unor populații din aceeași zonă geografică (Giulești, Cuhea, Ieud, Dragomirești), în care s-a folosit de asemenea metoda tipologică a lui M. Barbara, așa cum se poate vedea din datele prezentate în tabelul nr. 3.

Tabelul nr. 3

Frecvența tipurilor constituționale principale la populația din satele Mara, Giulești, Cuhea, Ieud și Dragomirești (după metoda M. Barbara)

Categoriile tipologice	Sex	Mara		Giulești		Cuhea, Ieud, Dragomirești (serie sintetică)	
		nr.	%	nr.	%	nr.	%
Longitipi	♂	50	50,00	47	47,00	59	48,76
	♀	51	51,00	48	51,06	50	49,01
Normotipi	♂	8	8,00	11	11,00	13	10,74
	♀	10	10,00	3	3,19	3	2,94
Brahitipi	♂	42	42,00	35	35,00	49	40,49
	♀	39	39,00	38	40,43	49	48,03

În cadrul acestei structuri constituționale asemănătoare în tendințele ei majore, există la populația din Mara, la toate cele trei categorii tipologice principale, unele diferențe (nesemnificative din punct de vedere statistic) față de populația din Giulești și cea din Cuhea, Ieud, Dragomirești.

Se remarcă astfel la bărbații din Mara o ușoară predominanță a longitipilor și brahitipilor, în timp ce normotipii sînt mai slab reprezentați decât în celelalte două populații.

Femeile din Mara prezintă la longitipi o frecvență aproximativ egală cu a celorlalte două populații, brahitipii avînd o frecvență mai mică, iar normotipii, din contră, mai mare. Trebuie remarcat din nou că aceste diferențe, aparent mari în cazul normotipilor, sînt nesemnificative din punct de vedere statistic.

ASPECTS D'ORDRE CONSTITUTIONNEL DE LA POPULATION DU VILLAGE MARA (DÉPARTEMENT DE MARAMUREȘ)

RÉSUMÉ

La population du village de Mara, étudiée du point de vue des types constitutionnels (selon la méthode de M. Barbara), au moyen de deux échantillons formés de 100 hommes et de 100 femmes (âgés de

20 à 60 ans), est caractérisée par une fréquence plus élevée de longitypes (50% chez les hommes et 51% chez les femmes) que de brachytypes (42% chez les hommes et 39% chez les femmes).

En comparaison avec les populations des villages de Giulești, Cuhea, Ieud et Dragomirești (situés dans la même zone), étudiées selon la même méthode, la population du village de Mara offre les mêmes caractéristiques du point de vue de la fréquence des types constitutionnels.

BIBLIOGRAFIE

1. BARBARA M., *Etat actuel des études italiennes sur les constitutions humaines*, Rap. III Congr. Bureau Int. d'Anthr. diff., Mayence, 1954.
2. COMAS J., *Manual di antropologia fisica*, Mexico, 1957.
3. OLIVIER G., *Morphologie et types humains*, Paris, 1965.
4. PENDE N., *Les biotypes de base*, Tr. Med. Biot., Paris, 1955.
5. RĂMNEAMȚU P., *Cercetări asupra constituției umane la români*, Bul. eug. și biopol., 1942, XIII, 5-8.
6. ROȘCA MARIA ELENA, TUDOSE OLIMPIA, *Contribuție la studiul tipurilor constituționale ale populației din Maramureș*, St. cerc. antropol., 1969, 6, 2.
7. ROȘCA MARIA ELENA, LAZĂR-ȚARCĂ ANA, ȘTEFĂNESCU GH., TUDOSE OLIMPIA, *Aspecte de ordin constituțional ale populației din Giulești*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 1.
8. SCHREIDER E., *Les types humains*, Paris, 1937.

*Centrul de cercetări biologice
Iași*

REPARTIȚIA GRUPELOR SANGUINE DIN SISTEMELE OAB ȘI MN ȘI A FACTORILOR LOR EREDITARI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

NOTA II. STUDIUL FRECVENȚEI GRUPELOR SANGUINE DIN SISTEMELE OAB ȘI MN ÎN SATUL MARA

DE

ANA-CEZARINA TEODORESCU-BĂLTEANU și D. RADU

612.118.221.2 : 572.7

Pe linia cercetărilor antropologice complexe întreprinse de colectivul ieșean asupra populației Maramureșului se înscrie și lucrarea de față. Aceasta studiază frecvența grupelor sanguine din sistemul OAB și MN la populația din Mara, sat situat în valea râului cu același nume.

MATERIAL ȘI METODĂ DE LUCRU

Studiul nostru a fost realizat pe indivizi originari din acest sat de cel puțin trei generații, constituind o serie de 263 de indivizi pentru sistemul OAB și 200 de indivizi pentru sistemul MN. În lucrarea de față s-au analizat datele obținute în satul Mara comparativ cu cele din satul Giulești, așezat tot în bazinul râului Mara, și cu cele din trei sate situate pe valea râului Iza (Ieud, Bogdan Vodă și Dragomirești). De asemenea, datele noastre au fost comparate cu cele privind ansamblul populației din județul Maramureș, precum și cu cele referitoare la întreaga populație a țării (serie sintetică).

REZULTATE

Tabelul nr. 1 cuprinde datele privind frecvența grupelor sanguine din sistemul OAB obținute în satul Mara, precum și la eșantioanele de populație considerate.

Tabelul nr. 1

Frecvența grupelor sanguine OAB, a factorilor ereditari și a indicelui biochimic

Localitatea	Nr. indiv.	O	T	A	T	B	T	AB	T	Ind. biochim.	r	p	q	Autori
Mara	263	60 22,82 ±2,44	1,13	143 54,38 ±3,00	0,93	43 16,34 ±2,23	0,29	17 6,46 ±1,41	0,08	2,66	48,00	38,00	14,00	Teodorescu-Bălțeanu și D. Radu (1970)
Giulești	416	127 30,52 ±2,50		206 49,53 ±2,44		59 14,19 ±1,70		21 5,76 ±0,30		2,77	54,60	33,90	11,50	Teodorescu-Bălțeanu și D. Radu (1970)
Satele din valea Izei (Ieud, Bogdan Vodă, Dragomirești)	1204	377 31,31 ±1,33	1,45	572 47,61 ±1,43	1,47	184 15,28 ±1,30	0,17	71 5,89 ±0,67	0,08	2,48	55,40	32,40	12,10	D. Botezatu și colab. (1968)
Jud. Maramureș (serie sintetică)	20130	6486 32,22	1,66	8660 43,02	2,67	3591 17,84	0,26	1393 6,92	0,14	2,01	56,76	29,25	13,26	Mureșan și Major (1964)
Jud. Maramureș (serie sintetică)	1497	561 34,53 ±1,28	1,41	616 41,01 ±1,40	2,99	255 17,10 ±0,96	0,12	110 7,34 ±0,13	0,13	1,97	58,87	28,20	13,10	O. Necrasov și colab. (1967)
România (serie sintetică)	175337	58966 33,63	1,97	73519 41,93	2,93	29509 16,83	0,08	13362 7,62	0,19	2,02	57,99	28,97	13,08	O. Necrasov și colab. (1967)

Din datele obținute în satul Mara, rezultă următoarea eșalonare a frecvenței: grupa A 54,38%, grupa 0 22,82%, grupa B 16,34%, grupa AB 6,46%.

Comparând datele noastre asupra satului Mara cu cele obținute în satul Giulești, constatăm o frecvență puțin mai ridicată a grupelor A, B și AB la primul față de al doilea. Grupa 0 se prezintă la satul Mara cu un procent mai mic decât la eșantionul de comparație. Diferențele obținute nu sînt semnificative din punct de vedere statistic. Valoarea indicelui biochimic obținută la populația din Mara este puțin inferioară celei de la populația din Giulești. De asemenea, valoarea factorului genetic „r” este puțin inferioară la populația din Mara față de populația eșantionului de comparație, pe cînd valorile lui „p” și „q” sînt superioare la prima serie față de a doua.

Din analiza comparativă a datelor obținute în satul Mara cu cele obținute pentru satele din valea Izei, reiese superioritatea valorii frecvenței grupei A pentru primul față de cea obținută la cele din urmă. Frecvența grupei 0 la seria studiată este mai mică decât la seria de comparație, în timp ce frecvența grupelor B și AB este mai mare la prima serie decât la a doua. Toate diferențele obținute nu sînt însă semnificative statistic. Valoarea factorului genetic „r” la populația din Mara este iarăși inferioară celei obținute în cele trei sate din valea Izei, în timp ce valorile factorilor „p” și „q” sînt superioare la primul față de cele obținute la seria de referință. Indicele biochimic al populației din primul sat este superior celui obținut la satele de pe Iza.

Comparînd datele noastre cu cele obținute de alți autori pe serii sintetice provenite din județul Maramureș, pentru a integra caracteristicile grupale ale populației din Mara în întreaga regiune, constatăm că frecvența grupei A în satul Mara este mai ridicată decât la eșantionul studiat de Mureșan și colab., precum și la cel studiat de Olga Necrasov și colab. Aceste diferențe sînt semnificative statistic, T avînd o valoare superioară lui 2,0. Frecvența grupelor 0, B și AB este mai mică în satul Mara decât la cele două eșantioane de comparație, fără a înregistra diferențe semnificative statistic. Așa cum este de așteptat, valoarea factorului „r” pentru satul Mara este inferioară valorilor obținute la cele două eșantioane de comparație, pe cînd valorile factorilor „p” și „q” sînt superioare celor obținute la seriile de referință.

Din analiza comparativă a datelor noastre privind satul Mara cu cele obținute de Olga Necrasov și colab. la seria sintetică a țării, se constată diferențe semnificative statistic în ceea ce privește frecvența grupei A. Astfel, Mara se prezintă cu un procent mai ridicat. Frecvența grupelor 0, B și AB este mai scăzută la Mara decât la seria sintetică a țării. Diferențele obținute nu sînt însă semnificative statistic. Valoarea factorului „r” pentru Mara este inferioară celei obținute la eșantionul de referință, pe cînd valorile lui „p” și „q” sînt superioare celor obținute la acesta. Indicele biochimic obținut la Mara este superior celui de la seria sintetică.

În lucrarea noastră se verifică încă o dată la satul Mara, care prezintă o accentuată izolare geografică, constatarea mai veche, făcută de Olga Necrasov, potrivit căreia la populația din zona submontană a Carpaților românești există de cele mai multe ori o tendință de creștere a grupei A și a factorului ereditar „p”.

GRUPELE SISTEMULUI MN

În tabelul nr. 2 dăm frecvența grupelor din sistemul MN și a factorilor ereditari la populația din satul Mara, care, din lipsă de date referitoare la această regiune a țării, a fost comparată numai cu datele obținute la populația din satul Giulești. Din analiza datelor noastre rezultă o frecvență maximă a grupei MN, urmată de grupele M și N.

Tabelul nr. 2

Frecvența grupelor sanguine M și N și a factorilor ereditari

Localitatea	Nr. indiv.	M	T	N	T	MN	T	m	n	Autori
Mara	200	71 35,50 ±3,31	1,08	23 11,50 ±2,23	0,52	106 53,0 ±3,46	0,60	62,0	38,0	C. Bălțeanu și D. Radu (1971)
Giulești	209	58 26,79 ±3,05		34 16,27 ±2,55		119 56,94 ±3,31		55,2	44,7	C. Bălțeanu și D. Radu (1971)

Grupele MN și N se prezintă cu frecvență mai mică în satul Mara decât în Giulești, în timp ce grupa M prezintă o frecvență mai mare în primul sat decât în al doilea. Diferențele obținute nu sînt semnificative statistic.

Valoarea factorului „m” la satul Mara este superioară celei obținute la Giulești; în schimb, valoarea factorului „n” la primul este inferioară celei obținute la ultimul.

SUR LA FRÉQUENCE DES GROUPES SANGUINS DES
SYSTÈMES OAB ET MN DANS LA POPULATION DU VILLAGE
DE MARA (DÉPARTEMENT DE MARAMUREȘ)

RÉSUMÉ

La fréquence des groupes sanguins du système OAB et de leurs facteurs héréditaires ainsi que la valeur de l'indice biochimique dans la population du village de Mara, présentent les mêmes caractéristiques que la population roumaine de la plupart des autres villages de notre zone subcarpathique: valeurs élevées de A et de son facteur héréditaire „p”.

Pour ce qui est des groupes du système MN, la population de Mara offre la sériation suivante: MN > M > N.

BIBLIOGRAFIE

1. BÎ BĂ Z., *Studiul frecvenței grupelor sanguine din sistemele AB0, MN și Rh la români, lipoveni și tătari din Dobrogea*, St. cerc. antropol., 1969, 6, 201.
2. BOTEZATU D., GHEORGHIU G., KLÜGER RACHEL, *Frecvența proprietăților grupale din sistemul 0AB în satele Cuhea, Ieud și Dragomirești*, St. cerc. antropol., 1968, 2, 215.
3. NECRASOV O., *Contribution à l'étude de la fréquence des facteurs sanguins M et N en Roumanie*, Ann. scient. Univ. Jassy, 1937, XXIII, F. 2.
4. NECRASOV O., *Recherches séro-anthropologiques dans les Carpathes roumaines*, Acta fac. nat., Univ. Com., Anthrop., 1966, XI.
5. NECRASOV O., *Recherches séro-anthropologiques dans les Carpathes roumaines*, Acta Fac. Comen. Anthrop., 1967, 11.
6. NECRASOV O., BOTEZATU D., IACOB M., *Considération sur la répartition des groupes sanguins du système 0AB et leurs facteurs héréditaires en Roumanie*, Annu. roum. Anthrop., 1967, 4, 17.
7. RĂMNEAMȚU P., LUSTREA V., *Contribuțiuni noi la studiul sero-etnic al populației din România*, Ardealul med., 1942, 11, 12, 503—511.
8. TEODORESCU-BĂLTEANU C., RADU D., *Repartiția grupelor sanguine din sistemul 0AB și MN, precum și a factorilor lor ereditari în județul Maramureș. Nota I*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 1.

Centrul de cercetări biologice
Iași

STUDIUL AMPRENTELOR DIGITALE ȘI PALMARE LA POPULAȚIA DIN SATUL MARA (MARAMUREȘ)

DE

ANA LAZĂR-ȚARCĂ și RACHEL KLÜGER

572.524.12

Recoltarea materialului dermatoglific s-a efectuat asupra unui număr de 161 de copii de vîrstă școlară (70 ♂ și 91 ♀) din satul Mara (jud. Maramureș).

Au fost abordate aspecte calitative și cantitative privind atît modelele digitale, cît și cele palmare, fiecare caracter fiind examinat din punctul de vedere al simetriei bilaterale, al dimorfismului sexual și al variației în cadrul diferitelor grupe etnice.

DERMATOGLIFE DIGITALE

În cadrul seriilor masculină și feminină se pot urmări frecvența diferitelor tipuri de desene și direcția acestora pe cele zece degete, precum și pe cele două miini separat.

La bărbați, proporția arcurilor și a lațurilor radiale este mai mică (9,86 și, respectiv, 3,57%), majoritatea desenelor fiind lațurile cu direcție ulnară (47,57%), urmate de virtejuri (toate modelele bideltice 39,00%).

Arcurile și lațurile ulnare predomină pe mîna stîngă, în timp ce lațurile radiale și virtejurile pe dreapta, diferențele pentru toate modelele fiind semnificative; indicii de simetrie calculați reprezintă 0,86 și, respectiv, 0,80 pentru primele, iar pentru celelalte sînt de 2,57 și, respectiv, 1,23.

În ceea ce privește repartiția pe degete, indiferent de mînă, arcurile și lațurile radiale predomină pe degetele II și III, lațurile ulnare pe degetele V și III, iar virtejurile pe degetele I și IV, așa cum reiese din formula :

$$\begin{aligned} A & : II > III > IV > V > I \\ L' & : II > III > IV > V = I \\ L'' & : V > III > I > IV > II \\ W & : I > IV > II > III > V \end{aligned}$$

Privind orientarea principalelor tipuri de modele digitale se constată o frecvență foarte ridicată a direcției ulnare drept consecință a numărului crescut de lațuri ulnare. Pe degete, indiferent de mână, sensul desenelor apare conform următoarei repartiții :

r : II > III > IV > V = I

s : II > IV > I > III > V

u : V > I > III > IV > II

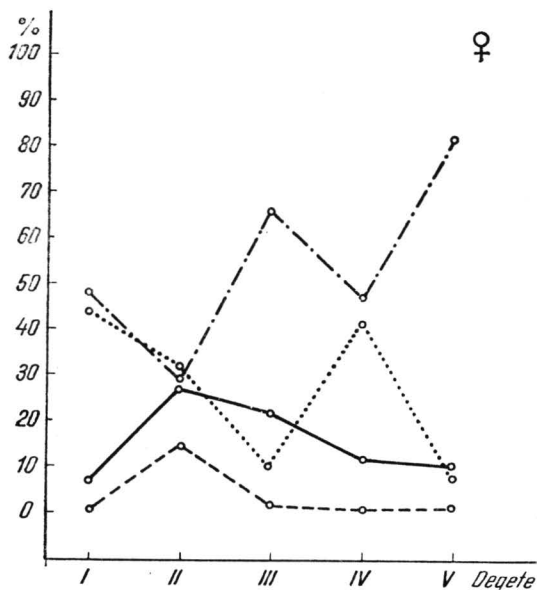
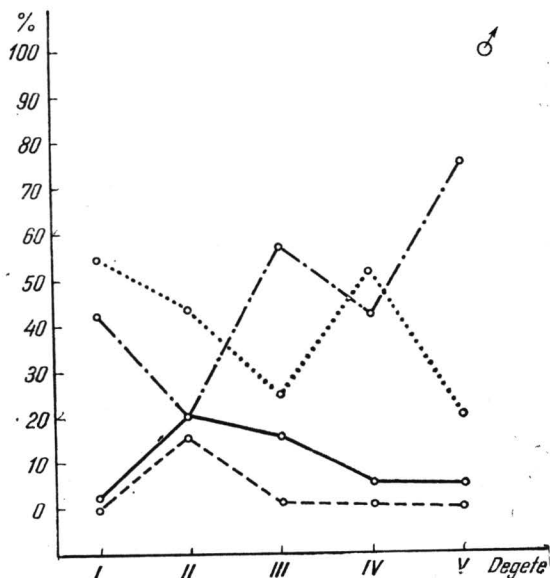

Fig. 1. — Frecvențele arcurilor, lațurilor și virtejurilor pe degete.

A ——— Lr - - - - L^u - . - . - W . . . . .

exprimat și de diferențele dintre valorile (tabelul nr. 2).

La femei, frecvența cea mai scăzută o au lațurile radiale (3,62%), urmate, în ordine crescîndă, de arcuri (15,60%) și virtejuri (26,92%), frecvența maximă fiind înregistrată, ca și la bărbați, de lațurile ulnare (53,85%).

Repartiția pe mîini a principalelor modele este aceeași ca și pentru seria masculină, indicii de simetrie fiind 0,79 și, respectiv, 0,97 pentru arcuri și lațurile ulnare și 1,53 și, respectiv, 1,13 pentru lațurile radiale și virtejuri. Seria feminină prezintă aceeași ordine a repartiției principalelor modele pe degete ca și seria masculină, orientarea lor fiind cea indicată de formula :

r : II > III > IV = I = V

s : II > IV > III > I > V

u : V > I > III > IV > II

Între cele două sexe, o diferență accentuată a fost găsită pentru arcuri, lațurile ulnare și virtejuri atît pe cele două mîini separat, cît și în ansamblul lor, în timp ce pentru lațurile radiale diferențele sînt mai atenuate (fig. 1 și tabelul nr. 1).

Dimorfismul sexual al desenelor digitale este bine principalilor indici de model

Tabelul nr. 1

Frecvența absolută și relativă a modelelor la populația din satul Mara

Sex	Mină	A	L ^r	L ^u	Σ L	W	r	s	u	Nr.
♂	stg.	nr. 37	7	184	191	122	27	76	247	70
		% 10,57	2,00	52,57	54,57	34,86	7,72	27,71	70,57	
	dr.	nr. 32	18	149	167	151	39	77	234	
		% 9,14	5,14	42,57	47,71	43,14	11,14	22,00	66,86	
	stg. + dr.	nr. 69	25	333	358	273	66	153	481	
		% 9,86	3,57	47,57	51,14	39,00	9,43	21,86	68,71	
♀	stg.	nr. 79	13	248	261	115	27	63	365	91
		% 17,36	2,86	54,50	57,36	25,27	5,93	13,84	80,21	
	dr.	nr. 63	20	242	262	130	31	58	366	
		% 13,84	4,39	53,18	57,58	28,57	6,81	12,75	80,44	
	stg. + dr.	nr. 142	33	490	523	245	58	121	731	
		% 15,60	3,63	53,85	57,47	26,92	6,37	13,30	80,33	
♂ + ♀		nr. 211	58	823	881	518	124	274	1212	161
		% 13,11	3,60	51,12	54,72	32,17	7,70	17,02	75,28	

Tabelul nr. 2

Valorile medii ale unor indici de model la populația din satul Mara

Sex	Nr.	A	L	W	Indicele lui Dank- mejer	Indicele lui Furuhata	Indicele lui Cummins
		nr.	nr.	nr.			
♂	70	69	358	273	25,27	76,26	12,91
♀	91	142	523	245	57,95	46,84	11,13

Pentru a urmări posibilitățile de combinare a diferitelor tipuri de modele atât pentru fiecare individ în parte, cât și pe seria întregă, am utilizat așa-numita „valoare calitativă” a lui Brismar (1), care poate fi urmărită în tabelul nr. 3.

Diferențele dintre cele două sexe privind mărimea modelelor au fost exprimate prin valorile cantitative medii (tabelul nr. 4), ușor mai ridicate pentru seria masculină.

Pe degete, atât la bărbați, cât și la femei, valorile medii cantitative cele mai ridicate au fost înregistrate pe degetele I și IV (17,44 și 15,85

Tabelul nr. 3

„Valoarea calitativă” a lui Erismar la populația din satul Marea

Tip de combinare		A		L		W		AL		LW		AW	
Sex		nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
		♂	1	1,43	22	31,43	18	25,71	8	11,43	21	30,00	—
♀		6	6,59	23	25,27	1	1,09	15	16,18	44	48,35	2	2,19

Tabelul nr. 4

Valorile cantitative medii

	Seria masculină				Seria feminină			
	M	m	σ	V	M	m	σ	V
Valoarea cantitativă indiv. pe 10 degete	13,75	0,37	4,64	33,74	12,00	0,39	5,60	46,66
Valoarea cantitativă maximă	20,93	0,30	3,84	18,34	20,13	0,40	5,76	28,61
Valoarea cantitativă pe degetul I	17,44	0,36	4,62	26,49	15,58	0,37	5,29	33,95
Valoarea cantitativă pe degetul II	10,89	0,54	6,77	62,16	9,52	0,49	7,10	74,64
Valoarea cantitativă pe degetul III	11,82	0,49	6,17	52,19	9,86	0,48	6,86	69,57
Valoarea cantitativă pe degetul IV	15,85	0,48	6,11	38,54	14,40	0,51	7,38	51,25
Valoarea cantitativă pe degetul V	13,24	0,39	4,88	36,85	11,73	0,40	5,83	49,70

la bărbați, respectiv 15,58 și 14,40 la femei), unde predomină virtejurile, urmate de degetele V și III (13,24 și 11,82 pentru bărbați, 11,73 și 9,86 la femei), cu predominanță de lațuri, cele mai mici valori fiind găsite pe degetele II (10,89 la bărbați și 9,52 la femei).

DERMATOGLIFE PALMARE

Au fost urmărite principalele linii palmare (D, C, B, A), poziția triradiusului axial și frecvența desenelor în cele cinci areale configuraționale. Terminațiile liniei D în cîmpul 11 și ale liniei A în 4 și 5, care oglindesc cel mai bine tendința de transversalitate a creștelor, prezintă o frecvență mai ridicată pe mîna dreaptă la ambele sexe; diferențele dintre cele două mîini sînt însă mai accentuate la bărbați pentru ambele linii, în timp ce la femei mai ales pentru linia D (tabelul nr. 6). Aceste diferențe bimanuale sînt exprimate și de valorile M.L.I. al lui Cummins (tabelul nr. 5), pentru care indicii de simetrie prezintă valori supraunitare, de 1,25 pentru bărbați și 1,14 pentru femei.

Dintre cele patru linii principale, linia C prezintă cea mai mare variabilitate atît ca extindere, cît și ca mod de exprimare. Astfel, pro-

Tabelul nr. 5

Valorile M.L.I. pentru seriile de la Marea

		Min.	Max.	M	m	σ
Seria masculină	mîna stîngă	3,0	12,0	7,22	0,15	1,97
	mîna dreaptă	5,0	12,0	9,06	0,13	1,67
	indice individual	5,0	11,5	8,14	0,24	3,17
Seria feminină	mîna stîngă	4,0	11,0	8,73	0,12	1,81
	mîna dreaptă	6,0	11,0	10,01	0,09	1,37
	indice individual	5,5	11,0	9,37	0,34	4,91

porția de forme abortive (C_x și C_x) în seria studiată, ca și la alte populații românești și europoides în general, este mai ridicată decît formele absente (C_0). Ambele forme de exprimare se întîlnesc la cele două sexe mai frecvent pe mîna stîngă (20,00% la bărbați și 19,78% la femei), diferențele dintre cele două mîini fiind mult mai pronunțate la seria feminină (19,78% pe mîna stîngă și 8,80% pe dreapta) decît la seria masculină (20,00% pe mîna stîngă și 14,29% pe mîna dreaptă).

Formulele palmare concepute de H. H. Wilder, care permit și ele aprecierea gradului de oblicitate a creștelor, prezintă valorile înregistrate în tabelul nr. 7.

Constatăm o frecvență neașteptat de scăzută a formulei 11-9-7 la seria masculină și în special pe mîna stîngă (8,57%). Diferențele bimanuale pentru ambele serii sînt însă bine exprimate (8,57% la stînga și 28,57% la dreapta pentru bărbați; 23,08% la stînga și 47,25% la dreapta pentru femei). Formula 7-5-5, pentru ambele serii este mai frecventă la mîna stîngă (21,43% la ♂ și 26,37% la ♀) indicînd un grad de oblicitate mai ridicat cu deosebire la femei. Și aici, ca și pe o altă serie din aceeași zonă, studiată de noi, găsim un procent neobișnuit de ridicat de alte formule decît cele principale (41,43% la ♂ și 24,15% la ♀).

În cea ce privește triradiusul axial, ca și la alte populații europoides, în eșantionul nostru se remarcă o proporție mai ridicată a pozițiilor proximale t și t' pe mîna stîngă și mai ales la femei, în timp ce poziția distală t'' este mai frecventă pe mîna dreaptă și cu deosebire la bărbați. Pozițiile combinate ale triradiusului axial, precum și absența acestuia s-au dovedit a fi mult mai frecvente la bărbați, primele mai ales pe mîna stîngă, iar cea de-a doua pe mîna dreaptă. Urmărind din tabelul nr. 8 frecvența pozițiilor triradiusului axial pe întreaga serie, se poate vedea o predominanță a poziției proximale t , celelalte urmînd în ordine descrescîndă.

Dintre arealele configuraționale palmare, hipotenarul prezintă cea mai bogată variabilitate de modele. În seria studiată de noi, aceasta se oglindește în procentul ridicat de modele în general, maximul fiind atins de bărbați (62,43%), iar dintre mîini cea dreaptă prezentînd modele mai numeroase decît stînga la ambele sexe (65,71% la ♂ și 58,24% la ♀).

Tabelul nr. 6

Frecvența terminației principalelor linii palmare la serile din satul Mera

Seria masculină

	D				C				B				A			
	stg.		dr.		stg.		dr.		stg.		dr.		stg.		dr.	
	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	11,43	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	11,43	2	2,86
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	10,00	1	1,43
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	31,43	15	21,43
4h	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7,14	2	2,86
5''	—	—	—	—	13	18,57	8	11,43	12	17,14	15	21,43	2	2,86	—	—
5	—	—	—	—	3	4,29	2	2,86	37	52,86	14	20,00	1	1,43	21	30,00
5'	—	—	—	—	—	—	1	1,43	2	2,86	1	1,43	16	22,86	28	40,00
6	—	—	—	—	3	4,29	8	11,43	9	12,86	11	15,71	—	—	—	—
7	18	25,71	10	14,29	20	28,57	11	15,71	10	14,29	22	31,43	—	—	—	—
8	4	5,71	9	12,86	—	—	1	1,43	—	—	5	7,14	—	—	—	—
9	28	40,00	11	15,71	17	24,29	24	34,29	—	—	1	1,43	—	—	—	—
10	14	20,00	14	20,00	—	—	5	7,14	—	—	1	1,43	—	—	—	—
11	6	8,57	26	37,14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X	—	—	—	—	5	7,14	5	7,14	—	—	—	—	—	—	—	—
x	—	—	—	—	3	4,29	2	2,86	—	—	—	—	—	—	—	—
0	—	—	—	—	6	8,57	3	4,29	—	—	—	—	1	1,43	1	1,43

Seria feminină

	D				C				B				A			
	stg.		dr.		stg.		dr.		stg.		dr.		stg.		dr.	
	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6,59	—	—
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1,10	—	—
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5,49	6	6,59
4h	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5''	—	—	1	1,10	16	17,58	5	5,49	16	17,58	18	19,78	—	—	—	—
5	—	—	—	—	9	9,83	3	3,30	45	49,45	20	21,98	16	17,58	29	31,87
5'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1,10	63	69,23	56	61,54
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	26	28,57	9	9,89	17	18,68	27	29,67	30	32,97	48	52,75	—	—	—	—
8	1	1,10	—	—	—	—	1	1,10	—	—	1	1,10	—	—	—	—
9	36	39,56	30	32,97	31	34,07	45	49,45	—	—	3	3,30	—	—	—	—
10	2	2,20	1	1,10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	26	28,57	50	54,95	—	—	2	2,20	—	—	—	—	—	—	—	—
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X	—	—	—	—	3	3,30	2	2,20	—	—	—	—	—	—	—	—
x	—	—	—	—	8	8,79	2	2,20	—	—	—	—	—	—	—	—
0	—	—	—	—	7	7,69	4	4,40	—	—	—	—	—	—	—	—

Tabelul nr. 7

Frecvența principalelor formule palmare

Sex	Mână	11-9-7 11-0-7 11-x-7		9-7-5 9-0-5 9-x-5		7-5-5 7-0-5 7-x-5		Alte formule	
		nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
♂	stg.	6	8,57	21	30,00	15	21,43	28	40,00
	dr.	20	28,57	10	14,29	10	14,29	30	42,86
♀	stg.	21	23,08	19	20,88	24	26,37	27	29,67
	dr.	43	47,25	24	26,37	7	7,69	17	18,68

Tabelul nr. 8

Repartiția procentuală a tipurilor de poziție a triradiusului axial

	Seria masculină						Seria feminină						Total	
	stg.		dr.		stg. + dr.		stg.		dr.		stg. + dr.		♂ + ♀	
	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
t	49	70,00	43	61,43	92	65,71	54	59,34	54	59,34	108	59,34	200	62,11
t'	13	18,57	15	21,43	28	20,00	28	30,76	29	31,87	57	31,32	85	24,40
t''	3	4,29	6	8,57	9	6,43	4	4,40	5	5,49	9	4,95	18	5,59
tt'	3	4,29	1	1,43	4	2,86	3	3,30	2	2,20	5	2,75	9	2,79
tt''	2	2,86	—	—	2	1,43	2	2,20	1	1,10	3	1,64	5	1,55
tt't''	—	—	1	1,43	1	0,71	—	—	—	—	—	—	1	0,31
0	—	—	3	4,29	3	2,15	—	—	—	—	—	—	3	0,93

Tabelul nr. 9

Frecvența procentuală a modelelor din arealele configuraționale și spațiile interdigitale

Sex	Mână	Areele		Spații		
		Hp.	Th/I	II	III	IV
♂	stg.	60,00	25,71	8,57	24,28	61,43
	dr.	65,71	21,43	18,57	42,86	57,14
	stg. + dr.	62,86	23,57	13,57	33,57	59,28
♀	stg.	48,33	20,88	2,19	24,47	54,94
	dr.	58,24	9,89	3,29	39,56	46,15
	stg. + dr.	53,30	15,38	2,75	33,52	50,55
♂ + ♀		57,45	18,94	7,45	33,54	54,35

Avînd în vedere corelația negativă existentă între arealul hipotenar și tenar/I, nu este surprinzător faptul că în cel de-al doilea am constatat un număr mult mai scăzut de modele; cu toate acestea, diferențele bilaterale sînt destul de accentuate, cu deosebire la femei.

Ca și pentru alte populații europoide, se remarcă o predominanță a modelelor din arealul tenar/I și spațiul interdigital IV pe mîinile drepte, iar cele din hipotenar, interdigitalele II și III pe mîinile stîngi pe întreaga

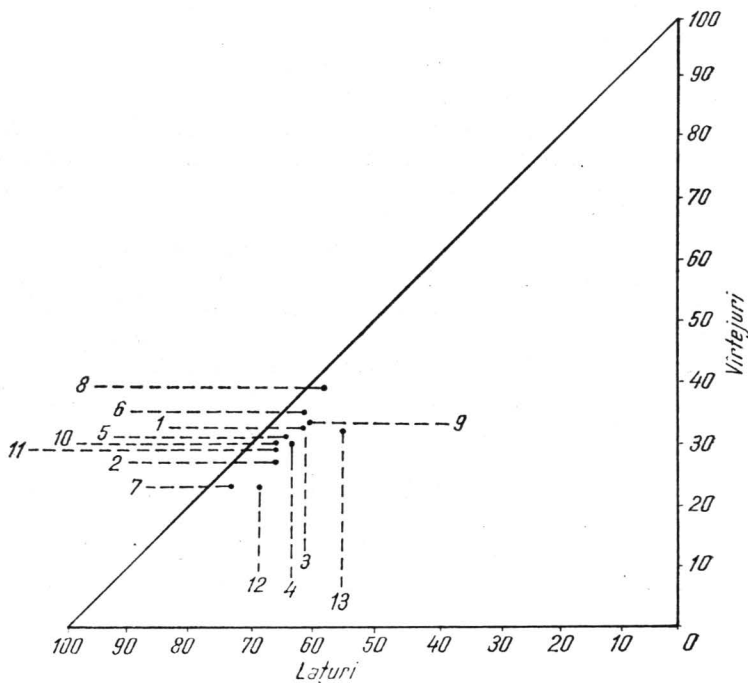

Fig. 2. — Repartiția procentuală a principalelor tipuri de modele digitale la populația din satul Mara și din alte sate românești (după Leschi).
1, Giulești; 2, Clopotiva; 3, Nuceoara; 4, Drăguș; 5, Cimpul lui Neag; 6, Bătrina; 7, Alun; 8, Fundul Moldovei; 9, Simon; 10, Moečiu de Jos; 11, Fundata; 12, Moečiu de Sus; 13, Mara.

serie. Deosebită de ele apare însă ordinea descrescîndă a frecvenței procentuale a modelelor din complexul palmar, care, contrar celei clasice $IV > III > Hp > Th/I > II$, apare în forma : $Hp > IV > III > Th/I > II$ (tabelul nr. 9).

CONCLUZII

Din studiul dermatoglifelor digitale și palmare ale populației din satul Mara am putut constata următoarele :

Arcurile, care în seria noastră se întîlesc într-un procent de 13,1, depășesc valorile maxime întîlnite în cadrul populațiilor europoide (aprox.

7%); această frecvență reprezintă dublul frecvenței întâlnite pentru acest model la o altă serie din cadrul aceleiași zone studiate de noi (satul Giulești).

Atît pentru lațuri, cît și pentru vîrtejuri, frecvența găsită ($L=54,7\%$, $W=32,2\%$) se integrează printre valorile medii întâlnite la populațiile europoidе, iar în comparație cu seria de la Giulești, doar lațurile diferă printr-un procent mai scăzut, vîrtejurile avînd valori foarte apropiate.

Pentru a compara frecvența procentuală a principalelor modele cu cea întîlnită la alte populații românești din aceeași zonă, precum și din alte regiuni, am utilizat reprezentarea grafică din figura 2 (9).

În ceea ce privește valoarea calitativă a modelelor digitale, remarcăm prezența unei combinații rar întîlnite, cea de AW (considerînd ca limită inferioară cifra 3 pentru numărul absolut de modele pe cele zece degete), chiar dacă aceasta a fost întîlnită într-un procent de numai 2,19 și numai la femei.

Din complexul palmar, atît liniile, cît și arealele configuraționale manifestă o asimetrie destul de pronunțată, mîinile stîngi prezentînd un grad mai înalt de primitivitate, exprimat printr-o frecvență mai mare a modelelor în tenar, printr-o oblicitate mai accentuată a creștelor palmare și prin procentul mai ridicat de forme C_x și C_o .

Ca și pentru seria de la Giulești, se remarcă numărul relativ mare de alte formule palmare decît cele principale.

Trebuie menționat faptul că în arealul hipotenar am evidențiat un procent deosebit de ridicat de modele, depășind pe cel din spațiul interdigital IV, unde era de așteptat să-l întîlnim.

Diferențele dintre cele două mîini privind principalele aspecte urmărite s-au dovedit a fi mai pronunțate la bărbați decît la femei, ceea ce susține ideea unei uniformități mai ridicate la ultimele.

DAS STUDIUM DER FINGER- UND PALMARABDRÜCKE BEI DER BEVÖLKERUNG DES DORFES MARA (MARAMUREȘ)

ZUSAMMENFASSUNG

Aus der Untersuchung der qualitativen und quantitativen Aspekte die bei einer Serie aus dem Dorf Mara (Maramureș) durchgeführt wurde, geht hervor, daß sich diese Bevölkerung durch ihren relativ hohen Prozentsatz an Bögen (13,1%) von anderen rumänischen und europäischen Bevölkerungen abhebt.

Ebenso wie bei einer früher untersuchten Serie aus derselben Zone, wurde ein hoher Prozentsatz von anderen Formeln der Palma als die hauptsächlichlichen festgestellt.

Was die Häufigkeit der Modelle aus dem palmaren Komplex anbelangt stellt der Hypotenar und nicht der IV Interdigitalraum ihren maximalen Wert dar.

BIBLIOGRAFIE

1. BRISMAR B., *La valeur qualitative des empreintes digitales*, A. Ge. Me. Ge., 1965, 14, 4.
2. CHAMLA MARIE-CLAUDE, *La répartition géographique des crêtes papillaires digitales dans le monde*, Anthropologie, 1963, 67, 1-2, 1-48.
3. CIOVÎRNACHE MARTA, DUMITRESCU H., ȚURAI C., *Aspects des dermatoglyphes palmaires chez les Roumains*, Annu. roum. Anthropol., 1966, 3, 79-84.
4. CUMMINS H., MIDLO CH., *Finger prints, palms and soles*, Dover publications, New York, 1961.
5. KLÜGER RACHEL, LAZĂR-ȚARCĂ ANA, *Amprente digitale și palmare la populația din Giulești (Maramureș)*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 1.
6. LESTRANGE MONIQUE (De), *Recherches critiques sur les méthodes de notation des dessins papillaires digitaux*, Anthropologie, 1953, 57, 3-4, 240.
7. POSPISIL M. F., VULPE C., *Digital and palmar dermatoglyphics in the inhabitants of Moeciu de Sus (Valley of Bran)*, Annu. roum. Anthropol., 1970, 7, 77.
8. VRYDAGH-LAUREAUX S., *Les empreintes digitales et palmaires de 300 Sardes*, Bull. Soc. roy. Belge Anthropol. Préhist., 1966, 76, 97-132.
9. WENINGER MARGARETE, *Finger und Handabdrücke von Malayen (insbesondere Javanen) aus Niederländisch-Indien*, Acta morph. neerl.-scand., 1960, 3, 3-4, 341-366.

Centrul de cercetări biologice
Iași

ANTROPOLOGIE SOCIALĂ, PSIHLOGIE SOCIALĂ, SOCIOLOGIE

DE

TRAIAN HERSENI

572.026

Strict etimologic — ceea ce arată intențiile programatice ale celor care le-au cultivat inițial ca discipline filozofice și au simțit deci nevoia să le dea un nume —, antropologia este „știința omului”, iar psihologia „știința sufletului”.

Pe măsură ce unele preocupări de filozofie s-au „știentifizat”, iar științele formate în cadrul ei s-au „desfilozofizat” și deci s-au desprins de ea, pentru a se constitui ca discipline de sine stătătoare, cu rosturi și metode proprii, cele două definiții amintite au căpătat un conținut tot mai precis, dar în același timp tot mai complex, mai diferențiat și mai mobil, fără a putea ieși integral din tiparele originare, determinate de numele pe care le-au primit.

Antropologia a devenit din știința omului în general (de care nu se mai ocupă azi decât ramura ei filozofică, adică antropologia filozofică) știința diferitelor aspecte istorice (natural istorice și socio-cultural istorice) ale oamenilor : a aspectelor fizice sau somatice (antropologia fizică), psihice (antropologia psihică), culturale (antropologia culturală), economice (antropologia economică), politice (antropologia politică), sociale (antropologia socială), educaționale (antropologia educațională), etice (antropologia morală), religioase (antropologia religioasă), literare (antropologia literară) etc. Nu mai există azi aproape nici un aspect mai important al realității umane pe care antropologia să-l ignore, pentru care să nu dezvolte o ramură specifică de cercetare științifică.

La rindul ei, psihologia a devenit din știința sufletului (privit ca o „entitate” de sine stătătoare, de esență nemuritoare, de care nu se mai preocupă decât teologia) știința activităților psihice ale organismelor, mai ales a comportamentelor față de mediul fizic și mediul socio-cultural, ca un aspect caracteristic al activității nervoase superioare. Fiind considerată ca o știință de relații, pe principiul stimul — răspuns sau stimul —

organism — răspuns, psihologia dezvoltă numeroase ramuri în funcție de natura stimulilor interni și externi, a etapelor de dezvoltare și a sectoarelor principale de reacție și activitate, ca psihofiziologia, psihologia patologică, psihologia medicală, psihologia copilului, psihologia adultului, psihologia sexelor, psihologia geriatrică, psihologia școlară, psihologia muncii, psihologia inginerescă, psihologia comercială, psihologia organizațională, psihologia culturii, psihologia culturii de masă, psihologia socială, psihologia popoarelor ș.a.m.d., luînd ca bază adeseori psihologia animală (comparată, genetică și evolutivă). Tot atît de activă și expansionistă ca și antropologia, psihologia modernă abordează toate sectoarele principale ale vieții psihice, de la cele mai rudimentare pînă la cele mai evoluat, de la cele normale la cele patologice, de la cele biologice la cele culturologice, de la cele individuale la cele colective, cu toată gama de fenomene, stări și momente intermediare sau de tranziție.

Procesul acesta de ramificare continuă a celor două științe, prin care se realizează un progres remarcabil, datorită diviziunii muncii științifice și deci specializării, ridică, din punctul de vedere al epistemologiei tradiționale, inclusiv al metodologiei, două probleme interesante: a unității lor ca știință și a granițelor față de alte discipline științifice. Se pune întrebarea dacă ramificarea atît de avansată a antropologiei și a psihologiei nu se petrece în detrimentul lor propriu, prin spargerea unității originare, ca și în paguba altor științe, pe care le dublează, fără nici un aport substanțial, printr-o simplă modificare terminologică? Ce mai rămîne comun, de exemplu, între antropologia fizică și cea politică sau între psihologia copilului și psihologia muncii? Prin ce se diferențiază — tot numai cu titlu de exemplu — antropologia culturală de etnologie sau psihologia comercială de știința prospectării pieței, cunoscută sub numele de „marketing”?

Nu ne gîndim să dăm un răspuns la fiecare din aceste întrebări, dar credem că este posibil să se stabilească un principiu de bază care să înlesnească formularea clară și precisă a unor astfel de răspunsuri.

Toate ramurile antropologiei, de la cele mai biologice pînă la cele mai culturologice — pentru că în domeniul realităților umane nu există fenomene pur biologice, nici fenomene pur culturologice —, urmăresc, în ultimă analiză, același scop științific: cunoașterea cît mai exact cu putință a ființei umane, încît ele rămîn în fond, așa cum le arată etimologia, știința omului. Antropologia politică sau antropologia educațională, de exemplu, nu studiază fenomenele politice, respectiv fenomenele educaționale ca atare, pentru a descoperi legile lor de apariție, desfășurare, dezvoltare și schimbare, cum procedează științele politice sau științele pedagogice, ci se ocupă de ele numai în măsura în care sînt semnificative, într-un fel sau altul, fie ca factori determinanți, fie ca aspecte structural-funcționale, pentru înțelegerea și explicarea omului.

Același lucru se petrece, după perspectiva ei specifică, și cu psihologia. Ramurile ei nu se ocupă de animale, copii, bătrîni, somatică, sănătate, muncă, școală, cultură, popoare etc., pentru a studia aceste fenomene în ele înseși, ci numai în măsura în care contribuie, într-un fel sau altul, la înțelegerea și explicarea fenomenelor psihice, la apariția, structura, funcționarea, diferențierea și evoluția lor. Ea nu mai este, desigur, știința sufletului, pentru că cercetările științifice au demonstrat inexis-

tența unei realități de acest gen, dar a rămas știința proceselor psihice ale organismului animal și în special ale celui uman. De aceea psihologia își păstrează, sub toate formele ei, unitatea epistemologică și, în același timp, se separă suficient de clar de toate celelalte științe, chiar dacă unele dintre ele sînt preocupate, în alte perspective și cu alte finalități, nu numai de obiectul lor particular, dar și de fenomenele psihice.

De altfel, cercetătorii științifici de azi sînt tot mai puțin preocupați de frontierele dintre științe și tot mai mult de descifrarea realității în toată complexitatea ei. De aici și tendința paralelă, dar tot atît de necesară, de a se corecta excesul de specializare și deci de particularizare, prin cercetări interdisciplinare și pluridisciplinare, menite să reconstituie, prin colaborare, imaginea reală a lucrurilor, care are, de cele mai multe ori, un caracter de „complexitate”, „totalitate”, „coexistență”, „interdependență”, „corelație”, „interacțiune”, „conexiune” etc., așadar de „universalitate”.

Științele moderne nu se specializează în sectoare și aspecte tot mai restrînse ale realității numai pentru a se specializa, ci pentru a adînci la maximum posibil cunoașterea. Pentru a evita consecințele inadecvate ale fragmentării, ele sînt însă nevoite să facă în același timp și în aceeași măsură drumul invers: să-și conexeze reciproc rezultatele și să recurgă, ori de cîte ori este posibil, la cercetări comune. Analiza nu are valoare decît în măsura în care înlesnește sinteza, iar aceasta nu mai este de mult o sarcină exclusivă a filozofiei, ci, din ce în ce mai mult, a științelor, singurele în măsură să o elaboreze în mod eficient.

Autorul acestor rînduri este de formație sociolog. Știința societății nu se poate dispensa însă de datele celorlalte științe care se ocupă, din alte puncte de vedere decît ale ei, de diferite fenomene sociale și chiar de societate ca întreg. Personal sînt preocupat în mod special de două din aceste științe, de antropologia socială și de psihologia socială, care sînt și discipline sociologice, dar nu numai sociologice, ci și o disciplină antropologică una, psihologică cealaltă. Prin ce se apropie și prin ce se deosebesc aceste științe unele de altele și care este rostul lor primordial?

În măsura în care sînt antropologie, respectiv psihologie, antropologia socială și psihologia socială se deosebesc de sociologie prin punctul lor de vedere antropologic (centrat pe om), respectiv psihologic (centrat pe psihic), amîndouă de natură nesociologică. Prin ceea ce sînt însă sociologie, ele se ocupă, ca și sociologia, de societate, încît diferențele sînt mai greu de sesizat, iar uneori se estompează cu desăvîrșire.

În ultimă analiză, sociologia se ocupă de societate pentru a stabili legile de apariție, structurare, funcționare și dezvoltare chiar a societății, pe cînd antropologia socială ca să explice mai profund omul, iar psihologia socială să descrie și să înțeleagă mai precis comportamentul viețuitoarelor, în special al oamenilor, în situații gregare și sociale. Cum nu toate formele de societate și toate situațiile sociale sînt semnificative pentru om sau pentru comportamentul uman, atît antropologia socială, cît și psihologia socială sînt nevoite să-și elaboreze concepte sociologice proprii, pe lingă cele elaborate de sociologie.

În acest sens, dar numai în acest sens, antropologia socială este sociologia elaborată de antropologi pentru nevoile specifice ale antro-

pologiei, iar psihologia socială sociologia elaborată de psihologi pentru nevoile specifice ale psihologiei. Amîndouă se apropie și chiar se confundă cu sociologia, deci implicit și una cu cealaltă, dar în același timp ele se depărtează de sociologie și se separă de ea, ca și una față de cealaltă, în măsura în care introduc chiar în studiul societății puncte de vedere nesociologice, ca cel antropologic sau cel psihologic. Conceptul de societate al antropologului social sau al psihologului social este un concept relațional care nu se referă la societatea în sine, dar spune foarte mult despre om, respectiv despre comportament în funcție de viața socială.

Dacă nu se pierde din vedere faptul tautologic că societățile umane sînt ale oamenilor, iar oamenii acționează și reacționează în societate comportamental, se înțelege de la sine că totuși sociologia progresează nu numai prin eforturile proprii, dar și ale antropologilor sociali și ale psihologilor sociali, după cum este tot atît de adevărat că aceste două științe înaintează și cu concursul sociologiei.

Științele — toate științele — nu sînt decît căi prin care oamenii se străduiesc să cunoască realitatea cît mai precis cu putință; de aceea ele nu se separă decît pentru a se sprijini reciproc, pentru a obține împreună ceea ce nu pot obține singure. Esențială nu este nici diviziunea muncii de cercetare, nici unificarea ei, ci exclusiv promovarea cunoașterii. Mijloacele întrebuițate pot varia fără încetare, dar scopul rămîne unul și același: aflarea adevărului.

ANTHROPOLOGIE SOCIALE, PSYCHOLOGIE SOCIALE, SOCIOLOGIE

RÉSUMÉ

L'anthropologie est la science de l'homme tel qu'il a été produit par la nature et qu'il s'est construit lui-même par ses activités et ses réalisations sociales et culturelles; la psychologie est la science de la vie mentale, depuis ses premiers rudiments, de niveau zoologique, jusqu'aux formes humaines les plus évoluées.

Les domaines de ces deux sciences parfois s'interfèrent et parfois se séparent, mais chacune d'elles maintient son point de vue spécial et utilise exclusivement certaines méthodes et certaines techniques de travail.

Leurs divisions les plus voisines sont l'anthropologie sociale et la psychologie sociale, à cause de leur orientation commune vers la société non seulement comme milieu de vie, donc comme un facteur conditionnant, mais aussi comme expression des hommes et manifestation du psychisme humain.

Mais ni à ce niveau une fusion complète ne se réalise pas, car les deux disciplines procèdent sélectivement: la première élabore une conception „anthropologique” de la société, la seconde une conception „psychologique”. La véritable science de la société, qui étudie cette réalité comme telle, dans toute sa complexité, est la sociologie.

En un certain sens, l'anthropologie sociale est „la sociologie des anthropologues”, et la psychologie sociale „la sociologie des psychologues”, élaborées à cause de nécessités cognitives autres que celles de la sociologie, mais avec des résultats que celle-ci ne doit pas ignorer. En réalité, les trois sciences se complètent et s'aident réciproquement, de concert avec d'autres sciences, comme les sciences historiques, économiques, politiques, juridiques etc., de sorte que ce n'est qu'ensemble qu'elles donnent une image plus proche de la réalité sociale des hommes. De là la tendance moderne qui s'est révélée si féconde, d'entreprendre des recherches interdisciplinaires et multidisciplinaires.

De nos jours le problème des frontières entre les sciences a perdu de son importance, l'essentiel étant d'établir la „vérité”.

*Institutul de psihologie
al Academiei de științe sociale și politice*

CONTRIBUȚII DE ANTROPOLOGIE SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ LA STUDIUL VECHILOR OBȘTI ȚĂRĂNEȘTI DIN MĂRGINIMEA SIBIULUI

DE

V. V. CARAMELEA

572.026

Antropologii sociali și culturali și-au îndreptat atenția, printre altele, spre cunoașterea vechilor forme de organizare socială, de organizare economică, spre studiul apropiatului unui teritoriu în sens cultural, spre cercetarea acțiunii întreprinse de grupurile umane în scopul amenajării regiunii în cadrul căreia s-au statornicit.

Acțiunea de cucerire culturală a solului în scopul folosirii lui după nevoile de viață ale grupurilor umane se desfășoară din cele mai vechi timpuri în forme social-economice, modificările aduse mediului natural depinzând de gradul de dezvoltare a forțelor de producție ale societății și de relațiile sociale în procesul de producție.

În lucrarea de față vom face o interpretare de antropologie socială și culturală asupra vechilor obști țărănești care au existat, s-au dezvoltat și s-au dizolvat pe teritoriul Mărginimii Sibiului, folosindu-ne de patru surse de informație.

1. Chiar o sumară cercetare făcută asupra unui colț de peisaj rural evidențiază faptul că munca în grup a oamenilor în procesul de transformare a naturii lasă urme materiale vizibile, cu alte cuvinte organizarea social-economică a grupului se reflectă în structura teritorială.

S-a demonstrat că după urmele păstrate în peisajul rural s-ar putea scrie istoria unei regiuni vechi populate pînă la obîrșia satelor, pînă în faza constituirii comunităților sătești în cadrul unor ocoale regionale.

Problema urmelor lăsate de munca oamenilor în peisajul rural a fost exprimată clar de etnografi, istorici și sociologi. Astfel s-a spus că peisajul civilizat de astăzi este o formațiune istorică complexă, în care se pot distinge urmele epocilor trecute, că „istoria teritoriului, așa cum

a fost scrisă pe sol, este însăși istoria satelor¹, că poate fi vorba de adevărate proiecții pe sol ale formelor sociale², că întreg modul de producție își găsește înregistrare în structura teritorială sub dublul aspect al organizării sale economice și juridice³.

În legătură cu imprimarea pe sol a activității grupurilor sătești este clar că planurile cadastrale oglindind aceste structuri teritoriale pot constitui un material documentar de autenticitate neîndoielnică pentru studiul structurilor sociale.

„Cadastrul este tabloul activității economice omenești”, scrie Grenier. Ca atare, planurile cadastrale pot să furnizeze informații foarte prețioase pentru studiile de antropologie socială, economică și juridică.

La noi, metoda interpretării structurilor teritoriale, în măsura în care unele materiale ne permit constituirea și interpretarea trecutului folosind planurile cadastrale, a fost introdusă de H. H. Stahl, care a făcut studii temeinice pe baza acestui gen de informație științifică⁴.

2. În cercetarea populației unei regiuni sub aspectul organizării sociale, organizării economice, controlului social, antropologia socială și culturală poate folosi nu numai studiul structurilor teritoriale, ci și toponimia. Cu ajutorul denumirilor de locuri (Seliște, Curătură, Runc, Laz, Delnițe, Pirloage, Hotarul de jos, Hotarul de sus etc.) se poate reconstitui imaginea structurii unui teritoriu pentru epoci mai vechi.

3. În afara urmelor materiale de structuri teritoriale, a denumirilor de locuri, pentru reconstituirea formațiunilor social-economice pe care le-a cunoscut în dezvoltarea ei societatea de pe un anumit teritoriu, fără îndoială că unul din izvoarele de informație prețioasă îl constituie și atestările documentelor scrise. Menționăm „ocolnicele”, „hotărnicile”, „conscriptiile urbariale”, „protocoalele” sau „procesele verbale” încheiate de consiliile populare.

4. Folosirea tradiției orale, a mărturiilor bătrînilor satului constituie o sursă de informare care nu trebuie lăsată la o parte.

Inițial, în repartizarea teritoriului Mărginimii Sibiului între grupele de populație trăind în sate vechi, organizate în „ocoale de obști” sau „confederări de obști”, se pare că s-a urmărit, pe cât posibil, ca fiecare grup social să aibă în stăpînire o porțiune de teritoriu astfel trasată pe teren, încît, potrivit condițiilor de viață social-economice din trecut, să beneficieze de toate zonele regiunii : șes, pășune, pădure și gol de munte.

Cînd nu s-au putut asigura în cadrul unui singur trup de moșie sătesc toate zonele economice ale regiunii, ceea ce, ținîndu-se seama de condițiile geografice, nu se putea realiza decît prin ocoale teritoriale

¹ Albert Grenier, *Aux origines de l'économie rurale la conquête du sol français*, Annales d'histoire économique et sociale, 1930, an. II, 5, 26.

² Lucien Febvre (*La terre et l'évolution humaine. Introduction géographique à l'histoire*, Paris, 1922) folosește expresia sociologului Georg Simmel din articolul intitulat *Räumliche Projectionem Sociale Formen* (Z. Sozialwiss., 1903, V, 287).

³ Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, vol. I, Edit. Acad. R.P.R., București, 1958, p. 79.

⁴ *Ibidem*, p. 85 ; *Sociologia satului devălmaș*, București, 1946, p. 21.

sătești trasate pe teren de-a curmezișul Mărginimii Sibiului, au fost atribuite în completare teritoriilor enclave, îndeosebi în zona de pădure, pășune sau a muntelui înalt.

Unele sate, ca Tălmăcel, Gura Riului, Sibiel, Săliște, Gales, Tilișca (fig. 1), au câte un corp sau chiar mai multe teritorii separate de trupul principal al satului — cel cu vatra.

De remarcat că toate aceste terenuri atribuite satelor în completarea teritoriului, conform regulilor morale și juridice ale vieții de obște,

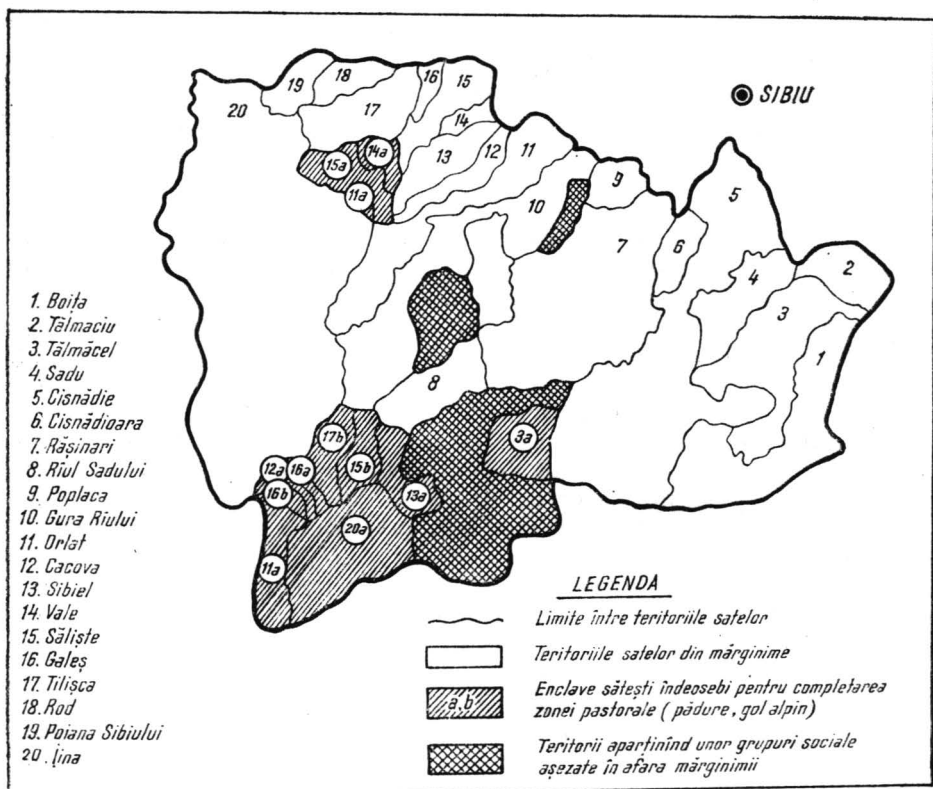

Fig. 1. — Limitele istorice ale satelor mărghinene care au cunoscut în trecut forma socială a obștii sătești, cu teritoriul în folosință comunitară.

sînt în folosință întregului grup sătesc, și nu numai a unor subunități din populație. Chiar mai tîrziu, cînd în cadrul unora dintre aceste trupuri secundare, îndeosebi de pădure și pășune, s-au creat „țineri private”, se vede totuși că inițial ele au fost posesiuni obștești.

Ocoalele sau limitele fiecărui sat în parte sînt trasate pentru obștile vechi în epoca stabilirii definitive în regiune a grupurilor sociale desfăcute din ginți. Atît liniile de hotar, cît și semnele lor se transmiteau pe cale orală din generație în generație.

Perimetrele sătești au avut nevoie de o atestare documentară cînd a început procesul de cucerire a teritoriului satelor mărginene și a populațiilor lor în scopul exploatării, cînd peste aceste organizații social-teritoriale inițial libere apar „stăpîinii de pămînt”, care vor să obțină rentă feudală.

Din cercetările noastre rezultă că vechile perimetre istorice ale satelor din Mărginimea Sibiului nu sînt altceva decît vechile ocoale ale teritoriilor tradiționalelor obști țărănești devălmașe românești. Sînt atît de vechi traseele interesate, încît amintesc acțiunea de teritorializare a grupelor sociale (vechi triburi ce se desfăceau din ginți și ai căror membri nu vor mai fi uniți prin legătură de sînge, ci de teritoriu devălmaș), acțiune care nu putea fi și nici nu este consemnată în scris.

Cele mai vechi atestări documentare se referă doar la reinnoirea unor hotarnice, făcute la rîndul lor pe altele mai vechi și mai ales pe tradiția satelor, pe recunoașterea reciprocă a drepturilor grupurilor sătești și pe starea de fapt moștenită.

Urmele comunității teritoriale a obștii țărănești din trecut se văd însă tot așa de bine dacă studiem structura social-teritorială internă a satelor vechi din Mărginimea Sibiului.

Organizarea social-teritorială în cadrul fiecărui ocol sătesc ne duce la concluzia că ne aflăm în fața unei structuri rezultate în urma unei îndelungate evoluții a unei economii colective de caracter sătesc, bazată pe o proprietate teritorială devălmașă de obște.

În interiorul teritoriilor sătești mărginene distingem următoarele zone economice: vatra, terenul de cultură, locurile de finețe cu colibe, izlazul, pădurea și muntele înalt.

În trecut, teritoriul vechiului sat mărginean era împărțit în mai multe „dricuri”.

După tradiția orală, după documente și mai ales după toponimie, locurile de cultură, grădinile, finețele, ca și locurile din vatră, sînt realizate de mărgineni în calitatea lor de copărtași într-o devălmășie prin tehnica runcuirii, lăzuirii sau curăturii, adică a defrișărilor.

În multe sate din Mărginime găsim părți de teritorii numite „Runcuri” (Rășinari, Gura Rîului), „Delnițe” (Gura Rîului, Rășinari, Sadu), care sînt mărturie a tehnicii folosite în crearea „ținerilor private” în cadrul devălmășiei sătești.

Locurile de pe „Runcuri” aveau de obicei formă neregulată, nu erau distribuite obștești. Se pare că ele au fost realizate de mărgineni prin îngăduința și supravegherea obștii. Delnițele însă se pare că au fost distribuite obștești mult mai supravegheate în ceea ce privește întinderea lor, realizate prin scoaterea unor părți de teritoriu din devălmășie și date tuturor copărtașilor.

În unele sate, „dricurile” sînt grupate pe hotarele „de sus” și „de jos”, pe „cîmpuri” (de sus și de jos), impuse de exploatarea colectivă sătească din trecut sub forma de obște.

În satul Jina (fig. 2), care este de tip pastoral, împărțirea teritoriului în hotarul de sus și de jos are un rol mai mult în organizarea pășunatului turmelor.

La Orlat însă (fig. 3), care are un câmp agricol mai mare decât alte sate, hotarul de cultură este împărțit în două mari tarlale pentru a aplica sistemul rotației bienale, alternându-se cultura grâului cu cea a porumbului.

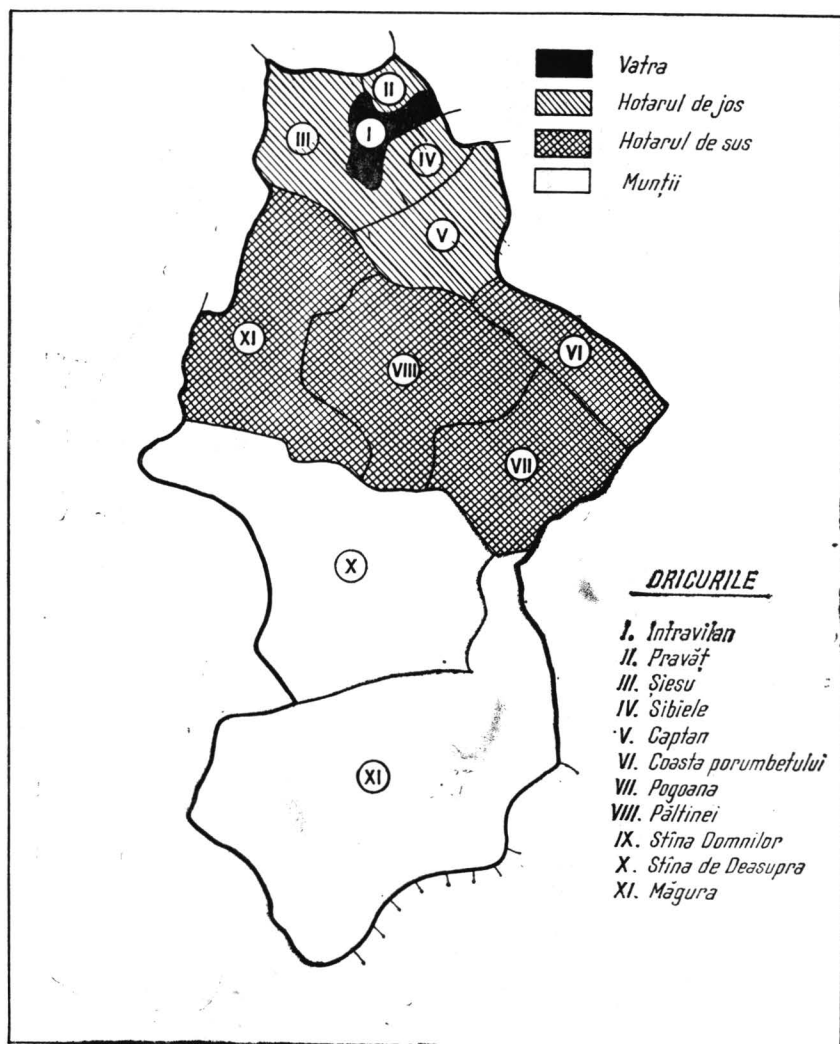

Fig. 2. — Obștea satului Jina cu organizarea internă devălmașă pe hotarul de jos și de sus, în scop pastoral.

„Cultura pământului la Orlat se face în două părți: o parte de teritoriu se seamănă grâu, iar alta cucuruz. Bătrânii spuneau că aveau o parte de hotar (ogor), ceea ce înseamnă că la început era sistemul rotației culturilor pe 3 ani”⁵.

⁵ Informație primită de la Loloiu Simion, 74 de ani, fost director al școlii din Orlat.

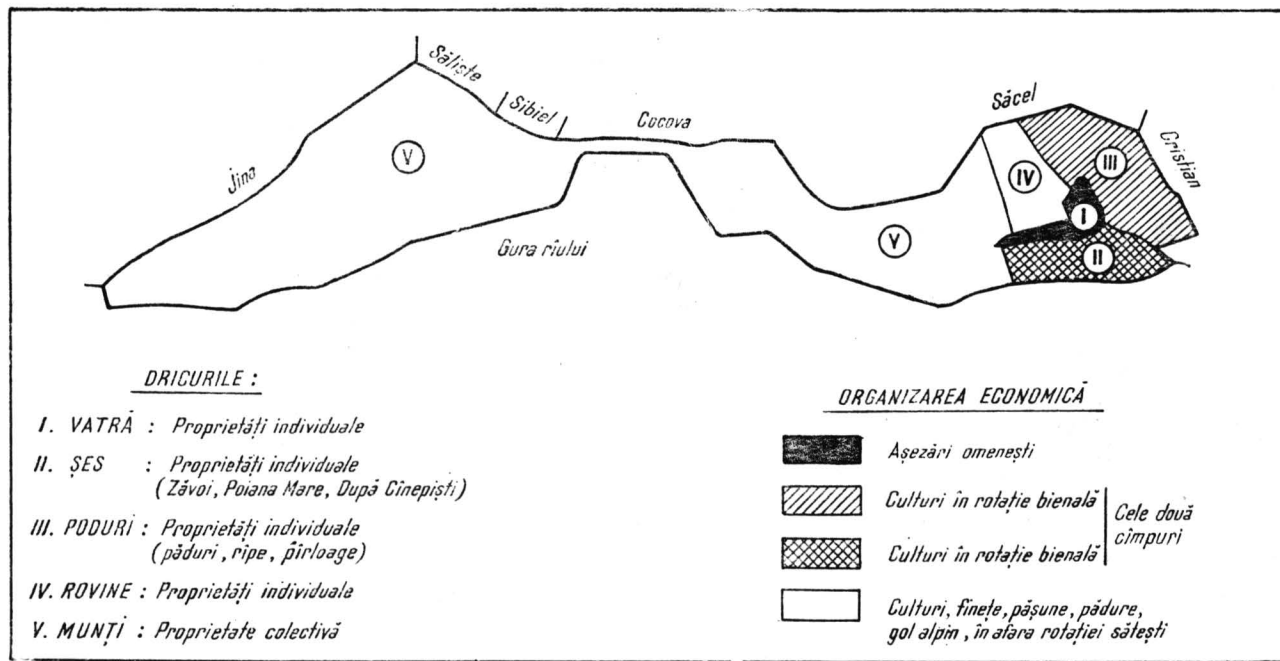

Fig. 3. — Dricurile obștii sătești Orlat, cu organizarea economică din trecut, pe două cîmpuri (sistemul bienal agricol tradițional).

Organizarea teritoriului agricol sătesc pe trei cîmpuri este amințită și de locuitorii din Sadu, de unde aflăm și motivele pentru care a fost părăsită de obște (fig. 4).

„Cînd eram copil, satul Sadu, în ce privește teritoriul de cultură, era împărțit în trei părți. Într-o parte se punea numai porumb, în alta

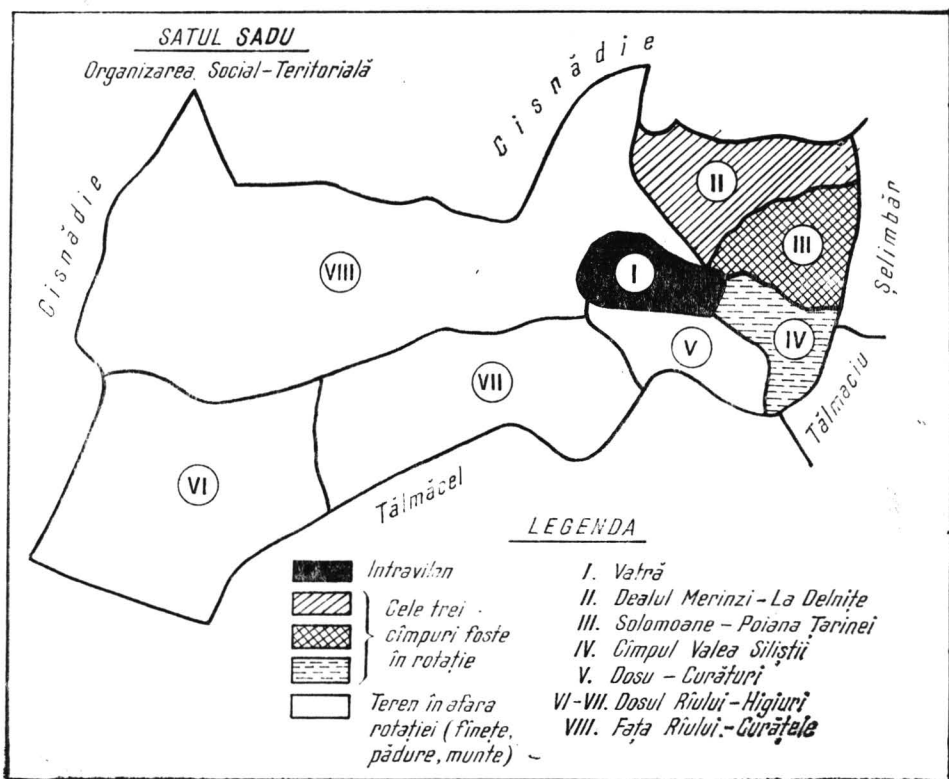

Fig. 4. — Satul devălmaș Sadu, cu cele trei cîmpuri (rotație trienală tradițională).

numai cereale, în partea a treia se cultivau cartofi sau ceva care rămînea pînă toamna tîrziu. După războiul din 1918 s-a renunțat la rotație în urma împrumutării oamenilor cu loc arabil la Șelimbăr”⁶.

După cum se vede, prin acest sistem agricol aplicat în trecut, oamenii rezolvau, pe de o parte, problema refacerii solului, iar pe de alta problema pășunatului animalelor.

Toate aceste elemente de ordin social-economic și juridic reflectă pe deplin organizarea internă tradițională a satului mărginean pe criteriul obștii sătești devălmașe.

În concluzie, interpretarea structurilor teritoriale sătești, atît prin ansamblul lor regional, cît și în cadrul fiecărui ocol sătesc, coroborate

⁶ Informație primită de la Dumitru Botărel, 63 de ani, învățător pensionar din Sadu.

cu mărturiile tradiției orale, ale toponimiei și ale atestărilor documentare, ne îndreptățește să conchidem că vechile sate din Mărginimea Sibiului s-au dezvoltat istoric pornind de la forma social-economică a obștii țărănești tradiționale.

Satele mărginene, ca Rășinari, Boița, Jina, Tălmăciu, Săliște, Orlat etc., sînt în fond vechi sate românești devălmașe. Studiarea perimetrelor sătești evocă epoca teritorializării vechilor triburi desfăcute din ginți în cadrul unor „ocoale”, înăuntrul cărora aceste grupuri umane își creează spațiul geografic alimentar.

Organizarea social-teritorială regională ne arată că satele mărginene își au baza teritorială formată dintr-unul sau mai multe trupuri de moșie, orientate de-a curmezișul regiunii. Scopul urmărit a fost ca prin această distribuție teritorială fiecare sat, prin urmare fiecare gospodărie din el, să poată beneficia de toate zonele naturale economice ale regiunii, adică de pădure, de pășune, de finețe, de locuri de cultură, de așezare, de muntele înalt.

Cea mai sigură dovadă a existenței formei social-economice a obștii teritoriale în dezvoltarea societății rurale de pe teritoriul Mărginimii o constituie însă organizarea social-teritorială internă a satelor mărginene.

Satele vechi devălmașe organizau tradițional în cadrul ocolului lor pășunatul colectiv sătesc. După ridicarea recoltelor și a finețelor pe întreg teritoriul, potrivit unui plan colectiv, „ținerile private” reintră temporar în folosință devălmașă, prin practicarea obiceiului străvechi al liberului păscut în miriște, limitat în cadrul unui ocol sătesc.

Tot ca o rămășiță din trecut a unei economii colective de caracter sătesc, sub forma obștii în faza ei mai evoluată din perioada feudalismului, în microregiunea Mărginimii se folosesc încă unele procedee vechi. Localnicii povestesc despre unele sisteme agricole tradiționale bienale și trienale în rotația culturilor.

În regiunea muntoasă, unde proprietatea a rămas comunală, conform unui vechi obicei, se păstra chiar o rotație a sătenilor, organizați pe grupe intrasătești pentru folosirea pe rînd a tuturor pășunilor din munți.

Pe măsura dezvoltării forțelor de producție, obștile sătești din Mărginime sînt supuse unui dublu proces social. Pe de o parte, oamenii, cucerind cultural teritoriul devălmaș, dezvoltă proprietatea privată, care creează inegalitatea de avere, măcinînd astfel obștea. Pe de altă parte apare și acționează puternic asupra obștilor mărginene și un al doilea proces de dezagregare, cînd peste organizația social-teritorială a obștii se suprapune „domnul de pămînt”, feudalul.

Istoric, așa s-au petrecut lucrurile. Obștea sătească mărgineană a fost măcinată sub feudalism și capitalism treptat, dezvoltîndu-se proprietatea privată. În prezent, satele mărginene au introdus relațiile sociale cooperatiste în organizarea socială și economică a grupurilor umane și a teritoriului rural.

CONTRIBUTIONS D'ANTHROPOLOGIE SOCIALE ET
ÉCONOMIQUE À L'ÉTUDE DES ANCIENNES COMMUNAUTÉS
VILLAGEOISES DE MĂRGINIMEA SIBIULUI

RÉSUMÉ

Sur la base de l'interprétation des structures territoriales, de la toponymie, des textes écrits et de la tradition orale, on apporte une contribution à la connaissance de l'organisation sociale, économique et juridique ainsi que de l'évolution de l'ancienne communauté villageoise dans la microrégion de Mărginimea Sibiului, forme sociale initiale de l'ancien village roumain.

L'ancien village de Mărginimea Sibiului s'est développé à partir de la communauté villageoise dont on trouve encore des vestiges, des survivances bien conservées des différentes phases de son évolution.

Les relations sociales de communauté se sont désagrégées pendant le féodalisme et le capitalisme.

A présent, le village de Mărginimea Sibiului est entré, de même que les autres villages roumains, dans la phase de la coopérativisation des relations sociales agraires.

*Centrul de cercetări antropologice
București*

NOTE DE ANTROPONIMIE PRIVIND DOUĂ AȘEZĂRI DIN ZONA ARGEȘ

DE

VICTOR SĂHLEANU și LUCIA MĂRCUȘ

572.024

În cadrul cercetărilor care s-au desfășurat în vara anului 1969 în zona Argeș, atenția noastră a fost reținută și de aspectul antroponimic al așezărilor umane studiate. Materialul de față are la bază documentele de stare civilă ale consiliilor populare din comunele Izvoru și Berivoiești, caracteristicile desprinse vizînd dinamica antroponimică.

I. În comuna Izvoru au fost cercetate două perioade :

a) pentru secolul al XIX-lea intervalul 1881—1885 ;

b) pentru secolul al XX-lea intervalul 1959—1963.

În prima perioadă s-au înregistrat 351 de născuți vii (174 băieți, 177 fete), cărora li s-au dat 79 de prenume (pentru masculin 40, pentru feminin 39), stabilindu-se astfel raporturile : ♂=1 : 4,37 și ♀=1 : 4,53. Maxima putere circulatorie este prezentată în tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1

Principalele antroponime în com. Izvoru (perioada veche)

Masculin					Feminin				
Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența		Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența	
			abs.	rel.				abs.	rel.
1	I	Ion	28	16,09	1	I	Ioana	35	19,75
2	II	Marin	20	11,49	2	II	Maria	23	13,00
3	III	Gheorghe	12	6,89	3	III	Rada	18	10,17
4	III	Radu	12	6,89	4	IV	Stanca	13	7,34
5	IV	Dumitru	11	6,32	5	V	Gherghina	9	5,08
6	V	Constantin	9	5,16					

În a doua perioadă s-au înregistrat 620 de născuți vii (311 băieți, 309 fete), cărora li s-au dat 155 de prenume (pentru masculin 72, pentru feminin 83), stabilindu-se raporturile: ♂=1 : 4,32 și ♀=1 : 3,72. Frecvența maximă este redată în tabelul nr. 2.

Tabelul nr. 2

Principalele antroponime în com. Izvoru (perioada recentă)

Masculin					Feminin				
Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența		Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența	
			abs.	rel.				abs.	rel.
1	I	Ion	56	18,60	1	I	Ioana	45	14,56
2	II	Gheorghe	37	11,90	2	II	Maria	38	12,30
3	III	Marin	26	8,35	3	III	Niculina	24	7,88
4	IV	Nicolae	20	6,43	4	IV	Elena	16	5,17
5	V	Dumitru	15	4,82	5	IV	Mariana	16	5,17
					6	V	Gherghina	14	4,53

II. În comuna Berivoiești au fost cercetate perioadele :

a) pentru secolul al XIX-lea intervalul 1870—1879 ;

b) pentru secolul al XX-lea intervalul 1959—1968.

În prima perioadă s-au înregistrat 424 de născuți vii (224 băieți, 200 fete), inventarul antroponimic cifrându-se la 57 de prenume (26 pentru masculin, 31 pentru feminin), cu raporturile: ♂=1 : 8,51 și ♀=1 : 6,45. Maxima putere circulatorie este prezentată în tabelul nr. 3.

Tabelul nr. 3

Principalele antroponime în com. Berivoiești (perioada veche)

Masculin					Feminin				
Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența		Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența	
			abs.	rel.				abs.	rel.
1	I	Ion	78	34,82	1	I	Maria	90	45,00
2	II	Nicolae	35	15,62	2	II	Ana	19	9,50
3	III	Gheorghe	32	14,28	3	III	Ioana	12	6,00
4	IV	Andrei	13	5,80	4	IV	Ileana	11	5,50
5	V	Bucur	11	4,91	5	V	Paraschiva	8	4,00

În a doua perioadă s-au înregistrat 595 de născuți vii (322 băieți, 273 fete), care au primit 148 de prenume (69 pentru masculin, 79 pentru feminin), obținându-se astfel raporturile: ♂=1 : 4,66 și ♀=1 : 3,45. Frecvența maximă este redată în tabelul nr. 4.

Luând ca termen de comparație situația oferită de perioadele studiate pentru secolul al XIX-lea, semnalăm o creștere a inventarului antroponimic pentru perioadele secolului al XX-lea. Creșterea inventarului antroponimic diferă însă la cele două localități studiate.

Raportându-ne numai la antroponimele de rang I—X, constatăm că în comuna Izvoru se formează opt perechi de nume masculin/feminin pentru secolul al XIX-lea (Ion/Ioana, Marin/Maria, Radu/Rada, Gheor-

Tabelul nr. 4

Principalele antroponime în com. Berivoiești (perioada recentă)

Masculin					Feminin				
Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența		Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența	
			abs.	rel.				abs.	rel.
1	I	Ion	66	20,49	1	I	Maria	41	14,36
2	II	Gheorghe	61	18,94	2	II	Elena	16	5,86
3	III	Nicolae	23	7,14	3	III	Mariana	13	4,72
4	IV	Constantin	16	4,96	4	IV	Vasilica	12	4,36
5	V	Vasile	12	3,72	5	V	Nicoleta	10	3,66
					6	V	Georgeta	10	3,66

ghe/Gherghina, Dumitru/Dumitra, Constantin/Constandina, Voicu/Voica, Florea/Floarea) și șapte pentru secolul al XX-lea (Ion/Ioana, Gheorghe/Gherghina, Marin/Maria, Nicolae/Niculina, Florin/Florina, Viorel/Viorica, Marian/Mariana), în timp ce la Berivoiești numai două perechi pentru secolul al XIX-lea (Ion/Ioana, Andrei/Andreiana) și patru pentru secolul al XX-lea (Vasile/Vasilica, Mihai/Mihaela, Marian/Mariana, Cornel/Cornelia); deci, pentru comuna Izvoru constatăm un grad de permanență a numelor-perechi mult mai accentuat decât pentru comuna Berivoiești.

Ca *dinamică*, pentru perioada din secolul al XX-lea se constată că :

— În comuna Izvoru dispar antroponimele : Radu, Badea, Florea, Voicu, Necula, George, Iancu, Dumitra, Voica, Anca, Constandina, Mariana, Bălașa, Ileana, Zamfira; *se mențin* : Ion, Marin, Gheorghe, Dumitru, Constantin, Alexandru, Ilie, Nicolae, Ioana, Maria, Gherghina, Floarea; *apar* : Marian, Iulian, Petre, Florin, Valeriu, Viorel, Niculina, Elena, Mariana, Florica, Filofteia, Viorica.

— În comuna Berivoiești dispar : Andrei, Apostu, Ilie, Ana, Ioana, Ileana, Paraschiva, Andreiana, Filofteia, Floarea, Lisaveta, Stanca, Elisabeta, Elisaveta, Catinca, Zoia; *se mențin* : Ion, Nicolae, Gheorghe, Bucur, Constantin, Dumitru, Mihai, Vasile, Ioan, Maria, Elena; *apar* : Marian, Petre, Viorel, Iosif, Cornel, Crinu, Iulian, Vergil, Mariana, Vasilica, Nicoleta, Georgeta, Cornelia, Domnica, Gabriela, Liliana, Luminița, Dorina, Angela, Mihaela, Violeta, Daniela, Cecilia, Ionela.

Materialul de față ne-a prilejuit și introducerea unor metode statistico-matematice de lucru, pe care le propunem pentru studiile viitoare de antroponimie dinamică. Acestea sînt :

1) calcularea unui *indice* aritmetic de *concordanță*, preconizat de Sfarti și care ține seama de numărul concordanțelor (c) și al discordanțelor (d), după formula :

$$I = \frac{c-d}{c+d},$$

putînd așadar varia între -1 și $+1$;

2) calcularea *coeficientului Spearman* (ρ) de corelație a rangurilor, bine cunoscut în statistica matematică și care poate și el varia între aceleași limite;

3) calcularea unei *diferențe medii de rang* ($\bar{d}_r$) și aprecierea procentuală față de numărul rangurilor luate în considerare (N). Deoarece considerăm ca semnificative numai primele ranguri, calculele (1) — (3) n-au fost efectuate decât pe numele cele mai frecvente.

Tabelul nr. 5 prezintă materialul nostru cu ajutorul indicilor cantitativi utilizați.

Tabelul nr. 5

Indici statistici folosiți în comparația antroponimelor

Comuna	Sexul	Nr.	Conser- vări (% I.)	$\bar{d}_r$	$\bar{d}_r$ (%)	I	ρ
Izvoru	masculin	11	50,0	2,92	20,2	0,00	+0,39
	feminin	12	25,0	4,90	41,0	-0,67	-0,12
Berivoiești	masculin	12	71,0	3,80	31,5	+0,41	+0,87
	feminin	12	16,6	5,60	47,0	-0,83	-0,83

Dacă antroponimele masculine prezintă între cele două secvențe temporale studiate o relativă stabilitate (conservare), dublată de ceea ce P. Guiraud consideră drept „o concentrare de câteva cuvinte dintre cele mai frecvente, întovărășită de o puternică dispersie a restului lexicului”, antroponimele feminine se caracterizează printr-o mai pregnantă mobilitate, cauzată atât de „învechirea” unora, împinsă pînă la eliminarea în fondul pasiv, cît și de pătrunderea mai rapidă și facilă a elementului neologistic și a diminutivelor.

Considerat însă în totalitatea sa, materialul antroponimic aflat în circulație în cele două comune, ca și limba luată în întregul ei, ne arată că aici maxima putere circulatorie o au elementele cu vechime în uz, tendințele de inovare afectînd cu precădere numele de persoană feminin.

ANTHROPONYMICAL NOTES REGARDING TWO VILLAGES IN THE ARGEȘ AREA

SUMMARY

The study presents some elements of anthroponymical dynamics in the villages Izvoru and Berivoiești (in the Argeș area) as resulted from comparing two temporal sequences — one for the 19th century, the other for the 20th c. There are established the anthroponymical unities with the utmost circulatory power; the permanence of the pair-names (for the anthroponymes from I to the X rank) is proved to be higher in the village Izvoru; there are also determined, for both human habitations, the anthroponymical elements which disappear, are mantained or appear along time. Some mathematical (statistical) methods of work are proposed to be introduced.

Centrul de cercelări antropologice
București

Primit în redacție la 21 iunie 1971

F. TWIESELDMANN, *Développement biométrique de l'enfant à l'adulte*, Presses universitaires de Bruxelles et Maloigne, Paris, 1969, 147 pagini, 73 grafice, 3 tablouri, 28 fotografii, un glosar al punctelor anatomice și un index.

Autorul lucrării, F. Twiesselmann, este profesor la Universitatea din Bruxelles și director al Laboratorului de antropologie și preistorie al Institutului regal de științe naturale al Belgiei. Cercetările efectuate de domnia sa în problema creșterii (de tip transversal) se situează în anii 1960–1961 și cuprind aproape toată populația școlară și preșcolară din orașul Bruxelles. Totalul celor cercetați se ridică la 14 299 de subiecți în vîrstă de 3–25 de ani, dintre care 7 478 de sex masculin și 6 821 de sex feminin.

Au fost luate în considerație 12 dimensiuni corporale și 16 dimensiuni cefalo-faciale, a căror tehnică de măsurare este redată prin cele 28 de fotografii din text.

Pe lângă introducerea și lista dimensiunilor, a căror evoluție în decursul creșterii este studiată, lucrarea cuprinde trei părți.

Prima parte (formată din 5 capitole) se ocupă de studiul creșterii absolute și relative a dimensiunilor corporale, bazat pe analiza graficelor de creștere, luîndu-se în considerație schimbările de viteză ale acestora, precum și schimbările de proporții rezultate. Diferențele constatate între seria de băieți și cea de fete permit autorului să scoată în evidență particularitățile instalării progresive a dimorfismului sexual al dimensiunilor și proporțiilor. Șase profile grafice compară dimensiunile corporale ale fetelor cu cele ale băieților la vîrstele de 3, 6, 9, 12, 16 și 20 de ani. În fine, un ultim capitol, cu caracter sintetic, rezumă caracteristicile esențiale ale fenomenelor studiate.

Partea a doua a lucrării (cu 4 capitole), consacrată creșterii regiunii cefalo-faciale, este structurată la fel ca precedenta: analiza creșterii absolute, a vitezelor de creștere, analiza creșterii relative și a modificărilor proporțiilor, prezentarea sintetică a rezultatelor obținute.

Ultima parte a lucrării este consacrată unor considerații privind rolul eredității și influența mediului asupra fenomenului de creștere. La sfîrșit, autorul prezintă profilele biometrice individuale (2 exemple), care permit situarea fiecărui subiect în raport cu caracteristicile medii ale clasei sale de vîrstă.

Prin bogăția datelor, prin caracterul riguros al analizei, lucrarea constituie o contribuție de prim ordin nu numai la cunoașterea desfășurării creșterii copiilor din orașul Bruxelles, dar și la o mai profundă înțelegere a acestui fenomen în general.

Olga Necrasov

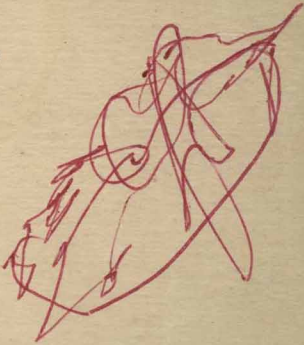

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

- Sub îngrijirea acad. ȘT.- M. MILCU și HORIA DUMITRESCU, *Cercetări antropologice în Ținutul Pădurenilor, satul Bătrîna*, 1961, 408 p. + 17 pl., 52,50 lei.
- C. MAXIMILIAN, în colaborare cu V. V. CAMELEA, P. FIRU și ADINA NEGREA-GHERGA, *Sărata Monteoru. Studiu antropologic*, 1962, 219 p. + 3 pl., 23,10 lei.
- ȘT.-M. MILCU și H. DUMITRESCU, *Atlasul antropologie al Olteniei*, 1968, 275 p., 6 pl., legat anvelopă, 36 lei.
- MARIA CRISTESCU, *Aspecte ale creșterii și dezvoltării adolescenților din Republica Socialistă România*, 1969, 285 p., legat, 16,50 lei.

LUCRĂRI ÎN CURS DE APARIȚIE

OLGA NECRASOV, *Originea și evoluția omului.*

St. cerc. antropol., tomul 8, nr. 2, București, 1971

I. P. - c. 2733

43 881

Lei 35.—